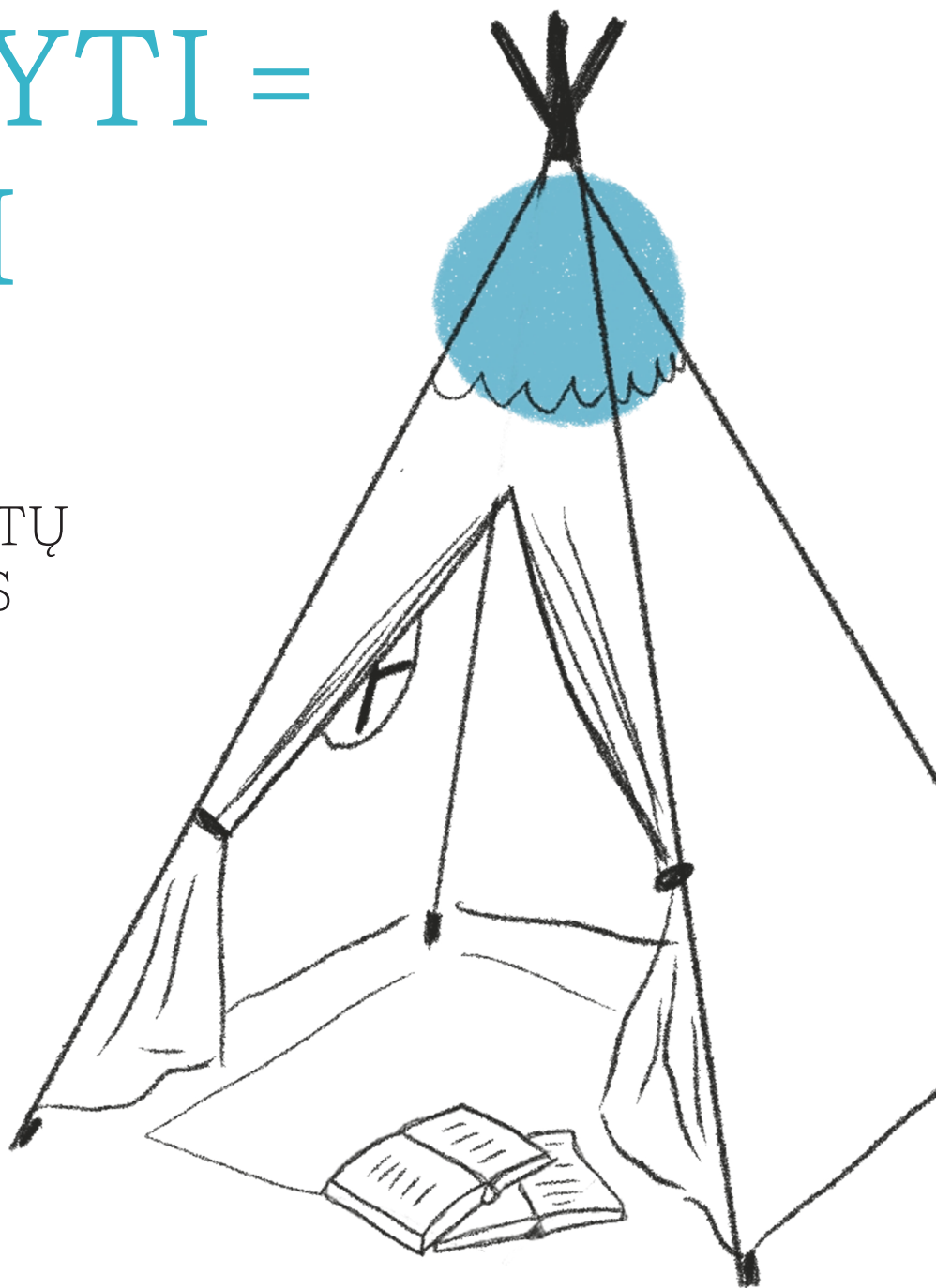

Vaiva Schoroškienė
Eugenija Sutkutė-Toliušienė
Indrė Ovčinkova
Inga Mitunevičiūtė

SKAITYTI = ŽAISTI

ŽAISMINGO
SKAITYMO SU
VAIKAIS IKI 7 METŲ
AMŽIAUS IDĖJOS

SKAITYTI = ŽAISTI

ŽAISMINGO SKAITYMO SU VAIKAIS IKI 7 METŲ AMŽIAUS IDĖJOS

Metodinė priemonė
ikimokyklinio ugdymo
įstaigų pedagogams

Sudarė – Vaiva Schoroškienė,
Eugenija Sutkute – Toliešienė,
Indrė Ovčnikova, Inga Mitunevičiūtė.

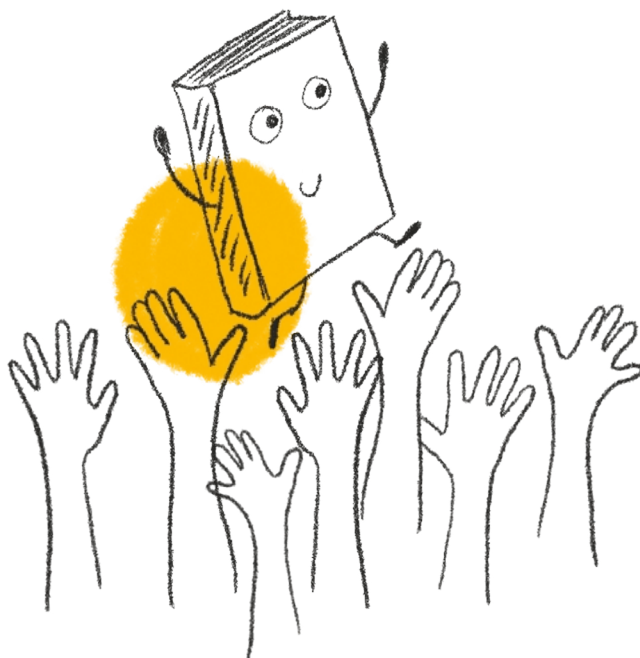
Redagavo – Danutė Visockienė
Iliustravo – Monika Laukytė

2026

Turinys

5	ĮVADAS. Gyventi skaitant – daug smagiau Dr. Vaiva Schoroškienė. SKAITYTOJO IKI 7 METŲ AMŽIAUS UGDYMO STRATEGIJOS
21	UGDYMO VEIKLŲ SCENARIJAI
23	1. Lietuvių liaudies pasaka „Katinėlis ir gaidelis“
25	2. Evelina Daciūtė, Greta Duobienė. „Loris Lėtapėdis“
28	3. Marius Marcinkevičius. „Muilo burbulas“
31	4. Suzanne Lang, Max Lang. „Šimpis Niurna. Diena be nuotaikos“
34	5. Tina Oziewicz, Aleksandra Zając. „Ką veikia jausmai?“
37	6. Alice Hemming, Nicola Slater. „Lapų vagis“
42	7. Mariajo Ilustrajo. „Apsemti“
45	8. Indrė Zalieckienė. „Arklys kambaryje“
48	9. Lina Eitmanytė-Valužienė. „Išgirsti dieną“
51	10. Richard Scarry. „Darbėnai“
54	11. Marianna Coppo „Geriausia bloga diena gyvenime“
58	12. Indrė Pliuškytė-Zalieckienė „Kapt kapt kapt mieste“

ĮVADAS.

Gyventi skaitant – daug smagiau

¹ Chambers, Aidan.
Skaitymo aplinka: kaip
suaugusieji galėtų padėti
vaikams mėgautis kny-
gomis. Vilnius: Lietuvos
nacionalinė Martyno
Mažvydo biblioteka,
2010, p. 54.

² Ten pat, p. 56.

Knygos „Skaitymo aplinka“ autorius Aidan Chambers (g. 1934) yra pasakęs: „Mes nesame genetiškai užprogramuoti būti skaitytojais. Skaitymas ir rašymas yra žmonijos išradimai. Parengti mūsų smegenis šiam tikslui siekti truko daugelį tūkstantmečių. Tiesa ta, kad kiekvieno individo smegenys turi išgyventi šią patirtį.“¹

Kodėl šią mintį pasirinkome pirmuoju įvado sakiniu? Ką ji reiškia?

Visai nesvarbu, kad žmonija jau tūkstančius metų skaito ir rašo, išrado popirusą, pergamentą, popierių, spaudos presą, kompiuterį, internetą, išmoko įgarsinti knygas, o dabar jau dirbtinis intelektas gali rašyti tekstus už mus, tačiau dėl to išmokti skaityti nepasidarė lengviau. Nepaisant tūkstančių metų patirties, mokymosi procesas nepalengvėjo nė vienam asmeniui. Skaitymas nėra natūralus procesas. Skaityti nėra taip pat natūralu, kaip kvėpuoti ar valgyti. Skaityti reikia išmokti, o kelias, kurį reikia nureiti kiekvienam pradedančiajam skaitytojui, toks pat sudėtingas, koks buvo prieš tūkstančius metų.

„Jeigu nėra specifinių skaitymo genų ir jei mūsų smegenys turi sujungti senesnes regos ir kalbos struktūras, tam, kad įgytume šį naują gebėjimą, kiekvienos kartos kiekvienas vaikas turi įdėti labai daug darbo. Kaip pastebėjo kognityvinių mokslų specialistas Stevenas Pinkeris, „vaikai yra natūraliai imlūs garsui, tačiau spausdinto teksto suvokimo reikia kantriai mokytis“. Tam, kad vyktų šis nenatūralus procesas, vaikams reikia mokomosios aplinkos, kuri padėtų smegenims sujungti visas reikiamas grandis ir būtų galima skaityti“², – antrina neuromokslų ir disleksijos specialistė, profesorė Maryanne Wolf (g. 1947).

Šios dvi citatos išryškina keletą labai svarbių faktų:

1. Skaitymas nėra įgimtas ir natūralus procesas.
2. Kiekvienas vaikas turi įdėti labai daug pastangų, kad taptų skaitytoju.
3. Skaitymo gebėjimams ugdyti reikalinga mokomoji aplinka.
4. Šią aplinką turi sukurti suaugusieji.

Pastarasis faktas yra pagrindinė priežastis, dėl kurios gimė šis leidinys. Nuo mūsų, suaugusiųjų, priklausys, ar vaikai taps skaitytojais, ar pamėgs knygas, galinčias atverti naujų žinių ir patirčių pasaulį. Pomėgis skaityti yra pirmas žingsnis į raštingumą plačiąja prasme – ne tik mokėjimą skaityti ir rašyti, bet ir gebėjimą ieškoti informacijos, ją kritiškai vertinti ir pasirinkti, taip pat – kurti vertingą informaciją. Tai pamatas, kuriuo remiamasi kuriant mąstančią, kūrybišką, pilietiską visuomenę.

Mokomoji, arba šiuo atveju skaitymo, aplinka prasideda nuo tėvų ir namų, paskui keliai į ikimokyklines įstaigas, dar vėliau – į mokyklas. Ji jokių būdų negali būti uždara. Skaityti, kaip ir gyventi, galima visur: bibliotekose, knygų

klubuose, literatūros festivaliuose ir mugėse, parodose, keliaujant automobiliu ar autobusu, virtuvėje, sporto salėje, draugų apsuptyje ar pasislėpus nuo viso pasaulio – namelyje medyje. Skaitymo aplinkos sukūrimo tikslas – padaryti taip, kad skaitymas taptų toks pat natūralus ritualas, kaip dantų valymas. Dėl to knygų turėtų būti visur – nuo žaislų dėžės iki virtuvėlės, nuo vonios iki bibliotekėlės. Atitinkamos temos knygų atsiradimas tikslingose vietose, pavyzdžiui, kulinarinių knygų – virtuvėje, knygų apie sportą – prie sporto salės ir panašiai, gilina kasdienės patirtis, leidžia jas geriau įsiminti, įtvirtinti ir yra kontekstualaus ugdymo dalis. Taip skaitymas ir gyvenimas vyksta koja kojon, skaitymo erdvės neapsiriboja vien skaitymo kampeliais, bet gali apimti visą darželį ar mokyklą ir peržengti jų ribas. Kai taip įvyksta, galima drąsiai teigti: skaityti reiškia gyventi, o gyventi skaitant – daug smagiai.

Skaitymo aplinkos kūrimo principus ir šešias skaitytojų iki 7 metų amžiaus ugdymo strategijas teorinėje šio leidinio dalyje pristato Vilniaus universiteto docentė dr. Vaiva Schoroškienė.

„Mes žaidėme, ir žaidėme, ir žaidėme. Stebuklas, kad nenusižaidėme iki mirties!“ Ši citata priklauso Astridai Lindgren, vaikams kūrusiai švedų rašytojai, puikiai supratusiai žaidimų svarbą vaikų gyvenime ir ugdymo procese. Skaitymas su žaidimais dažniausiai nesiejamas: juk tai tyli, rimta, o išmokus skaityti – ir gana vieniša veikla. Kartais būtent asociacija su perdėtu rimtumu yra kliūtis tapti aktyviu skaitytoju. O vaikams nepaprastai svarbu pajusti, kad skaitymas gali teikti malonumą. Kad tai įdomu, įtaigu, patrauklu, kad tokiu būdu galima susirasti bendraminčių, sužinoti įdomybių apie pasaulį, atrasti sau artimų personažų, patirti įvairiausių įspūdžių, išmokti atpažinti savo emocijas, jas įvardyti ir pan. Skaitymas teikia tiek daug! Būna, šį malonumą atrasti, o tai padaryti gali padėti kitoks požiūris į skaitymą. Todėl šio leidinio tikslas – pasiūlyti žaismingą požiūrį į skaitymą ir ugdymo procese suderinti šias dvi veiklas: skaitymą ir žaidimą.

Antroje, praktinėje, leidinio dalyje teatro edukologės Eugenija Sutkutė-Toliušienė ir Indrė Ovčnikova (Indrė yra ir ikimokyklinio ugdymo mokytoja) rekomenduoja 10 ugdymo veiklų scenarijų, skirtų organizuoti įvairaus amžiaus vaikų darbui su skirtingo žanro knygomis. Kviečiame šiais scenarijais naudotis laisvai, drąsiai ir kūrybiškai: galima juos įgyvendinti nuo pirmos iki paskutinės eilutės, galima iš viso scenarijaus išsirinkti tik vieną, tinkamiausią, veiklą; galima viską padaryti per vieną dieną arba veiklas atlikti per savaitę; galima ką nors keisti ir daryti savaip arba, įkvėptiems pavyzdžių, sukurti savo veiklų.

Kiekvieną kūrinių galima perskaityti įvairiais būdais, kuriems aprašyti prireiktų ne vieno tokio leidinio. Tad siūlomi kūrinių perskaitymo būdai tikrai nėra vieninteliai galimi, o interpretuojant – pasiūlytos veiklos nėra baigtinės. Tad viskas yra jūsų rankose. Jūs geriausiai pažįstate savo auklėtinius ir žinote, kas jiems labiausiai tinka. Žvelkite į pasiūlytas veiklas kaip į idėjas, gaires, kelią rodančius švyturius ir laisvai plukdykite savo laivus per skaitymo vandenyną.

Kiekvieno ugdymo veiklų scenarijaus pabaigoje pasiūloma alternatyvių kūrinių. Visi pateikiami kūriniai kuriuo nors aspektu – žanru, tema, tinkamumu amžiaus grupei, panašia estetika – siejasi su pagrindiniu aptartu kū-

riniu. Tačiau tai nereiškia, kad pasiūlytas veiklų scenarijus automatiškai gali būti pritaikytas alternatyviam kūriniai. Tai greičiau papildymas norintiems labiau įsigilinti į temą ar skaityti su vaikais įvairesnių kūrinių. Pateikiama naudingos informacijos norintiems praplėsti savo žinias, įsigilinti į knygos žanrą ar temą, pavyzdžiui, sužinoti daugiau apie paveikslėlių ar bežodžių knygų ypatybes. Vaikų literatūros klausimais konsultavo, naudingas nuorodas ir alternatyvius kūrinius parinko vaikų literatūros specialistė, knygų apžvalgininkė Inga Mitunevičiūtė.

Knygos „Skaitymas ir gyvenimas“ autorius Emili Teixidor (1932–2012) teigia: „Skaityti reiškia daug geriau gyventi!“³ Tikimės, kad šis leidinys taps pagalbine metodine priemone Jūsų darbe, paskatins drąsiau, kūrybiškiau pažvelgti į skaitymo ugdymą darželiuose, padės mažuosius skaitytojus atvesti į nuotykių ir atradimų kupiną skaitytojo kelią.

3 Teixidor, Emili.
Skaitymas ir gyvenimas.
Kaip vaikus ir paauglius
skatinti skaityti: gairės
tėvams ir mokytojams.
Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo
biblioteka, 2014, p. 10.

Leidinio autorės

Inga Mitunevičiūtė

Vaiva Schoroškienė

Eugenija Sutkutė-Toliusienė

Indrė Ovčnikova

Jūsų rankose nuostabus vaikų literatūros ir kūrybiškumo žinovų sukurtas įrankis, galintis padėti mūsų mažiausiems vilniečiams plačiau atverti pažinimo ir susidomėjimo langą į nuostabų skaitymo pasaulį. Kad jie augtų kūrybingi, empatiški ir smalsūs.

Dėkoju kūrybinei grupei ir linkiu smagių bei prasmingų skaitymo užsiėmimų.

Donalda Meiželytė,
Vilniaus vicemerė, 2024 m.

Dr. Vaiva Schoroškienė.

Skaitytojo iki 7 metų amžiaus ugdymo strategijos

Skaitytojo ugdymo idėjų, metodų yra daug, bet kada ir kaip visa tai taikoma? Informacijos gausoje nelengva susiorientuoti, todėl šiame leidinyje pedagogui siūlomos skaitytojo ugdymo strategijos – savotiškas informacijos ir patirties sisteminimo būdas, planas, padedantis tikslingai panaudoti turimus išteklius. Strategijos aprašomos galvojant apie ikimokyklinio bei priešmokyklinio amžiaus vaikų mokytoją, pateikiamos atsižvelgiant į aktualumą šio amžiaus tarpsnio vaikams; trumpai pristatoma strategijos esmė ir ryškiausios mokytojo veiklos kryptys.

Pirmieji septyneri vaiko gyvenimo metai – ilgas laikotarpis, per kurį įvyksta milžiniški pokyčiai, sparčiai kinta vaiko gebėjimai ir patirtis. Be to, mokytojas vienu metu dirba ne su vienu vaiku, o su visa grupe, tad svarbu atsižvelgti į skirtingus vaikų gebėjimus. Taigi, šioje leidinio dalyje siūlomi ne konkretūs receptai, o veiklos gairės, ryškesnės idėjos, kurias savo veikloje mokytojas galėtų pritaikyti koreguodamas, plėtodamas, atsižvelgdamas į vaikų galimybes.

1. Skaitymo gebėjimų lavinimas

Skaitymo gebėjimų lavinimas – bene dažniausiai taikoma skaitytojo ugdymo strategija. Kitaip tariant, manoma, jog kuo vaikas geriau skaito, tuo jis daugiau skaito. Ir atvirkščiai: kuo vaikas daugiau skaito, tuo jis geriau skaito. Moksliniai tyrimai šiuos teiginius patvirtina, nes vaikams labai svarbios teigiamos emocijos: jie labiau mėgsta tai, kas gerai sekasi.

Deja, skaitymas dažnai suprantamas per siaurai. Skaitymas – tai ne tik raidžių jungimas į skiemenis ar žodžius, bet ir kiti, gerokai sunkiau pastebimi teksto suvokimo procesai. Geras skaitytojas turi gebėti suprasti ne tik tiesiogiai, bet ir netiesiogiai pasakytą informaciją, daryti išvadas, apibendrinti; sieti žodžiais ir vaizdu pateikiamą informaciją. Skaitytojas ne pasyviai priima informaciją, bet aktyviai veikia (mąsto) kurdamas prasmes. Taigi, skaitymas – sudėtinga, aktyvi mąstymo veikla, jai reikalingi gebėjimai lavinami visą gyvenimą⁴.

Skaitomo teksto supratimui įtakos turi daugybė veiksnių: ne tik skaitytojo patirtis, žodyno atsargos, skaitymo tikslai, bet ir skaitymo situacija, aplinkybės bei paties teksto savybės⁵, pavyzdžiui, teksto struktūra, forma, aiškumas, net šrifto dydis, tarpai tarp eilučių. Kitaip sakant, skirtingų žanrų, skirtingo pobūdžio, skirtingai pateikti kūriniai skaitomi šiek tiek kitaip. Todėl skaity-

4 Ruseckienė, Liuda.
Literatūros pedagogikos
studijos. Vilnius:
Gimtasis žodis, 2001.

5 Buehl, Doug.
Interaktyviojo mokymosi
strategijos. Vilnius:
Garnelis, 2004.

tojui reikia žinių apie skirtingas kūrinų grupes, padedančių lavinti skaitymo gebėjimus.

Ką gali ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo mokytojas? Pirmiausia, jis turėtų daugiau dėmesio skirti kokybiškiems skirtingų žanrų literatūros kūriniams: sudaryti sąlygas savo ugdytiniais juos skaityti (išgirsti, pamatyti), išgyventi, tyrinėti. Mėgaudamiesi vaikų literatūros kūriniiais, vaikai, mokytojo padedami, kaupia skaitytojo patirtį, t. y. mokosi atskirti kūrinio pasaulį nuo asmeninės patirties, pastebėti pagrindinius kūrinio elementus (pavyzdžiui, veikėjus, įvykius), pamažu pratinasi atpažinti vieno ar kito žanro kūrinius, ima perprasti jų skaitymo ypatumus. Suaugusiųjų padedami tokias skaitymo patirtis vaikai gali įgyti gerokai anksčiau, negu pradeda pažinti raides ir savarankiškai skaityti. Vaikams iki 7 metų amžiaus aktualiausi žanrai – paveikslėlių knyga, pasaka, eilėraštis, dainelė. Šie ir kiti trumpieji tautosakos bei vaikų literatūros žanrai, suprantama, turėtų būti pristatomi vaikų amžiui tinkamais metodais. Vis dažniau, vis drąsiau ugdymo veiklose naudojami žaidimo elementai, pasitelkiamos įvairesnės raiškos priemonės. Mokslininkai atkreipia dėmesį į ikimokyklinio, priešmokyklinio amžiaus vaiko raiškos multimodalumą – t. y. gebėjimą derinti skirtingas raiškos priemones, todėl pedagogai turėtų drąsiau rinktis savo grupės vaikams tinkamus įvairesnius veiklos metodus, nesieti visko tik su raidžių pažinimu.

Pagrindiniu ikimokyklinio ugdymo mokytojo sąjungininku tampa vaizdas, tad skaitytojo ugdymo pradžia kartais lyginama su stebėtojo ugdymu: mokomasi suprasti vaizdų kalbą paveikslėlių knygoje, sieti vaizdą ir žodį. Vaikų literatūros kūrinys šiuo laikotarpiu tampa savotišku tarpininku tarp sakytinės ir rašytinės kalbos. Sakytinės kalbos ugdymas – irgi sudėtingas procesas. „Pamatoma anksčiau nei prabylama“ – teigia pasakojamųjų paveikslėlių knygos autorė Eva Muggenthaler (2012)⁶. Vaizdų tyrinėjimas ikimokyklinio ugdymo laikotarpiu – labai svarbi pakopa, padedanti įgyti žodinio teksto supratimui svarbių įgūdžių. Ir galimybių tam daugėja: tobulėjant leidybai plečiasi kokybiškų paveikslėlių knygų pasiūla, atsiranda įdomių technologinių sprendimų, kurie tampa mokytojo pagalbininkais.

2. Skaitytoją ugdančios aplinkos kūrimas

Tinkama aplinka – geriausias mokytojas. Skaitymą skatinanti aplinka (grupėje, klasėje, mokykloje, bendruomenėje ar kt.) skaitytoją ugdo nejučia, netiesiogiai, nes sudomina, įtraukia, sudaro sąlygas vaikams veikti pagal savo galimybes, patiems pasirinkti veiklos vietą, laiką, tempą. Labai naudinga, jei vaikai ne tik naudojami suaugusiųjų sukurta aplinka, bet ir yra įtraukiami į tokios aplinkos kūrimą. Nors ugdymo aplinka gali būti

3–4 metų vaikai tyrinėjo paveikslėlių knygas, mokėsi atpažinti tokią knygą tarp kitokių (pvz., enciklopedijų, žodynų). Aiškinosi, kaip tokias knygas skaityti: kaip reikėtų laikyti knygą, į kurią pusę ir kaip versti puslapius, kaip tyrinėti paveikslėlius. Drauge aptarta, kas yra viršelis, puslapis, iliustracija, autorius. Vaikai buvo skatinami tokius žodžius ištarti, vartoti. Vaikai nusprendė, kad paveikslėlių knygos yra jiems įdomiausios, nes jose yra daug vaizdų. Vaikai pastebėjo, kad paveikslėlių knygose svarbu ne tik stebėti paveikslėlius, bet ir klausytis to, ką skaito mokytoja, nes ne viskas yra nupiešta. Pavyzdžiui, M. (4 metai), skaitydama paveikslėlių knygą, pakomentavo: „Peliukas liūdi (suprato iš paveikslėlio), nes jo niekas nepakvietė žaisti (suprato iš teksto). Visi sutarė pasimokyti atidžiai klausytis: antrą kartą skaitydama knygą mokytoja tyčia darė klaidų (pvz., minėjo ne tą veikėją, ne tą daiktą), o vaikai stengėsi jas pastebėti.

5 metų vaikai drauge su mokytoja skaitė paveikslėlių knygą. Mokytoja skaitė užrašus, o vaikai komentavo, ką mato iliustracijose. Mokytoja pastebėjo, kad vienas berniukas niekaip neįsitraukia į bendrą veiklą ir pasiūlė jam lupą (padidinantį stiklą): paprašė atidžiai tyrinėti knygos piešinius ir pasakoti draugams, ką mato. Berniukas įsitraukė į veiklą ir noriai draugams komentavo iliustracijų detales. Išbandyti naują veiklą norėjo visi vaikai.

⁶ Muggenthaler, Eva. Kai žuvys pasivaikščiotų... Vilnius: Gimtasis žodis, 2012.

suprantama labai skirtingai, šiame leidinyje apsiribojama fizine skaitytoją ugdančia aplinka, kurią savo grupėje ar klasėje gali sukurti pats mokytojas.

O kokią aplinką galima būtų vadinti skaitytoją ugdančia?

Vertinant edukacines aplinkas pabrėžiamas jų tikslingumas, interaktyvumas (sąveikumas)⁷. Kitaip tariant, vaikas tokioje aplinkoje turi būti nukreipiamas siekti tam tikrų ugdymosi tikslų, skatinamas tyrinėti, sudaromos sąlygos vaikui pačiam pasirinkti veiklą. Svarbu, kad būtų suteikiama erdvė veikti ir pasiūloma tam reikalingų priemonių, vaikas būtų palaikomas, jam net savotiškai vadovaujama. Svarbiausias akcentas – ugdančioje aplinkoje palaikoma, bet griežtai nekontroliuojama, todėl vaikas turi galimybes veikti savarankiškai, ugdytis savireguliacijos ir savarankiško mokymosi gebėjimus. Pastebima, kad vaikai, ypač jaunesnio amžiaus, naujoje aplinkoje nežino, kaip elgtis, taiko žinomus, anksčiau pasitelktus elgesio modelius, o šie ne visada tinkami. Mokytojo vaidmuo – skatinti, palaikyti, padėti prisitaikyti prie pasikeitusios aplinkos. Beje, būtent tinkamai sukurta edukacinė aplinka laikoma svarbia priemone, padedančia mažinti socialinių sąlygų lemiamą mokinių atskirtį.

Skaitytojo ugdymo atveju svarbu, kad vaiko aplinkoje būtų pakankamai jo amžių ir galimybes atitinkančios medžiagos, t. y. knygų, kurias būtų galima tyrinėti, objektų, kuriais būtų galima naudotis, jais manipuliuoti. Tokioje veikloje vaikas turi galimybę pritaikyti turimas žinias apie knygas ir skaitymą, atskleisti savo gebėjimus, o mokytojui labai naudingas vaiko elgesio stebėjimas. Vienos grupės ar klasės vaikai gali būti labai skirtingi, tad aplinka turėtų skatinti ir palaikyti įvairių gebėjimų, įvairios patirties vaikus.

Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo įstaigoje skaitymą skatinanti aplinka dažniausiai siejama su skaitymo kampelio įrengimu. Aptarkime ryškiausius jo elementus.

- Knygos. Skaitymo kampelyje turi būti vaikų amžių ir gebėjimus, interesus atitinkančių knygų. Knygos turi būti ne tik įvairios tematikos, bet ir įvairaus pobūdžio (grožinė ir negrožinė), įvairių žanrų: *paveikslėlių, bežodės knygos, pasakos, eilėraščiai ir pan.* Svarbu, kad vaikai turėtų galimybę skaityti, vartyti, tyrinėti kokybiškus vaikų literatūros kūrinius. Naudinga turėti lietuvių tautosakos, lietuvių autorių vaikų literatūros kūrinių – tokiuose kūriniuose vaikai gali atpažinti savo aplinką, aktualijas, o tai suteikia papildomų emocijų ir motyvacijos domėtis, ugdo smalsumą. Atskiros dėmesio nusipelno knygos, padedančios mokytojui su vaikais aptarti tuo metu aktualias temas. Pavyzdžiui, metų laikus, su jais susijusią aprangą, rengimosi ypatumus, tvarkos ar draugystės klausimus. Šios knygos skaitymo kampelyje turėtų keistis pagal poreikį.

- Knygų lentyna ar lentynos. Kad knygomis būtų saugu ir patogiu naudotis, lengva jas pasiekti, svarbu apmąstyti knygų išdėstymą. Gaila, jei žvelgdami į knygų lentynas vaikai mato tik knygų nugarėles. Svarbu palikti laisvos erdvės, knygas dėti taip, kad matytųsi bent dalies jų viršelis ar iliustracijos: knygas bus lengviau paaimti, o piešiniai patrauks vaikų dėmesį, ugdys jų estetinį skonį. Vis dėlto svarbiausia, kad vaikas galėtų pasiimti knygą pats, savarankiškai.

Šiandien jau nesudėtinga įsigyti specialiai vaikų iki 7 metų amžiaus aplin-

kai pritaikytų baldų, knygų eksponavimo stovų, „knygų salų“ ar mobilių lentynėlių, daiktadėžių. Jauniausių skaitytojų aplinkoje knygų bus mažiau, tad lentynos neturi būti didelės, naudingesni stovai, kuriuose gerai matomi knygų viršeliai, prie jų lengva prieiti iš įvairių pusių, knygas lengva paimti ir padėti. Vaikams augant, knygų kiekis ir išdėstymas keičiasi. Atsiranda poreikis knygas grupuoti, kurti knygų grupėms (dėžėms ar lentynoms) korteles su paveikslėliais ar užrašais. Net jei vaikai dar neskaito, būtina derinti piešinius su užrašais – kurti skaityti motyvuojančią aplinką. Svarbu atminti, kad į knygų išdėstymo, grupavimo, žymėjimo veiklas būtina įtraukti ir vaikus.

- *Vaizdinė medžiaga.* Nors vaizdinė medžiaga padeda atkreipti vaikų dėmesį, sudomina skaitymo kampeliu, jos paskirtis – ne tik estetinė. Skaitytoją ugdomi aplinka turi padėti skaitytojui perprasti tam tikrus procesus. Pavyzdžiui, pamokyti susiorientuoti, pasirinkti tinkamą knygą skaityti. Tai gali būti ir nupiešti ar trumpai surašyti tam tikri susitarimai, pavyzdžiui, kaip naudotis skaitymo kampeliu. Gali būti vaikų literatūros renginių informaciniai plakatai, vaikų literatūros naujienos ir kita su skaitymu ir knygomis susijusi medžiaga. Skaitymo kampeliai naudojami raštingumo gebėjimams ugdyti, todėl paprastai čia pateikiama ir kita tam reikalinga medžiaga. Pavyzdžiui, abėcėlė, iš įvairių medžiagų pagamintos raidės ar skaičiai. Vaizdinė medžiaga irgi gali būti kuriama, gaminama ar bent dekoruojama drauge su vaikais – būtent tada vaikai geriau ją perpranta.

Šiandien retai naudojamas, pamirštas skaitymo kampelio elementas – *paroda*. Ji gali būti susijusi su knygomis (pavyzdžiui, *bežodžių knygų paroda*) ar tiesiog su skaitymu (pavyzdžiui, *knygų skirtukų paroda*). Tokioms parodoms galima panaudoti ir įdomesnius įrenginius, pavyzdžiui, įdomi naujovė – *kamishibai* (*kamishibai*). Tai pastatomi paveikslėlių knygų eksponavimo rėmeliai, siejami su japonų popieriaus teatru. Prieš eksponuojant svarbu su vaikais juos apžiūrėti, išbandyti.

Nuolat atsinaujinančios parodos ir kita vaizdinė skaitymo kampelių medžiaga ypač naudinga stipresniems, daugiau skaitytojo patirties turintiems vaikams. Ši erdvė turi būti gyva, kintanti, todėl svarbu sieti su veiklomis, pavyzdžiui, skelbiama savaitės tema, susitariama dėl bendro skaitymo laiko, eksponuojama savaitės knyga, su knygomis ir skaitymu susiję vaikų darbai.

- *Skaitymo vietos.* Jei norima, kad vaikai skaitymo kampelyje būtų kuo ilgiau, svarbu sukurti patogias skaitymo vietas. Tai gali būti paprastos pagalvėlės ant kilimo, dekoratyvūs čiužinukai ar sėdmaišiai, su lentynomis susieti suoliukai ar net spintelės, „lizdai“, į kuriuos galima įlįsti, pasislėpti, atsigulti ar pan. Įdomias skaitymo erdves, pavyzdžiui, palapinę, meduolinį namelį, išbandyti nori net mažiausiai skaitymu besidomintys vaikai. Gaila, bet ne visiems vaikams skaitymas asocijuojasi su malonia veikla, tad kartais būtent noras pabūti įdomioje erdvėje paskatina jauniausius skaitytojus pasiimti knygą į rankas.

Kiek laiko skaitymo vietose būti, kaip jomis dalytis su draugais – papildomi, susitarimų reikalaujantys aspektai. Svarbu turėti galvoje, kad vaikai skirtingi, tad vietos turi būti transformuojamos, pritaikomos, pavyzdžiui, vieni vaikai nori skaityti ramioje aplinkoje, atsiriboję nuo draugų, kiti – su draugu, kai kuriems nelengva išlaikyti dėmesį ar ilgesnį laiką sėdėti ramiai

2–3 metų vaikų grupėje yra įrengtas skaitymo kampelis. Mokytoja pastebėjo, kad kai kurie vaikai skaitydami nori atsiriboti nuo kitų, todėl sukūrė „Skaityklą ant ratų“: paprastą popierinę dėžę dekoravo kaip automobilį, iškirpo jos dalį, kad į ją galima būtų „įsėsti“. Vaikams tokia skaitykla labai patinka, todėl ji dažnai būna užimta. Mokytoja pastebėjo, kad kai kurie vaikai, jei „skaitykla ant ratų“ užimta, susikuria panašią skaitymo vietą iš žaislų dėžės: išpila žaislus ir įsilipę skaito.

4 metų vaikų grupėje kasdien kolektyviai skaitoma paveikslėlių knyga. Po tokios veiklos mokytojas palieka knygą skaitymo kampelyje sutartoje vietoje. Kiekvienas vaikas gali ateiti ir pasiimti pavartyti šią knygą norimu metu.

ir pan. Kuriant skaitymo vietas būtina sudaryti galimybę vaikams pasirinkti vietą skaityti, keisti kūno padėtį. Puiku, jei yra galimybė keisti skaitymo erdvę, pritaikyti prie kolektyviai tuo metu grupėje skaitomo kūrinio, pavyzdžiui, paprasta didelė popierinė dėžė pravers skaitant Lindos Sarah ir Benji Davies paveikslėlių knygą „Geriausio draugas“ (Presa, 2019). Šios knygos tema – vaikų draugystė, bet iliustracijose tokia dėžė virsta ir automobiliu, ir raketa, ir milžinu, tad ji tikrai padės vaikus sudominti kūrinio, pravers gilinantis į siužetą, įkvėps kurti.

- Kita. Skaitymo kampeliuose gali būti daugiau skaitymo ir (ar) raštingumo gebėjimams ugdyti reikalingų priemonių, pavyzdžiui, skaitymo kortelės, žaidimai, konkrečiam tuo metu su vaikais skaitomam kūrinio pritaikyti žaislai, žaidimai ar daiktai, lėlių ar pirštukų teatras.

Skaitytoją ugdanti aplinka turi padėti mokytojui siekti numatytų ugdymo tikslų. Tai, kas įkvėpia veikti vieną vaiką, gali visai netikti kitam, turinčiam mažiau ar kitokios skaitytojo patirties. Aplinka – mokytojo įrankis, tiesiog kitoks, joje veikiama netiesiogiai, tad ypač svarbu, kad mokytojas, pažindamas savo klasės vaikus, gebėtų aplinką keisti, pritaikyti pagal vaikų poreikius.

3. Komunikavimo apie knygas, skaitymą, vaikų literatūrą kompetencijos ugdymas

Skaitymas – socialinė veikla. Sudarius sąlygas apie knygas ir skaitymą kalbėtis su tėvais, mokytojais ar bendraamžiais, skatinamas ne tik vaikų domėjimasis knygomis ir skaitymu, bet ugdomas ir gilesnis kūrinio supratimas, socialiniai gebėjimai. Nors skaitytojo ugdymas labiausiai siejamas su kalbos (sątytinės ir rašytinės) ugdymu, mokytojui, ypač dirbančiam su ikimokyklinio, priešmokyklinio amžiaus vaikais, derėtų žvelgti

plačiau, prisiminti *neverbalinės* raiškos formų (pvz., piešinius, judesį). Vaikai savo mintį ar nuomonę gali išreikšti gestu, elgesiu ar net kūno kalba, tyla.

Mokslininkai pastebi, kad vaikams yra svarbu bendrauti su bendraamžiais, todėl noras būti, veikti drauge gali žadinti domėjimąsi knygomis ir skaitymu, padėti įgyti taip reikalingos malonios skaitymo patirties. Beje, kartais vaikai skaitymą supranta kaip užsidarymą vienumoje, saviizoliaciją, kitaip sakant, kaip bendravimui su bendraamžiais priešingą veiklą. Tai ypač išryškėja mokymosi skaityti laikotarpiu. Malonios ankstyvosios skaitymo su draugais patirtys gali padėti įveikti tokias nuostatas. Kita vertus, vaikams smalsu, kas sudomina kitus vaikus, tai patraukia ir jų dėmesį. Ne visi moka ir drįsta užmegzti ar palaikyti ryšį su bendraamžiais, tad knyga bei skaitymas, kaip bendra veikla, gali padėti išsiugdyti ir reikiamus socialinius įgūdžius.

Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo mokytojų svarbu sukurti situacijas, kuriose vaikas galėtų įgyti komunikavimo apie knygas ir skaitymą patirties ir gebėjimų. Kitaip tariant, svarbu sukurti tikslingas situacijas, skirti laiko joms išbandyti, siūlyti skaityti knygas ne vienam, o drauge su kitais: kolektyviai, poromis ar mažose grupėse, skatinti ir mokyti dalytis įspūdžiais, savo supratimu. Būtina siekti, kad vaikų kalbėjimasis apie knygas ir skaitymą vyktų ne tik suaugusiųjų iniciatyva, bet ir savarankiškai, įvairiose, ne tik ugdymo įstaigos, aplinkose.

Nuo ko pradėti? Pirmiausia verta pasinaudoti kolektyvinio skaitymo situacijomis. Mokytojo užduodami klausimai, aktyvesnių, drąsesnių draugų atsakymai gali tapti tokio bendravimo apie knygas ir skaitymą pavyzdžiais. Svarbu, kad tokiomis aplinkybėmis pagalbos vaikas sulauktų ne tik iš suaugusiojo, bet ir iš bendraamžių. Natūraliai susiklosčiusiose situacijose prireikia bendrų susitarimų, pavyzdžiui, *kai draugas kalba, aš klausau*. Vėliau nuo kolektyvinio skaitymo situacijų pereinama prie sudėtingesnių, kuriose vaikai veikia poromis. Vėl yra svarbu išmokti susitarti, spręsti kylančius sunkumus, pavyzdžiui, *kada versime paveikslėlių knygos puslapį*. Vaikams augant, mokomasi paklausti, pagirti, pasidžiaugti, pasitikslinti, išsakyti nuomonę, rekomenduoti, gal net parašyti žinutę ir pan. Vaikų literatūros kūrinių skaitymo, aptarimo situacijos gali atverti vis naujų idėjų, pavyzdžiui, *kaip pritarti draugui, kaip išsakyti kitokią nuomonę neįžeidžiant kito, kaip pagrįsti savo nuomonę*. Tinkamai parinkus knygą galima aptarti ir vaikams aktualius bendravimo aspektus, pavyzdžiui, Indrės Pavilonytės, Martyno Pavilonio paveikslėlių knygoje „Marmiai. Kur gyvena meilė?“ (2020) parodoma, kad ne viskas pasakoma žodžiais; Suzanne Lang, Max Lang paveikslėlių knygoje „Šimpis Niurna. Diena be nuotaikos“ (2023) atskleidžiama, kad ne visada lengva kalbėti apie savo jausmus.

Remiantis mokytojų mielai pasidalytais pasiteisinusiais sprendimais ar vaikus įtraukusiomis situacijomis, galima daryti keletą išvadų.

1. Paprastai vaikams siūloma kalbėtis apie tai, kas jiems patinka, smagu.
2. Užduodami nukreipiamieji, o ne trumpo atsakymo reikalaujantys, klausimai.
3. Siūloma draugams pristatyti savo mėgstamiausią ar neseniai perskaitytą, įsigytą knygą.
4. Vaikams yra lengviau kalbėti, jei atsinešama sava knyga.

3–4 metų vaikai buvo paprašyti atsinešti iš namų mėgstamą paveikslėlių knygą ir ją parodyti draugams, trumpai pakomentuoti, kodėl ji jiems patinka. Veiklos metu vaikai buvo skatinami atsisėsti į mokytojos vietą ir draugams pristatyti savo atsineštą knygą, pagal galimybes pakomentuoti. Draugai buvo raginami reaguoti į pristatymus (paploti, užduoti klausimą). Po to knygos buvo padėtos sutoroje skaitymo kampelio vietoje, kad laisvu laiku vaikai galėtų jas vartoti, tyrinėti vieni ar su grupės draugais.

Pastebėta, jog pristatyti knygą draugams, „pabūti mokytoju“ norėjo visi vaikai. Daugelis vaikų rodė knygą draugams ir kalbėjo apie mėgstamus atsineštų knygų veikėjus. Keli vaikai buvo nedrąsūs ir nekalbėjo, knygą tik rodė. Jiems padėjo mokytojos padaršinimas, pateikiami klausimai. Vaikams klausti draugų nebuvo lengva, tad klausimai kartojosi. Veiklos nuotraukomis buvo pasidalyta su tėveliais, tad pokalbiai apie knygas prasitęsė namuose.

4–5 metų vaikams prieš pietų miegą mokytoja skaito pasaką. Pastebėjusi, kad pietų miego laikas vaikams per ilgas, mokytoja pasiūlė vaikams 30 minučių prieš pasakos skaitymą lovoje skaityti patiems. Ypač vaikus sudomino leidimas skaityti knygą su draugu. Buvo aptartos taisyklės, kurių reikia laikytis: netriukšmauti, skaityti negarsiai, susitarti su draugu dėl skaitomos knygos, gražiai ja dalytis. Mokytoja pastebėjo, jog vaikai nori skaityti su draugu, todėl laikosi susitarimų. Sumanymas sulaukė labai didelio ir tėvelių, ir vaikų palaikymo. Net po vasaros atostogų grįžę vaikai iškart teiravosi, ar galės skaityti su draugu prieš miegą.

5. Atsižvelgiant į vaikų raiškos galimybes būtina laiku pasiūlyti pagalbą.

6. Jauniausi vaikai knygą gali tik parodyti draugams, atversti įdomiausią puslapį ar pan.

7. Esant galimybei verta į skaitymo veiklas įtraukti vaikų tėvelius ar ateiti apsirengus mėgstamo veikėjo kostiumu.

8. Kiek vyresniems vaikams rekomenduotina išbandyti viešo kalbėjimo situaciją, o kad būtų drąsiau, pasitelkti žaidimo elementus: pasiūlyti kalbėti sėdint „mokytojo kėdėje“ ar „vesti televizijos laidą“.

Kad kalbėjimas apie knygas ir skaitymą taptų natūralia vaikų gyvenimo dalimi, rekomenduojama pasitelkti su jų gyvenimu susijusias, jiems asmeniškai svarbias situacijas, ieškoti vaikams įdomių ir juos įtraukiančių temų.

4. Skaitytojų bendruomenės būrimas

Mes mėgstame skaityti ir tuo didžiuojamės. Vaikams patinka būti tam tikros bendruomenės dalimi, juos tai motyvuoja skaityti. Turėdami tinkamą skaitytojo pavyzdį, gali juo sekti. Ši strategija glaudžiai susijusi su komunikavimo skatinimu. Esminis skirtumas – dėmesio centre ne bendravimas, bet vaiko emocinis ryšys, asmeninis santykis su kitais žmonėmis, bendrumo jausmas. To siekiama netiesiogiai, tad ši strategija dažniausiai integruojama su kitomis.

Mokslininkai pastebi, kad mėgstantys skaityti vaikai save sieja su skaitančių žmonių bendruomene, jiems svarbus tėvų, mokytojo ar kitų suaugusiųjų bei bendraamžių pavyzdys. Ypač šis poreikis išauga pradinę mokyklą baigiantiems mokiniams, jaunimui. Jauniausiems skaitytojams svarbiausias yra tėvų, šeimos narių pavyzdys ir palaikymas. Vaikams augant didėja kitų suaugusiųjų ir bendraamžių vaidmuo.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus pedagogui svarbu įsidėmėti, kad pirmiausia tinkamu skaitytojo pavyzdžiu vaikams tampa jis pats: būtina ne tik žodžiais, bet ir savo elgesiu kuo dažniau parodyti, kad patinka knygos, kad mėgstama skaityti. Tokiu pačiu sektinu skaitytojo pavyzdžiu gali tapti ir vaikų šeimos nariai ar bendraamžiai. Pavyzdžiui, tėveliai ar seneliai gali su visos grupės vaikais pasidalyti savo maloniais skaitymo prisiminimais, papasakoti apie mėgstamiausią vaikystės knygą ar skaitymą naktimis pasišviečiant žibintuvėliu. Gaila, bet ne kiekvienas vaikas savo šeimoje turi tinkamą skaitytojo pavyzdį, tokio pavyzdžio ypač dažnai stokoja berniukai. O draugų patirtys ir išpūdžiai, kuriais norima dalytis, pavyzdžiui, su šeima apsilankę knygynė, viešojoje bibliotekoje, nusipirko naują knygą, gali sukurti labai emocingas, visus gru-

pės vaikus įtraukiančias situacijas. Svarbu jas laiku pastebėti, skirti laiko pasikalbėti, pasidžiaugti, pasimokyti vieniems iš kitų.

Siekiant emocinio poveikio verta pasitelkti ugdančią aplinką ar įvairias ugdymo veiklas: papuošti skaitymo kampelį skaitančių grupės vaikų ar jų šeimų nuotraukomis, skaityti kūrinius, kuriuose vaizduojami skaityti mėgstantys veikėjai, skaitant kūrinius atkreipti dėmesį į iliustracijose vaizduojamus skaitytojus, jų skaitymo aplinką. Protinga pasinaudoti aplinkybėmis, kurios susiklosto natūraliai: galbūt skaitymo veikla gali susieti ne tik vienos klasės ar grupės vaikus, bet suvienyti kelias grupes ar net visą mokyklą? Galbūt perskaitytas kūrinys gali tapti visos ugdymo įstaigos šventės akcentu? Skaitytojų klubas, po grupes keliaujanti bibliotekėlė lagamine ar kitos veiklos – tinka viskas, kas vaikams leidžia pasijusti skaitančios bendruomenės dalimi. Gera pažindamas vaikus mokytojas gali rinktis efektyviausias emocinį, asmeninį santykį ugdančias priemones.

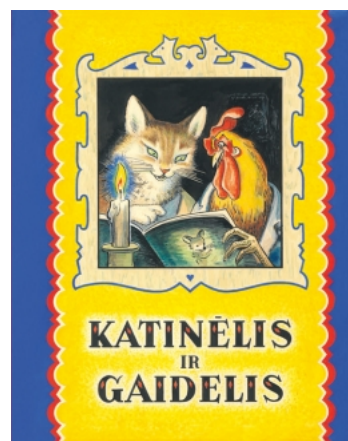
5. Subjektyvaus (interpretacinio) santykio su kūriniu puoselėjimas

Kiekvienam reikia erdvės savo individualumui. Kiekvienas skaitytojas kūrinį supranta šiek tiek savaip. Ikimokyklinio, priešmokyklinio amžiaus skaitytojų patirtis ypač skirtinga, o nuo jos priklauso, kaip bus suprastas vienas ar kitas kūrinys. Kadangi mokytojas dirba su grupe vaikų, ši strategija sietina su skaitytojo ugdymo individualizavimo idėja. Individualizuojant skaitytojo ugdymą remiamasi mokinio kasdiene ir kultūrine patirtimi, jo vaizduote.

Ką gali ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo mokytojas? Pirmiausia, jis gali skatinti vaikus dalytis mintimis, savitu kūrinių supratimu, išsakyti asmeninį požiūrį į kūrinio veikėją ar kūrinį. Sukurti tokiam dalijimuisi tinkamas situacijas. Ir pradėti nuo pačių paprasčiausių, pavyzdžiui, pasiteirauti, kuris pasakos veikėjas vaikams labiausiai patiko ar įsiminė. Jauniausiems skaitytojams paprastai nelengva atitrūkti nuo draugų išreikštos minties ar nuomonės, todėl dera nuosekliai skatinti, palaikyti nuomonių įvairovę, gerbti skirtingus požiūrius. Jaunieji skaitytojai savitą nuomonę gali išreikšti ne tik žodžiu, bet ir piešiniu ar judesiu, pavyzdžiui, gestais galima parodyti, ar kūrinys patiko, kokių jausmų sukėlė, suvaidinti ar nupiešti kūrinio veikėją, pakomentuoti, kaip jis įsivaizduojamas. Tada verta palyginti, kaip tą patį veikėją nupiešė ar įsivaizduoja skirtingi vaikai, pavyzdžiui, kokį vaikai susidarė Marmio vaizdą, į ką jis panašus, ar vaikų įsivaizdavimai atitinka knygos dailininko pateiktąjį. Tokiais pokalbiais pamažu

4 metų vaikams buvo pasiūlyta dalyvauti ekskursijoje po įvairių grupių bibliotekėles. Ypač vaikus sudomino „didelių“ vaikų grupė (t. y. priešmokyklinė). Vaikai turėjo progą apžiūrėti vyresnių vaikų patalpas, skaitymo kampelį, stebėti, kaip vyresnieji su savo mokytoja skaito knygą. Po to vyresni vaikai jaunesniesiems parodė savo mėgstamas knygas, pasiūlė keltą išsirinkti ir parsinešus į savo grupę perskaityti.

5 metų vaikų tėveliams mokytoja pasiūlė dalyvauti projekte „Koks aš skaitytojas?“ Ji paprašė atsiųsti šeimos nuotrauką, kurioje matytųsi, kur, kaip ir kokias knygas jų šeima mėgsta skaityti. Nuotraukos buvo atspausdintos ir sukabintos skaitymo kampelio erdvėje. Vaikai buvo paprašyti draugams papasakoti apie nuotrauką. Vaikai labai noriai pasakojo apie savo šeimos skaitymo pomėgius, mėgstamas knygas, noriai apžiūrinėjo savo ir draugų nuotraukas ne tik veiklos metu, bet ir vėliau, jomis didžiavosi.

5 metų vaikai skaitė Karl Jessi-
ca Martinello, Gregoire Mabire
knygą „Net monstrai tvarkosi“
(„Debesų ganyklos“, 2021) ir suta-
rė pagal ją sukurti šešėlių teatrą.
Visi drauge gamino lėles vaidini-
mui, dar kartą skaitydami apta-
rė, kuris veikėjas kada pasirodo,
ką veikia. Vaikai buvo skatinami
sugalvoti, kaip veikėjai juda,
kokių balsu kalba ir pan. Moky-
toja pastebėjo, jog būtent vaidi-
nimo ruošimas padėjo vaikams
ilgiau išlaikyti dėmesį, motyvavo
tyrinėti iliustracijas, pastebėti
kūrinio detales, suprasti kūrinio
pamokymą. Net sunkiau dėmesį
išlaikantys vaikai atidžiai stebėjo
draugų veiksmus ir sekė kūrinio
siužetą.

uginamas supratimas, kad tą patį kūrinį galima suprasti šiek
tiek skirtingai. Savitas supratimas – įdomu, juo norima dalytis.

Pradedantiems skaitytojams ypač naudingos įvairios situa-
cijos, kuriose prie vaikų literatūros kūrinio grįžtama, kūrinio
supratimas gilinamas pasitelkiant įvairios raiškos priemo-
nes, pavyzdžiui, pasitelkiant teatrinės raiškos priemones, žodį
papildant mimika, gestais, judesiu, gilinamasi į veikėjo nuo-
taiką. Pastebima, jog tokiais atvejais išitraukia daugiau vaikų,
kuriems žodinė raiška dar kelia sunkumų, kuriems reikalinga
kitų parama⁸. Tokios veiklos skatina vaikus remtis asmenine
patirtimi, savitu pasaulio supratimu, o tai sudaro galimybes
atverti skirtingas kūrinio reikšmes. Paprastai nuo kūrinio su-
pratimo einama interpretavimo link, t. y. siejimo su asmenine
patirtimi. Vis dėlto kuo skaitytojas jaunesnis, tuo svarbesnė
jo asmeninė patirtis ir tuo daugiau dėmesio jai būtina skirti.
Jauniausiems skaitytojams žaismingose veiklose kartais rei-
kia tiesiog priminti turimą patirtį, pamokyti ją pasitelkti, nuo
jos pradėti kūrinio skaitymo veiklas, pavyzdžiui, Ar prisime-
nate, mes irgi buvome pakliuvę į lietų ... Kaip tada jautėmės? Dar
viena mokytojo veiklos kryptis – parodyti vaikams skirtingo
(subjektyvaus, interpretacinio) santykio su kūriniu pavyzdžius.
Atsižvelgiant į vaikų amžių ir patirtį, aktualijas, naudinga
pasitelkti pavyzdžių iš vaiko aplinkos. Tai gali būti to paties
kūrinio, pavyzdžiui, pasakos, skirtingi leidimai, vertingi ty-
rinėjant iliustracijas. Tai gali būti skirtingos vieno tautosakos
kūrinio versijos ar kūrinio ekranizacija, inscenizacija. Tea-
tras, kinas – mokytojų sąjungininkai. Stebint scenoje atlieka-
mus kūrinius, tyrinėjant lėlių teatro eksponatus ar bežodžius
animacinius filmukus turtinama vaikų patirtis interpretaci-
nio santykio pavyzdžiais. Ne visiems jauniausiems skaityto-
jams lengva mintis išreikšti žodžiais, todėl būtina atkreipti
dėmesį į ryškiausias kūrinio elementus, pavyzdžiui, veikėjus
ar įvykius. Verta pasiūlyti vaikams lyginti skirtingų dailinin-

kų iliustracijose vaizduojamą personažą, pavyzdžiui, atkreipti dėmesį, kaip vilką įsivaizdavo animacinio filmo dailininkas. Ir klausti pačių vaikų nuomonės, pavyzdžiui, Ar mes, klausydamiesi pasakos, vilką įsivaizdavome taip pat? Tokios veiklos bus priimtinausios vyriausiems ikimokyklinukams, priešmokyklinukams, kuriems mintis žodžiu reikšti lengviau. Daliai vaikų reikšti mintis dar gali būti keblu, bet jiems bus naudinga išgirsti bendraamžius, mokytis iš jų, galbūt jiems pritarti gestais, mimika.

Ugdant skaitytoją svarbu atminti, kad esama sąjungininkų, padedančių net patiems jauniausiems skaitytojams mėgautis vaikų literatūros kūrinium. Tokios patirtys pirmiausia žadina daug įspūdžių, kuriais norima dalytis. Rekomenduojama skatinti vaikus įspūdžius išreikšti pasitelkiant jiems priimtinas raiškos priemones. Vaikų įspūdžiai – piešiniai, fotografijos ar įvairūs rankdarbiai – svarbi skaitymą skatinančios aplinkos dalis, o bendraamžių pavyzdys – labai įtaigus.

6. Susidomėjimo kūryba stiprinimas

Vaikų literatūra – viena iš meno rūšių. Sudominti vaikus literatūra ir skaitymu galima atskleidžiant kūrinių atsiradimo aplinkybes, įtraukiant į kūrybą, parodant žodinio meno ryšius su kitais menais. Ši strategija akivaizdžiai susijusi su prieš tai aptartąja. Esminis skirtumas – žengiamo į kūrybos lauką, gilinamasi į kūrybos procesą, vaikai skatinami kurti, o į vaikų literatūros kūrinį žvelgiama kaip į kūrybos pavyzdį.

Kūryba – aktyvi veikla, tad kurdamas vaikas labiau įsitraukia, išreiškia save. Nepatyrusiems skaitytojams tai padeda ilgiau išlaikyti dėmesį ir susidomėjimą, geriau suprasti kūrinių pasitelkiant aktualų kontekstą. Skaitytojui paaugus kūrybiniai bandymai didina vidinę skaitymo motyvaciją, nes keičia santykį su tekstu. Skaitoma atidžiau, pastebimas vaikų noras mėgdžioti rašytojus, iš jų mokytis. Svarbu atminti, kad vaikų literatūros kūrinys – tai ne vien žodinis tekstas. Iliustracijos – svarbi daugelio vaikų literatūros kūrinių dalis, tad kūrybos pavyzdžiu gali tapti ir jos. Dar daugiau – esama daug pavyzdžių, kai kūrėjus įkvėpė perskaityti vaikų literatūros kūriniai ar tautosaka, pavyzdžiui, jauniems skaitytojams veikiau-siai bus įdomu palyginti Mariaus Zavadsko paveikslėlių knygą „Pirštinė“ (Versus Aureus, 2013) su tradicine ukrainiečių pasaka. Tokie pavyzdžiai vaikams gali tapti įdomiais ir įkvėpiančiais kūrybiško elgesio pavyzdžiais.

Pirmiausia, vaikai skatinami kurti patys remdamiesi perskaitytu, išgirstu kūrinium. Tokiu būdu ką tik girdėtas kūrinys tampa įkvėpimu ir pagalba vaikui, neturinčiam teorinių žinių, bei padeda pasiekti sėkmę, pavyzdžiui, drauge sukuria-

5–6 metų vaikai skaitė Aušros Kiudulaitės ir Mariaus Marcinkevičiaus paveikslėlių knygą „Draugystė ant straublio galo“ („Tikra knyga“, 2017). Auklėtoja pastebėjo, kad vaikams nelengva žodžiais apibūdinti kūrinio temą ir veikėjų santykius, todėl ji atkreipė vaikų dėmesį į pokalbį, kuris rodo pelės ir dramblio draugystę, ir paprašė jį savaip pratęsti:

„– O jeigu būčiau žuvis?

– Aš būčiau upė.

– O jeigu būčiau laiškas?

– Aš būčiau pašto ženklas.

– O laivas?

– Burė...“

Vaikai noriai ir lengvai tęsė:

„– O jeigu aš būčiau medis?

– Aš būčiau tavo lapelis...“

6 metų vaikai grupėje kolektyviai
su auklėtoja skaitė komiksus,
lygino juos su kitomis knygomis.
Po knygos skaitymo veiklos vaikai
buvo padarę sūkurčius savo
komiksus – jiems buvo išdalyti la-
pai su komikso forma (šablonu).
Mokytoja pastebėjo, kad vaikai
noriai kūrė savo istorijas, jas
piešė ir pristatė draugams. Buvo
sukurta klasės komiksų knyga,
visi darbai susegti į vieną knygą.
Kai kuriuos vaikus komiksai taip
įtraukė, kad ėmė juos kurti savo
iniciatyva arba skaitė juos net
lauke.

2–3 metų vaikų grupėje mokytoja
stengiasi suformuoti kasdienį
skaitymo ritualą: kiekvieną dieną
panašiu metu skiria 5–10 minučių
paveikslėlių knygoms skaityti.
Ji pastebėjo, kad kai kurių vaikų
dėmesį sunku patraukti, todėl
panaudojo S. Stansbie ir P. Lousin
knygą „Kas ten triukšmauja?“,
kurioje yra integruoti garsai. Su
vaikais buvo susitarta, kad moky-
toja pirmiausia perskaitys, kas
parašyta, o tada jau vaikai vers
puslapius ir paspaus rutuliuką,
iš kurio sklinda garsas. Kai kurių
vaikų dėmesį pirmiausia patrau-
kė tik garsas, noras paspausti
rutuliuką. Tik kitomis dienomis,
kai knyga buvo skaitoma pakar-
totinai, jie ėmė atidžiau tyrinėti
ilustracijas, klausinėti ir pasako-
ti, ką jose mato.

mas istorijos tęsinys, nauji pamėgto veikėjo nuotyčiai. Svarbu
parinkti kūrybinę veiklą pagal vaikų raiškos galimybes: spon-
taniški kūrybiniai bandymai žodžiu gali būti derinami arba
pakeičiami piešimu, įvairiais darbeliais, drama ar pan. Kar-
tais vaikus kurti paskatina įdomesnė literatūros kūrinio for-
ma, kurią norisi išbandyti, įdomus veikėjas ar įvykis. Jauniau-
siems skaitytojams ypač veiksmingas naratyvinis žaidimas. Jo
esmė – kolektyvinis vaidmenų žaidimas, kurį žaisdami vaikai
patys kuria siužetą⁹. Tokį žaidimą dažniausiai įkvepia vaikų
literatūros kūrinys (pavyzdžiui, pasaka), kuris žaidžiant per-
kuriamas savaip. Žaidimo plėtotei svarbi vaizduotė ir suaugu-
siųjų palaikymas. Toks žaidimas vaikui augant labai natūraliai
pereina į kūrybines kalbos ugdymo užduotis, kurias atliekant
vis daugiau dėmesio skiriama kalbos gebėjimams, minčių raiš-
kai žodžiu ir raštu. Ikimokyklinio, priešmokyklinio amžiaus
vaikų kūrybinės veiklos paprastai labai natūraliai tęsiasi po
skaitymo veiklos, plėtojasi ir dažnai perauga į kitas ugdomą-
sias veiklas, kitų reiškinių tyrinėjimus. Pavyzdžiui, pasaka
„Trys paršeliai“ ne tik pasekama, bet ir perkuriama, siejama
su medžiagų (popieriaus, šiaudų, molio) tyrinėjimu.

Antras svarbus akcentas – nepamirškime kūrėjų. Šiandien
turime galimybę su vaikais apsilankyti kūrėjų organizuojamo-
se veiklose, pasikviesti juos į ugdymo įstaigą ar grupę, klasę.
Jauniausiems skaitytojams naudinga dalyvauti bendroje kū-
rybinėje veikloje, paaugusiems skaitytojams bus įdomu pa-
matyti skaityto kūrinio autorių ir iš pirmų lūpų išgirsti apie
kūrinių atsiradimo aplinkybes, gal net užduoti jam klausimų,
pabendrauti. Bendros kūrybinės veiklos suteikia nekasdienių
emocijų, svarbu vaikams parodyti kūrybos procesą, juo sudo-
minti.

Būtina nuosekliai auginti autoriaus sampratą. Verta pra-
dėti nuo paprasčiausių elementų – pasiūlyti užsirašyti vardą
po piešiniais ar kitais darbeliais. Vaikui augant ši samprata
plėstina pagal vaikų galimybes: reikalinga pastebėti autorių
skaitomos knygos viršelyje, atkreipti dėmesį, kad autorių gali
būti ne vienas, kad jie vadinami skirtingais žodžiais: rašytojas,
dailininkas, poetas ar pan. Šiek tiek vyresniems vaikams jau ga-
lima siūlyti stabtelėti prie kūrinio ekranizacijos ar animacinio
filmo autorių – įrašus apie juos vaikai dažnai mato ekrane, bet
retas susimąsto, kodėl jie ten vardinami. Tokias veiklas labai
lengva sieti su kūrinio supratimui skirtomis veiklomis, žody-
no turtinimu. Išnaudotinos situacijos, kai vaikams patiems
kyla klausimų, pavyzdžiui, kai klausama, ką reiškia žodis re-
žisierius.

Dar viena sritis – vaikų literatūros kūriniai, kuriuose na-
grinėjami vienokie ar kitokie kūrybos aspektai, pavyzdžiui,
Tomo Dirgėlos ir Ingos Dagilės paveikslėlių knygoje „Mano
tėtis rašo knygą“ (Tyto alba, 2019) vaikai skatinami mąstyti

apie rašytojo darbą, kuris visai nepanašus į kitus darbus; Pauliaus Norvilos ir Jurgos Šulskytės paveikslėlių knygoje „Strykt pastrykt“ (Švieskime vaikus, 2019) pasakojama apie kiškį, kuris sugalvoja parašyti knygą ir norėjo visiems patikti. Vaikų literatūros kūriniai padeda pažvelgti į kūrybos reiškinių netradiciškai, sudominti juo vaikus. Ypač svarbu, jog tokie kūriniai orientuojami į tam tikro amžiaus skaitytoją, todėl savo raiška ir turiniu yra jam pritaikyti. Tokius sąjungininkus mokytojams naudinga nuolat turėti po ranka skaitymo kampeliuose, kad pasitaikius progai būtų lengva pasitelkti.

7. Skaitymo ne ugdymo įstaigoje skatinimas

Geras įprotis padeda įsitvirtinti kitiems geriems įpročiams. Ugdant skaitytoją svarbu formuoti savarankiško skaitymo įpročius: siekti, kad vaikai skaitymą ir kitas veiklas su knygomis rinktųsi ne tik ugdymo įstaigoje prižiūrint pedagogui, bet ir savarankiškai, laisvalaikio; kad gebėtų pasirinkti tinkamą kūrinių, skaitymo vietą, laiką ir būdą, naudotų tinkamas priemones, esant poreikiui pasitelktų pagalbą.

Skaitymas ne ugdymo įstaigoje paprastai siejamas su skaitymu savo malonumui, skaitymu laisvalaikio. Moksliniai tyrimai rodo, kad tokio skaitymo patirtys turi teigiamą poveikį mokyklinio amžiaus vaikų skaitymo ir rašymo, teksto suvokimo pasiekimams, žodyno apimčiai, teigiamam požiūriui į skaitymą ir net skaitymui savo malonumui vyresniame amžiuje.

Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo mokytojas, formuodamas vaikų skaitymo įpročius, pirmiausia gali ugdyti vaikų įprotį skaityti kasdien. Sutartu laiku, sutartu būdu vaikai skiria laiko skaityti. Nuo vaiko amžiaus priklausys, kiek laiko bus skiriama tokiai veiklai, kaip tai vyks. Iš pradžių gal tai tebus kelios minutės, o vaikui augant – laikas nuosekliai ilginamas.

Dar viena veiklos kryptis – organizuoti vaikų išvykas į bibliotekas ar kitas netradicines skaitymo erdves. Jaunieji skaitytojai labai priklausomi nuo suaugusiųjų, todėl toks apsilankymas didelei daliai vaikų gali būti nauja patirtis. Tokiose išvy-

kose, atsižvelgiant į vaikų amžių, galima tyrinėti naujas erdves, pasitelkti neįprastus jų elementus, pavyzdžiui, galbūt bibliotekos darbuotojai vaikams padės užsiregistruoti, pakvies apsilankyti bibliotekoje su tėveliais, pasiskolinti knygą. Būtina suteikti vaikams progą pritaikyti anksčiau įgytas žinias ar gebėjimus, pavyzdžiui, pasitikrinti, ar mokėtų pasirinkti knygą skaityti, ar gebėtų paklausti, paprašyti pagalbos.

Ugdant vaikų skaitymo įpročius svarbus ir bendradarbiavimas su vaikų šeimomis. Daliai tėvų reikalinga pagalba, kad jie galėtų padėti savo vaikams, skatintų vaikų norą skaityti. Reikėtų ne tik žodinio paskatinimo, bet ir informacijos, praktinių patarimų. Kai kuriose ugdymo įstaigose įrengiami stendai, tėveliams dalijami lankstinukai su skaitytinių knygų rekomendacijomis, žaismingo skaitymo idėjomis, nuorodomis į knygų naujienas. Tokių patarimų ir pagalbos tėveliai dažnai paprašo ir patys. Vis dėlto kartais prireikia ir kitokios paramos. Gaila, bet ne visos šeimos turi pakankamai išteklių. Galbūt vaikas galėtų pasiskolinti skaitytą knygą ir namuose su tėveliais ją skaityti prieš miegą? Tokioms situacijoms praverstų spalvoti knygų maišeliai. Būtina nepagailėti laiko grįžtamajam ryšiui – paklausti, kaip sekėsi skaityti. Įspūdžiai, piešiniai ar nuotraukos gali padrašinti įsitraukti kitus vaikus ir jų tėvelius.

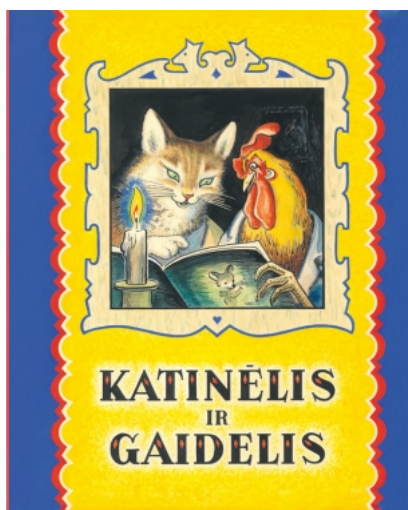
Skaitytoją ugdančiam mokytojui šiandien tikrai yra iš ko rinktis: kokybiškų vaikų literatūros kūrinių, o ir sąjungininkų, kuriuos galima būtų pasitelkti, netrūksta. Svarbu tinkamai pasirinkti poveikio būdus: veikti tiesiogiai arba netiesiogiai, per aplinką, lavinti skaitymo gebėjimus ar akcentuoti emocinį santykį, kūrybos reiškinių ir pan. Ribos tarp skaitytojo ugdymo strategijų sąlyginės, kai kurios strategijos ypač glaudžiai susijusios. Nors ugdymo įstaigoje strategijos dažniausiai taikomos kompleksiskai, t. y. derinant skirtingus poveikio būdus, veiklos kryptis, vaikams augant kinta strategijų aktualumas. Kurios bus pasirenkamos, kaip derinamos, priklauso nuo mokytojo meistriškumo. Telioka įsidėmėti, kad skaitymas vaikus turi sieti, o ne atskirti.

Ugdymo veiklų scenarijai

Bendri scenarijų tikslai

- Sudominti vaikus knyga ir skaitymu, sudaryti sąlygas džiaugsmingai ankstyvojo skaitymo patirčiai.
- Žaismingai supažindinti su vaikų literatūros kūrinių žanrine ir temine įvairove, ugdyti knygų tyrinėjimo gebėjimus.
- Ugdyti vaikų iki 7 metų amžiaus gebėjimus siekti kūrinio supratimo (pvz., tyrinėjant iliustracijas, pasitelkiant asmeninę patirtį, keliant klausimus, diskutuojant ir pan.), plėtoti vaikų kalbinę raišką.

10 Katinėlis ir gaidelis.
Iliustravo Vaclovas Kosciuska.
Vilnius: Odilė, 2022.

1. Lietuvių liaudies pasaka „Katinėlis ir gaidelis“¹⁰

Vaikų amžius: 2–3 metai.

Rekomendacijos. Šis veiklos planas gali būti naudingas aptariant naminius gyvūnus ar miško gyventojus. Rekomenduojama prieš pradedant veiklą pakalbėti su vaikais apie pasakos žanrą, apie dažnai kuriamus nerealius scenarijus ar įvykstančius stebuklus, aptarti kelias klasikines pasakas apie gyvūnus, jose vaizduojamus veikėjus.

Ko siekiama? Teatrinės raiškos priemonėmis ugdyti supratimą apie pasakos veikėją.

Reikalingos priemonės: Plunksnos, kailis, maišeliai, pagaliukai arba šiaudeliai, popierius, klijai personažams gaminti.

Rekomenduojama eiga

Įvadinis pokalbis

Siekiant įtraukti į skaitymo veiklą, vaikai kviečiami susėsti į skaitymo kampelį. Jiems siunčiami du skirtingų spalvų maišeliai: pirmame maišelyje – plunksnos, antrame – švelnus kailiukas. Vaikai tyrinėja maišelius pasitelkę pojūčius, stengiasi atspėti, kas jų viduje. Vaikams įvardijus, kad tai plunksnos bei kailis, skatinant vaikus kalbėti, užduodami klausimai, padedantys atpažinti, kokių gyvūnų tai galėtų būti plunksnos, kailis, pavyzdžiui, Kokie gyvūnai turi plunksnas? Koks paukštis gieda „kakariekū“? Kokį gyvūną dažniausiai žmonės augina namie? Koks gyvūnas sako „miau“? Atspėjus, kad tai gaidelis ir katinėlis, vaikams rodomas knygos viršelis, aptariama, ką vaikai jame mato, bandoma spėti, kas galėtų įvykti pasakoje.

Kūrinio skaitymas

Atvertus knygą iš jos iškrenta mokytojos sukurti personažai ant medinio pagaliuko (rekomenduojama, kad jie turėtų kailiuko bei plunksnų detalių, tų, kuriuos vaikai atpažino pojūčių maišelyje, tyrinėtame per įvadinį pokalbį). Pirmiausia istorija skaitoma lėtai, siekiama skirtingomis intonacijomis išskirti veikėjų balsus, charakterizuoti veikėjus papildomai rodant sukurtojusius personažus. Pasaką perskaičius išsiaiškinami nežinomi ar pirmą kartą girdėti žodžiai, pavyzdžiui, *rainas, giedorėlis, kuodą pešti, gojus*.

Veikla perskaičius kūrinį

Vaikai kviečiami prisiminti gaidelio šauksmą ir drauge kurti veiksmo sceną. Nepaisant kalbinių gebėjimų vaikai kviečiami kartoti tekstą ir veikti pagal mokytojos nurodomas sąlygas.

Pasiskirstoma klasės erdvėje ar salėje taip, kad vaikai gerai matytų mokytoją. Paaiškinama, kad bus vaidinama šios knygos scena (mokytoja veikia kartu su vaikais). Mokytojai pasakius: „Katinėli Rainakėli / Gelbėk gaidį giedorėli!“, rankomis virš galvos daroma skiauterė ir garsiai giedamas gaidelio tekstas, kuriuo kviečiamas katinėlis. Vaikų klausama, ar katinėlis išgirdo, ar

ką atsakė. Supratus, kad katinėlis neišgirdo, jis dar kartą emociškai kviečiamas: „Lapė snapė / Kuodą peša, / Lapė snapė / Mane neša.“ Stovint vietoje vaidinamos bėgančios laputės įvairiomis aplinkybėmis, pavyzdžiui, kai lapė šoka per kliūtį, lipa ant akmenų, braunasi per brūzgynus ar šliaužia. Vaikai vėl kviečiami pakartoti tekstą: „Lapė snapė / Kuodą peša, / Lapė snapė / Mane neša.“

Keletą kartų kartojant tekstą: „Per aukštuosius kalnelius, / Per žaliuosius Gojelius...“, toliau vaizduojamas lapės bėgimas ir rodoma, kaip ji sunkiai kopia į kalną, tekina leidžiasi nuo jo. Pabaigoje sakoma: „Ir lapė įlindo į savo urvelį.“ Visiems kartu sulindus po stalą, veikla baigiama.

„Katinėli Rainakėli,
Gelbėk gaidį giedorėlį!
Lapė snapė
Kuodą peša,
Lapė snapė
Mane neša
Per aukštuosius kalnelius,

Per žaliuosius Gojelius...“

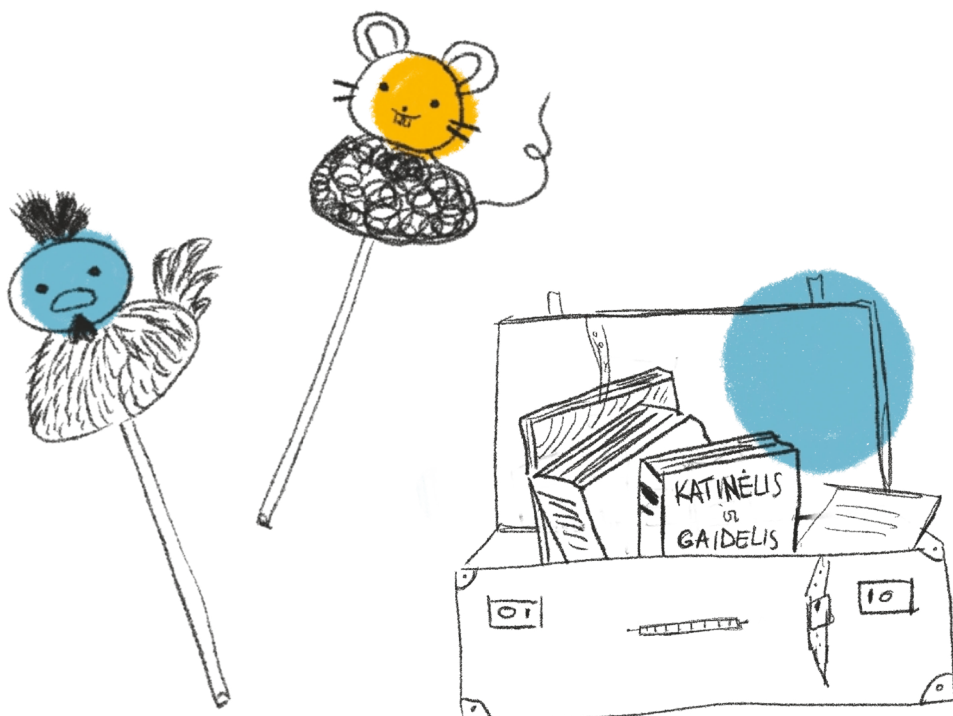
Aptarimas

Vaikai kviečiami į paskutinį pokalbį. Klausima, ar vaikai prisimena, kokie trys personažai veikė pasakoje, ką skaitydama pasaką mokytoja laikė rankose. Dar kartą apžiūrimi personažai ir kviečiama pasirinkti, kuriuo pasakos veikėju (gyvūnėliu) norėtų būti. Jei vaikas geba, gali atsakyti į klausimą, kodėl būtent tokį pasirinko.

Galima veiklos plėtotė

1. Jeigu knyga skaitoma su vyresniais vaikais, reikėtų aptarti, kuo pasakų apie gyvūnus veikėjas skiriasi nuo realių gyvūnų gamtoje: kas pateikiama netikėtai, paradoksaliai, kada sąmoningai nepaisoma tikrovės siekiant sukurti intriguojančią pasakos istoriją. Kartu atidžiau susipažįstama su gyvūnais.

2. Veiklai po skaitymo rekomenduojama panaudoti lėlių teatro kūrimo principus, pavyzdžiui, kai sekant pasaką keliamas tikslas atskleisti siužetinę liniją, galima veikti su pasirinkto veikėjo „lėle“ pagal personažo žodžius.

Alternatyvūs kūriniai ir komentarai apie juos

Vytė Nemunėlis. „Meškiukas Rudnosiukas“ (Alma littera, 2024).

Lietuvių vaikų literatūros klasika apie meškų šeimynėlę ir jų nuotykių nestokojantį kasdienį gyvenimą. Tradiciniai, folklorui artimi personažai. Vaikams artimas pagrindinis personažas – augantis, pasaulį atrandantis, vėliau į mokyklą pradedantis eiti meškiukas. Įtraukiantis siužetas. Tobulas eiliavimas. Vaikams nuo 2 metų.

Justinas Marcinkevičius. „Voro vestuvės“ (Alma littera, 2023).

Lietuvių vaikų literatūros klasika apie vorą, norėjusį vesti saulę. Tradicinis saulės pagrobimo motyvas. Dinamiškas siužetas. Ryškūs personažai. Labai tinka skaityti vaidmenimis ar vaidinti, mokytis eiles mintinai. Vaikams nuo 3 metų.

Martynas Vainilaitis. „Ežio namas“ (Žara, 2023).

Lietuvių vaikų literatūros klasika. Eiliuota pamokanti pasakaitė apie ežiukų šeimyną ir jiems nutikusią nelaimę – kilusį gaisrą. Moko atsargiai elgtis su degtukais, klausyti tėvų, bendruomeniškumo. Tradiciniai, folklorui artimi personažai. Labai dinamiškas siužetas. Vaikams nuo 3 metų.

Įvairūs lietuvių liaudies pasakų rinkiniai, pavyzdžiui, „Aukso kirvukas“ (Nieko rimto, 2013), „Trys laimės“ (Nieko rimto, 2015), „Girios trobelė“ (Nieko rimto, 2013).

Neeiliuotos tradicinės folklorinės pasakos iš klasikinių, Jono Basanavičiaus, Aldonos Liobytės ir Prano Sasnausko sudarytų, rinkinių. „Girios trobelė“ – pasakų apie gyvūnus rinkinys. Kitos dvi – įvairių pasakų rinkiniai. Vaikams nuo 4–5 metų.

Literatūra norintiems sužinoti daugiau

- Lina Žaltauskaitė. Sekamos pasakos – ne tik būdas praskaidrinti vakarus, bet ir užmirštas vaikų ugdymo įrankis. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/2142822/sekamos-pasakos-ne-tik-budas-praskaidrinti-vakarus-bet-ir-uzmirstas-vaiku-ugdymo-irankis>
- Lina Smolskienė. Patarimas tėvams: manote, kad pasakos vaikams netinkamos, – improvizuokite. Pokalbis su dr. Jūratė Šlekonyte. LRT KLASIKOS laida „Ryto allegro“, LRT.lt, 2017. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/tavo-lrt/15/166529/patarimas-tevams-manote-kad-pasakos-vaikams-netinkamos-improvizuokite>.

11 Evelina Daciūtė. Loris Lėtapėdis.
Iliustravo Greta Duobienė. Vilnius:
Alma littera, 2023.

2. Evelina Daciūtė, Greta Duobienė. „Loris Lėtapėdis“¹¹

Vaikų amžius: 2–4 metai.

Rekomendacijos. Šis veiklos planas yra pavyzdys, kaip galima organizuoti skaitymo veiklą mišraus vaikų amžiaus grupėje, akcentuojant mokymąsi iš bendraamžių. Humoro nestokojanti knyga „Loris Lėtapėdis“ tinka tiek kalbant su vaikais apie metų laikus, tiek norint sukurti tiesiog linksną dieną. Jei ši knyga būtų skaitoma žiemą, situaciją ir nuotaiką suprasti galėtų padėti tamsus paros metas, tačiau vasara irgi tinkamas laikas skaityti ir kalbėti apie šiltuose kraštuose gyvenančius gyvūnus ir klimatą.

Ko siekiama? Skatinti vaikų domėjimąsi knygomis ir skaitymu atskleidžiant grožinio kūrinio ryšį su gamtos ir vaiko pasauliu.

Reikalingos priemonės: Įvairius metų laikus atspindintys daiktai ir drabužiai.

Rekomenduojama eiga

Įvadinis pokalbis

Vaikai kviečiami susėsti prie klasės bibliotekėlės arba keliauti į skaitymo kampelį, kur jiems pristatoma knyga. Pokalbį apie knygą rekomenduojama pradėti ne nuo knygos viršelio, o nuo priešlapio, kuriame pavaizduota, kaip ir kiek Loris miega. Vaikai kviečiami aptarti, ką jie mato, gana detaliai apžiūrėti kiekvieną iliustraciją, ieškoti panašumų ir skirtumų.

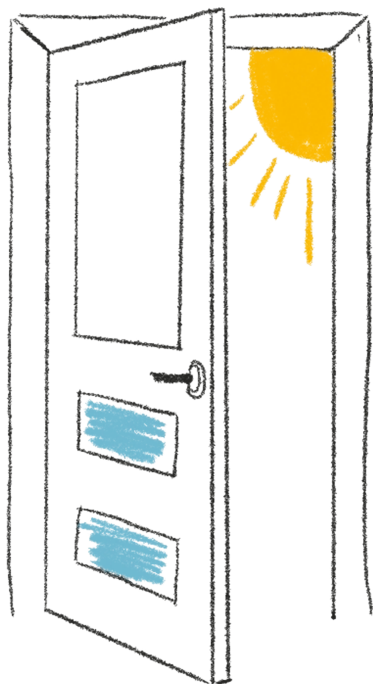
Jei vaikai dar nekalba, svarbus vaidmuo tenka mokytojui, kuris turėtų ir klausimus kelti, ir į juos atsakyti. Vyresni vaikai kviečiami diskutuoti ir išsakyti pastebėjimus. Svarbu akcentuoti išvadą, kad Loris labai daug miega. Tuomet vaikai kviečiami susipažinti su tikraisiais loriais, kurie gyvena Pietryčių Azijoje ir yra pavaizduoti bei aprašyti šios knygos pabaigoje: ieškoma panašumų ir skirtumų tarp iliustracijos ir realios nuotraukos vaizdų.

Prieš ilgąją knygos skaitymą siūloma vaikus trumpam įtraukti į aktyvią veiklą. Pristatomas žaidimas „Aš LORIS“: vaikai pakviečiami atsistoti, primenami trys pagrindiniai Lorio bruožai: dieną – miega, naktį – juda, gyvena, išsigandęs – sustingsta. Žaidžiant vaikams sakoma: *diena arba naktis arba išsigandau!*, o jie atitinkamai turi vaizduoti, kad miega, veikia, juda arba sustingsta. Rekomenduojama mokytojui veikti kartu ir padėti greičiau suprasti taisykles.

Kūrinio skaitymas

Skaityti knygos susėdama ratu, vaikai kviečiami susipažinti su Loriu ir jo istorija, gyvenančia knygoje. Trumpai pristatomas knygos viršelis ir skaitomas kūrinys. Knyga kupina juokingų situacijų ir nesusipratimų, todėl labai rekomenduojama skaitant ir aptariant istoriją kuo dažniau reaguoti į juoką keliančius Lorio nesusipratimus, juos akcentuoti nuostaba, juoku, situacijos absurdiškumą išryškinančiais klausimais, pavyzdžiui, *Tai kur jis eina su plaukimo ratu, jei kieme sninga?*

Tai padaryti padės ne tik tekstas, bet ir puikiai kūrinio nuotai-
ką atskleidžiančios iliustracijos.

Perskaičius knygą svarbu aptarti kūrinyje vaizduojamus įvy-
kius, ką veikia Loris, ar jam pavyksta pasimėgauti oru, kodėl
nepavyksta. Aptarimo metu jauniausių grupės vaikų pirmiau-
sia reikėtų klausti apie iliustracijas (ką jose mato), o su vyres-
niais atidžiau nagrinėti pačią situaciją ir istorijos komiškumą.

Aptarus istorijos siužetą ir veikėją Lorį, remiantis konkre-
čiomis knygos situacijomis vaikai kviečiami kalbėtis apie metų
laikus, apie jų specifiškumą, pavyzdžiui, Stovi su pačiūžom,
skleidžiasi žibutės, su šilčiausiu paltu Loriui karšta būti. Perskai-
čius tekstą analizuojama iliustracija ir aptariama, kodėl žiemiš-
ka apranga netinka pavasarį, kaip Loris turėtų būti apsirengęs
šiuo metų laiku, kokia gamta būna pavasarį.

Panašiai aptariami visi metų laikai.

Veikla perskaičius kūrinį

Vaikai pakviečiami į kitą erdvę, kurioje paruošti įvairūs
daiktai ir drabužiai, tinkami skirtingais metų laikais, pavyz-
džiui, pavasarį – lietpaltis, plona kepurė, šilkinė skarelė, vasarą
– vasarinė kepurė, akiniai nuo saulės, maudymosi priemonės,
žiemą – storos pirštinės, šilta kepurė, šalikas, rudeni – botai,
skėtis, kailinės ausinės. Aptarus kiekvieną daiktą ir jo paskirtį,
vaikai kviečiami sudėti juos į metų laikų ratą. Vyresnieji skati-
nami padėti jaunesniesiems: patarti ir paaiškinti, koks drabužis ar daiktas ku-
riuo metų laiku tinkamas. Po to atidaroma metų laikų tyrinėjimo laboratorija,
vaikai skatinami pasimatuoti turimus drabužius, apžiūrėti daiktus. Šioje vei-
kloje yra labai svarbus mokymasis iš bendraamžių, supratingumo ir gebėjimo
padėti kitiems ugdymas. Veiklos pabaigoje kiekvienas vaikas turi pasirinkti po
vieną daiktą ar drabužį. Čia labai svarbus mokytojo vaidmuo laiku ir tinkamai
suteikti reikalingą paramą, atsižvelgiant į vaikų galimybes atlikti užduotį.

Veikla tęsiama erdviausioje klasės ar grupės vietoje, kurioje vaikai gali lais-
vai judėti. Kviečiama vaidinti lorius, atlikti tam tikrus veiksmus, įvardijant
aplinkybes, atspindinčias skirtingą tempą, kai veiksmas vyksta labai greitai
arba labai lėtai, pavyzdžiui, Labai lėtai užsidėkite ant peties savo pasirinktą daik-
tą. Nusiimkite labai greitai ir vėl užsidėkite labai lėtai. Įsivaizduokite, kad jūs visi
esate loriai, jūs miegate. Kai saulė nusileidžia, jūs pabundate ir labai greitai judate
po savo mišką. Staiga jus išgąsdina labai keistas garsas ir jūs sustingstate.

Aptarimas

Vaikai su jų pasirinktais daiktais sukviečiami prie improvizuotų, jūsų sukur-
tų „lauko durų“. Pristatomos žaidimo taisyklės: kiekvienas, išgirdęs savo daik-
tui ar drabužiui tinkamą metų laiką, turės išeiti pro duris į lauką, kaip tai vis
darė Loris. Tikslas yra nesuklysti ir išeiti į lauką tuo metų laiku, kuriam vaikai
ir yra pasiruošę, pavyzdžiui, garsiai pranešama, kad dabar Vasara ir kviečiami
eiti tie, kurie pasipuošę vasarišku akcentu. Atsižvelgiant į vaikų amžių pade-
dama suprasti, kada jie turi eiti „pro duris“, arba kviečiami vyresnieji padėti
jaunesniems draugams.

Galima veiklos plėtotė

1. Šis veiklos planas gali būti ir visos savaitės veiklų scenarijus, ypač, jei kalbama apie apytikriai 2 metų vaikus. Veiklas galima paskirstyti ir išplėtoti atsižvelgiant į vaikų gebėjimą išlaikyti dėmesį, atlikti užduotis.

2. Jei vaikai yra vyresni, galima daugiau dėmesio skirti eiliuotam tekstui, lavinti rimo ir ritmo pojūtį, plėsti žodyną ir analizuoti istorijos komiškumą.

3. Skaitant knygą su 3–5 metų vaikais labai svarbu sužadinti vaikų asmeninę patirtį ir padėti Lorio istoriją atpažinti per pačių jau patirtus įvykius, pavyzdžiui, *kada teko vėluoti, kada teko sukaisti arba sušalti, kada pramiegota neišgirdus žadintuvo*.

4. Šis scenarijus gali padėti susiplanuoti pokalbius apie mažiau žinomus egzotiškus gyvūnus bei šalis, tolimų kraštų ypatybes, skirtumus nuo mūsų šalies.

Alternatyvūs kūriniai ir komentarai apie juos

Eric Carle. „Labai alkanas vikšrelis“ (Alma littera, yra daug leidimų).

Pasaulinė klasika. Kartoninė paveikslėlių knyga 1–4 metų vaikams apie drugelių virtusį vikšrelį. Moko dienų, maisto produktų pavadinimų, skaičiuoti iki dešimties, gyvybės stadijų įvairovės.

Indrė Pliuškytė-Zalieckienė. „Bz bz bzt namuose“ (Alma littera, 2024). Eiliuota kartoninė paveikslėlių knyga 0–2 metų vaikams apie po namus skraidžiojančią musę. Moko kai kurių daiktų pavadinimų. Paprastai sueiliuota, lengva įsiminti.

Julia Donaldson, Axel Scheffler. „Grufas“ (Alma littera, 2022).

Pasaulinė klasika. Eiliuota paveikslėlių knyga vaikams nuo 3 metų apie baisų Grufą, kurio visi bijojo, bet niekas iš tiesų nežinojo, koks jis yra. Komiškumas, mažo–didelio opozicija, vaizduotės ir drąsos galia.

Naudingos nuorodos norintiems sužinoti daugiau

Kalba autoriai. Evelina Daciūtė ir Greta Duobienė.

Prieiga per internetą: <https://youtu.be/E0Y2D90BI3s>

Apie paveikslėlių knygas

- Maria Nikolajeva. Paveikslėlių knygų interpretavimo kodai ir implikuotas skaitytojas. Žurnalas „Rubinaitis“, 2010, Nr. 2 (54), p. 2–6; 2010 Nr. 3 (55), p. 2–5. Prieiga per internetą: <https://www.ibby-lietuva.lt/rubinaitis/2010-nr-3-55/paveiksleliu-knygu-interpretavimo-kodai-ir-implikuotas-skaitytojas/>

- Kokias paveikslėlių knygas verta skaityti ir kurių reikėtų vengti? Dr. Jolitos Liškevičienės paskaita. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/live/2Md8ampmnYU?si=evlhlYt8pbJZBXhK>

- Ingrida Korsakaitė. Paveikslėlių knyga: žanro samprata ir ypatybės. Acta Academiae Artium Vilnensis, 2002, t. 27, p. 233–250. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2002~1367161714466/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>

12 Marius Marcinkevičius. Ilgi eilėraščiai trumpiems. Iliustravo Ieva Gvazdaitytė. Kaunas: Misteris Pinkmanas, 2023.

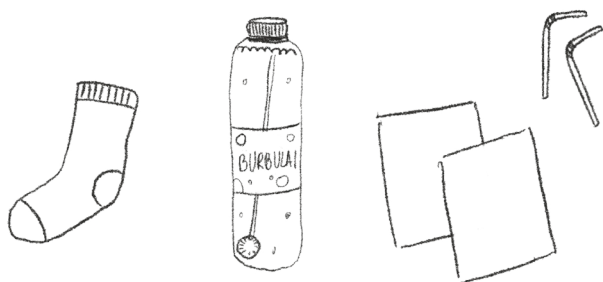
3. Marius Marcinkevičius. „Muilo burbulas“¹²

Vaikų amžius: 3–4 metai.

Rekomendacijos: Dažnu atveju suprasti ir mokytis mintinai eilėraščių vaikams yra sudėtinga dėl jiems nesuvokiamo konteksto, nežinomos žodžio reikšmės ar perkeltinės prasmės. Siūloma rinktis Mariaus Marcinkevičiaus eilėraščius, kurie yra puikiai sueiliuoti ir todėl lengvai įsimenami. Rekomenduojama vaikams pristatyti ne tik knygą, bet ir patį rašytoją.

Ko siekiama? Skatinti vaikų domėjimąsi poezija, ritmo pojūtį.

Reikalingos priemonės: Pirštinės arba koji-

nės, paprastas muilo burbulų skystis su pagaliuku pūsti, eksperimentui paruoštas muilo burbulų skystis, popierius, šiaudeliai, paruoštas spalvotas muilo burbulų skystis.

Rekomenduojama eiga

Įvadinis pokalbis

Vaikai kviečiami į skaitymo kampelį, kur matomoje vietoje išdėliojamos visos turimos Mariaus Marcinkevičiaus knygos, pavyzdžiui, „Miego avinėliai“; „Mažasis piratas ir didysis lobis“; „Ilgi eilėraščiai trumpiems“; „Sivužas“; „Draugystė ant straublio galo“. Pokalbį rekomenduojama pradėti intriguojančiu klausimu: Kaip manote, kas sieja visas šias knygas? Aptarus vaikų siūlomus variantus ir atmetus netinkamus, pateikiamas tinkamas atsakymas ir trumpai pristatomas pats rašytojas, pavyzdžiui, parodoma jo nuotrauka ar vaizdas ekrane. Plačiau su vaikais pakalbama apie tai, kas yra autorystė, kada tampa autoriumi. Po pokalbio imama knyga ir skaitomi eilėraščiai.

Kūrinio skaitymas

Skaitymą pradėti rekomenduojama nuo intrigos: paprastų muilo burbulų pūtimo. Vaikai gaudo pučiamus burbulus, kurie greitai ir lengvai sprogsta. Po kelių minučių tokios veiklos mokytoja nudžiunga prisiminusi vieną istoriją apie burbulus. Vaikai sukviečiami prie knygos ir lėtai, išraiškingai, fiksuojant pauzes bei akcentuojant nuotaiką skaitomas eilėraščių. Tuomet su vaikais aptariama, ką jie suprato, apie ką buvo eilėraščių, kas įvyko, kas skrido vonioje, kokia eilėraščių nuotaika. Aptariama ir tai, ką jie mato iliustracijose.

Aptarus tekstą ir iliustracijas vaikai kviečiami pasirinkti 3 skirtingas emocijas, kurios skaitant eilėraščių turėtų būti perteiktos. Pirmąsias dvi vaikų pasirinktas emocijas skaitydama eilėraščių sukuria mokytoja, o perteikti trečiąją kartu kviečiami vaikai: jie kartoja mokytojos sakomą tekstą. Skaitymą skirtingomis emocijomis galima išplėsti: klausti vaikų, kokių dar emocijų jie žino, ir kartu jas kurti skaitant ar mintinai kartojant tekstą.

Veikla perskaičius kūrinį

Eksperimentas „Šokantys burbulai“. Vaikai

kviečiami keliauti prie stalų. Jiems pranešama, kad dabar bus kuriamas kietas muilo burbulas, siekiama įsijausti į kūrinį. Veiklai atlikti reikalingas skystis prieš susitikimą pasigaminamas iš cukraus, distiliuoto vandens ir indų ploviklio ir supilstomas į indelius muilo burbulams pūsti. Vaikams duodama po pirštinę ar kojine, kurią jie užsimauna ant delno. Atsižvelgiant į vaikų skaičių, amžių ir turimas priemones, organizuojamas burbulų pūtimas ir šokdinimas. Pagrindinė sąlyga yra ta, kad pagavus burbulą ant rankos reikia deklamuoti eilėraštyje pateiktą burbulų dainą:

Esam

Esam

Burbulai

Gal kieti

Gal nelabai.

Galima tęsti užduotį apie skirtingas nuotakas (emocijas) kartojant šią ištrauką ar visą eilėraštį: su burbulais ant delnų ar ore galima kurti vis kitokią nuotaiką. Gali kiekvienas vaikas kurti savo asmeninę nuotaiką, o draugai turėtų spėti, kokia ji.

Aptarimas

Baigus veiklą ramiai susėdama ratu ir, prisiminus pagrindinį eilėraščio veikėją, aptariama vaikų asmeninė patirtis, pavyzdžiui, kur dažniausiai sutinkami burbulai, kokias emocijas jie kelia, ar kada liūdėjo dėl susprogusio burbulo, jei būtų muilo burbulas, kokio dydžio ir spalvos būtų, kur skristų.

Pasibaigus pokalbiui kviečiama veiklą apibendrinti asmeniniu burbulų piešiniu, kuris eilėraščio mokymosi laikotarpiu lieka klasėje kaip asociacija. Veiklai naudojamas baltas popieriaus lapas, šiaudeliai ir spalvotas muilo burbulų skystis. Vaikai mirko šiaudelį, burbuliuoja ir lape kuria spalvotų burbulų vaizdą. Atlikus užduotį grįžtama prie autorystės temos: vaikai kviečiami keliais žodžiais pristatyti savo autorinį darbą, kartu su mokytoja užsirašyti savo vardą, kaip esminį autorystės ženklą.

Galima veiklos plėtotė

1. Per įvadinį pokalbį galima ne pasitelkti kitas rašytojo M. Marcinkevičiaus knygas, bet pradėti burbuliuoti.

2. Įvadinį pokalbį galima pradėti nuo rašytojo pristatymo, naudoti vizualinę medžiagą.

3. Atsižvelgiant į vaikų įsitraukimą ir susidomėjimą, eilėraštį galima skaityti ir daugiau kartų, kviesdami vaikus kartoti ne tik naudojant emocijų raišką, bet ir tekstą papildant judesiais.

4. Eksperimentuojant su vyresniais vaikais, dainuojamą burbulų dainelę galima atlikti ir skirtingais muzikos stiliais, pavyzdžiui, repo, operos, roko.

5. Per pokalbius galima aptarti, kokius vaizdinius jiems sužadina eilėraštis, ką ir kaip jie įsivaizduoja, kokią eilėraščio iliustraciją norėtų kurti. Viena lape galima sukurti bendrą visų paveikslą, kaip ben-

draaautorystės pavyzdį, ir akcentuoti, kad dažniausiai knygos irgi yra bendras kūrėjų darbas.

6. Dar savaitę kasdien rekomenduojama grįžti prie eilėraščio, pavyzdžiui, įvairiose savaitės veiklose įpinti eilėraščio deklamavimą chorą ar individualiai, pristatyti eilėraščių kitai darželio grupei – deklamuoti jį chorą būnant lauke.

Alternatyvūs kūriniai ir komentarai apie juos

Sigitas Geda. „Laiškų namelis“ (Alma littera, 2022).

Lietuvių vaikų poezijos klasika. Naujai iliustruota ir poeto dukters Uršulės sudaryta geriausių jo eilėraščių vaikams rinktinė. Čia rasite tokius žymius, dainelėmis virtusius eilėraščius kaip „Mėlynas autobusiukas“, „Pingvinų dainelė“, „Riešutų žydėjimas“, „Vakaro prašymas“ ir daugelį kitų. Vaikams nuo 4 metų.

Anzelmas Matutis. „Kas žmogiuko širdyje?“ (Slinktys, 2022).

Lietuvių vaikų poezijos klasika. Naujai iliustruota ir poeto sūnaus Vytauto Matulevičiaus sudaryta geriausių jo eilėraščių vaikams rinktinė. Rinkinyje rasite ir greitakalbių, skaičiuočių, poetas „Girios televizorius“ ir „Drevinukas“. Vyrauja gamtos, šeimos, tėvynės temos. Labai skaidrus, pozityvus žvilgsnis į pasaulį. Puikus vaikų psichologijos išmanymas, originalus vaikiško mąstymo perteikimas. Vaikams nuo 3 metų.

Ramutė Skučaitė. „Liepos mėnesį po liepą“ (LRSL, 2021).

Lietuvių vaikų poezijos klasikės eilėraščių rinkinys. Kūriniai vienijami liepos motyvo. Vyrauja gamtos tema, paprastos gamtinės vasaros istorijos. Daug kalbėjimo pirmuoju asmeniu ir bandymo reprezentuoti įvairius gyvūnus. Ugdomasis elementas: skatina empatiją, įsijautimą į kito „kailį“. Skaidraus paprastumo ir žaismingos gelmės derinys. Vaikams nuo 4 metų.

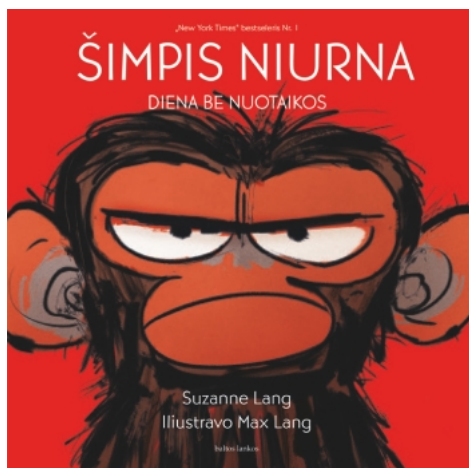

Naudingos nuorodos norintiems sužinoti daugiau

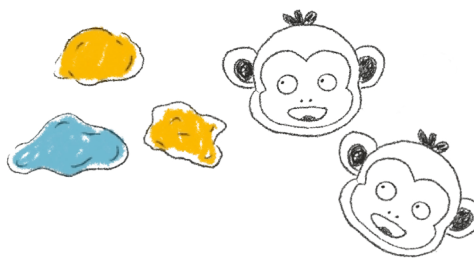
- Dr. (HP) Gražina Skabeikytė-Kazlauskienė. Vaikų poezijos badmetis (2023 m. lietuvių vaikų poezija). Žurnalas „Rubinaitis“, 2024, Nr. 1-2 (109–110). Prieiga per internetą: <https://www.ibbylietuva.lt/rubinaitis/2024-nr-1-2-109-110/vaiku-poezijos-badmetis-2023-m-lietuvu-vaiku-poezija/>

Knygos besidomintiems lietuvių vaikų poezija

- Gražina Skabeikytė-Kazlauskienė. Mitas – tautosaka – vaikų literatūra. Vilnius: Gimtasis žodis, 2007.
- Lietuvių poezija vaikams: raidos tendencijos. Mokomoji knyga. Autorių kolektyvas, sud. Irena Baliulė. Šiaulių universiteto leidykla, 2008.

13 Suzanne Lang. *Šimpis Niurna. Diena be nuotaikos*. Iliustravo Max Lang. Vilnius: Baltos lankos, 2023.

Kūrinio skaitymas

Pristatoma knyga, apžvelgiamas viršelis. Atvertus pirmuosius puslapius, vaikų klausama, kaip jie mano, kur vyksta istorijos veiksmas, kokios spalvos dominuoja iliustracijoje. Trumpai pristatomos džiunglės, aptariama, kokių gyvūnų galima aptikti džiunglėse, kuo džiunglės skiriasi nuo miško, ir pradedama skaityti knygą.

Skaitant šią knygą svarbu nepraleisti kelių esminių akcentų: disonanso tarp kūno kalbos ir emocijų vaizduojamose situacijose, draugo vaidmens niūrią dieną, kai reikalinga tiesiog išklaušyti arba pasėdėti šalia. Jei esama vaikų, kurie skaitant knygą tai pastebi ir supranta, jie paragunami pasidalyti savo pastebėjimais, pasamprotauti.

Skaitant vis naują atvartą, aptariama su vaikais, kaip jose skiriasi Šimpio Niurnos nuotaika, kaip į jo nuotaiką reaguoja draugai. Kai draugai ima patarti Šimpiui, kaip pakelti nuotaiką, rekomenduojama paskatinti vaikus kartu su veikėju išbandyti gyvūnų pasiūlytus būdus atsipalaiduoti ir pralinksmedti.

Skaitymo erdvėje kartu su vaikais rekomenduojama išbandyti gyvūnų pasiūlymus:

įtempkime kūną - atpalaiduokime rankas ir kojas;
suraukime antakius - pakelkime juos;
padarykime liūdną šypseną - nusišypsokime
kaip mokame plačiausiai;
padainuokime kaip paukšteliai;
pasivoliokime;
pasivaikščiokime po erdvę kaip povai;
ramiai pagulėkime;
patrepsėkime;
apsikabinkime draugą;
užmerkime akis;
pašokinėkime;
pašokime;

4. Suzanne Lang, Max Lang. „Šimpis Niurna. Diena be nuotaikos“¹³

Vaikų amžius: 3–4 metai.

Rekomendacijos: Šią knygą rekomenduojama skaityti tuomet, kai ketinama vaikus supažindinti su emocijomis ir jų valdymu. Linksma ir kartu jautri knygos istorija padeda vaikams suprasti, kad visos emocijos yra svarbios ir reikalingos. Tinkamiausias laikas istorijai skaityti yra vaikų adaptacijos darželyje periodas, kai vaikams pasitaiko ne viena niūri diena.

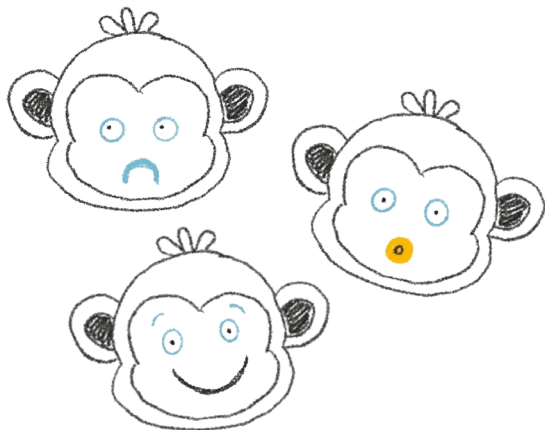
Ko siekiama? Ugdyti vaikų gebėjimus siekti kūrinio supratimo pasitelkiant asmeninę patirtį.

Reikalingos priemonės: Plastilinas, beždžionės veido šablonai.

Rekomenduojama eiga

Įvadinis pokalbis

Veikla pradedama klausimu: Kokia šiandien tavo diena? Kiekvienam pasisakius, pokalbis kreipiamas link supratimo, kad kartais būna ir labai liūdnų arba kitaip niūrių dienų. Išsiaiškinama, ką reiškia žodis „niūrus“, kuo jis skiriasi nuo žodžio „liūdnas“ ar „piktas“. Kviečiama sužinoti, kaip atrodo Šimpio Niurnos diena.

ir garsiai sušukime: „Aš su nuotaika!!!“

Vėl susėdus į ratą ir baigus skaityti knygą, vaikų klausiama teminių aptarimo klausimų, vis sugrįžtant prie knygos iliustracijų ir jose ieškant atsakymų, pavyzdžiui: Šimpis Niurna teigia, kad jis jaučiasi gerai. Kaip jūs manote, kaip jis iš tiesų jautėsi? Iš ko sprendžiate, kad jis liūdnas? Ką jums pasako Šimpio Niurnos kūno kalba? Jei apie savijautą jis būtų pasakęs garsiai, kaip galėjo pakrypti pasakojama istorija? Kas padėjo Šimpiui pasijusti geriau? Kodėl nuliūdo Normanas? Kaip draugai padėjo vienas kitam pasijusti geriau? Ar jums yra taip nutikę, kad atsikėlėte pikti ar niūrūs? Kaip tokiu atveju elgėtės? Kas jums padeda pasijusti geriau, kai būna liūdna ar niūri diena? Šios diskusijos metu svarbus mokytojo vaidmuo: reaguodamas į vaikų patirtis bei mintis, jis privalo paskatinti kalbėtis, vis priminti, kad patirti niūrių ar liūdnų dienų yra normalu, svarbu mokėti pasakyti apie savo jausmus, mokėti išbūti su visais skirtingais savo jausmais.

Veikla perskaičius kūrinį

Po diskusijos vaikai kviečiami įsitraukti į kūrybinę veiklą, kurios metu beždžioniukui, knygos veikėjui, kuriamos emocijos – jos lipdomos iš plastilino. Mokytojos paruoštame beždžionėlės veiduko šablone iš plastilino lipdomos akys, suraukti antakiai ir niūrios lūpos.

Prieš pradėdant lipdyti beždžioniuko emociją lape, labai svarbu išanalizuoti, kaip atrodo veidas, užplūdus vienai ar kitai emocijai. Mokytoja pakviečia visus parodyti niūrų, išsigandusį ar linksmą savo veidą. Žiūrint į draugus aptariama veido išraiška vienos ar kitos emocijos metu. Tuomet lipdoma niūraus beždžioniuko veido išraiška.

Baigus užduotį pasidžiaugiama darbeliais ir keičiamos aplinkybės, pavyzdžiui: Jūsų niūrios nuotaikos beždžionėlė eidama sutinka spalvingą drugelį ir pralinksmeja. Vaikų prašoma pakeisti beždžioniuko emociją į linksmą.

Pasidžiaugus atliktais darbeliais, vėl keičiamos aplinkybės, kad vaikai galėtų nulipdyti kuo daugiau skirtingų veidų.

Aptarimas

Aptariant rekomenduojama dar kartą sugrįžti prie vaikų patirties, leisti jiems pasidalyti savo niūrios dienos pavyzdžiais, prisiminti, kas padėjo Šimpiui Niurnai pralinksėti, drauge sukurti pasiūlymų, kaip išgyventi, kai ištinka niūri diena (Niūrią dieną galime nuveikti...) Mokytoja vaikų pasiūlymus turėtų užrašyti lape ar lentoje. Aptariama, ir kaip padėti draugui tokią dieną, kitaip tariant, akcentuojama, kad niūrią dieną draugams reikia leisti tiesiog išbūti, be pasiūlymų pralinksėti.

Galima veiklos plėtotė

1. Atsižvelgiant į vaikų amžių bei galimybes susikaupti skaitant kūrinį, galima plačiau padiskutuoti, ar gyvūnų pasiūlymai padėjo Šimpiui Niurnai. Rekomenduojama gilintis į mokėjimo išklaudyti, suprasti kitą problematiką.

2. Jei knygą skaitote su vyresniais vaikais, aptarimo ir refleksijos metu kviečiama sukurti lankstinuką su vaikų sukurtais (užrašytais) patarimais, ką galima daryti ištikus niūriai dienai.

3. Kūrybinės veiklos metu galima kurti veidų atspaudus. Dažais ištepamas plastikinis, metalinis ar stiklinis paviršius, ant jo pirštu ar pagaliuku piešiamos skirtingos emocijos ir atspaudžiamos ant lapo.

4. Jei vaikams aktuali gamtos ar gyvūnų tematika, galima daugiau dėmesio skirti džiunglėms ir jose gyvenantiems gyvūnams analizuoti.

Alternatyvūs kūriniai ir komentarai apie juos

Kotryna Zylė ir Inga Dagilė. „Geriausia diena“ (Aukso žuvys, 2022).

Paveikslėlių knyga apie daugiabutyje gyvenančių Elzės ir Tito draugystę, padedančią išmokti džiaugtis geromis dienomis ir įveikti ne tokias geras. Autorių siūlomas prastos nuotaikos įveikimo būdas – kalbėjimasis. Iš knygos galima pasisemti idėjų įvairiems darbams ir dirbtuvėlėms. Vaikams nuo 4 metų.

Sonia Coudert ir Gregoire Mabire. „Na ir kas?“ (Debesų ganyklos, 2024).

Paveikslėlių knyga, pasakojanti apie darželyje vykstančias patyčias ir pasiūlanti labai paprastą ir veiksmingą būdą jas sustabdyti. Ugdo tarpusavio supratimą ir psichologinį atsparumą. Vaikams nuo 3 metų.

Aprilkind, Barbara van den Speulhof, Stephan Pricken. „Piktulis“

Itin populiarios paveikslėlių knygos apie emocijų raišką. Knyga „Piktulis“ – apie pykčio priepuolius ir būdą juos įveikti. „Piktulis... šiandien nepyksta!“ – apie tai, kas atsitinka, kai norisi pykti, bet emocija yra nuslopinama. Ugdo emocinį intelektą. Vaikams nuo 3 metų.

(Debesų ganyklos, 2021) ir antroji dalis „Piktulis... šiandien nepyksta!“ (Debesų ganyklos, 2022).

Naudingos nuorodos norintiems sužinoti daugiau

Apie emocinį intelektą

- Gintarė Visockė. Vaikų emocinio intelekto ugdymas. Magistro darbas. Darbo vadovė prof. dr. Ona Monkevičienė. VDU, 2015. Prieiga per internetą: <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/687b6630-103b-4af3-836f-e5d9155f011c/content>
- Milda Karklytė-Palevičienė. Vaiko emocinis intelektas: kaip padėti vaikams pažinti emocijas, pasitikėti savimi ir gerai sutarti su kitais? Vilnius: Alma littera, 2021.
- Chiara Piroddi. Vaikų emocijos. Montessori laboratorija. Vilnius: Niekio rimto, 2021.

Apie paveikslėlių knygas

- Maria Nikolajeva. Paveikslėlių knygų interpretavimo kodai ir implikuotas skaitytojas. Žurnalas „Rubinaitis“, 2010, Nr. 2 (54), p. 2–6; 2010 Nr. 3 (55), p. 2–5. Prieiga per internetą: <https://www.ibbylietuva.lt/rubinaitis/2010-nr-3-55/paveiksleliu-knygu-interpretavimo-kodai-ir-implikuotas-skaitytojas/>
- Kokias paveikslėlių knygas verta skaityti ir kurių reikėtų vengti? Dr. Jolitos Liškevičienės paskaita. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/live/2Md8ampmnYU?si=evlhlYt8pbJZBXhK>
- Ingrida Korsakaitė. Paveikslėlių knyga: žanro samprata ir ypatybės. Acta Academiae Artium Vilmensis, 2002, t. 27, p. 233–250. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2002~1367161714466/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>

14 Tina Oziewicz. Ką veikia jausmai?
Iliustravo Aleksandra Zajac. Vilnius:
Aukso žuvis, 2023.

5. Tina Oziewicz, Aleksandra Zajac. „Ką veikia jausmai?“¹⁴

Vaikų amžius: 5–6 metai.

Rekomendacijos: Ši knyga dovanoja progą pažinti kitokią literatūrinę estetiką ir galimybę gilinti emocijų suvokimą. Rekomenduojama su vaikais ją skaityti tuomet, kai jau ne kartą kalbėta apie emocinį intelektą. Knyga skatina ypač daug kalbėtis apie tai, kas svarbu mums visiems, – kalbėtis, kalbėtis ir kalbėtis.

Ko siekiama? Ugdyti vaikų gebėjimus suprasti kūrinių tyrinėjant iliustracijas, pasitelkiant asmeninę patirtį.

Siūlomos priemonės: Veidrodėliai, žmogaus kūno trafaretas, įvairios piešimo priemonės.

Rekomenduojama eiga

Įvadinis pokalbis

Veikla pradedama sėdint skaitymo kampe. Vaikai kviečiami ateidami atsinešti mažus

veidrodėlius. Susėdus ratu ar puslankiu. pristaoma užduotis: vaikų prašoma žiūrėti į veidrodėlį ir atlikti trumpą veido mankštą: užmerkti ir atmerkti akis, suraukti kaktą, patampyti lūpas, pajudinti ausis ir pan. Po mankštos vaikai kviečiami išklausti trumpą istoriją ir veido mimika reaguoti į girdimas aptariamas aplinkybes. Tikslas – stebėti save veidrodyje ir fiksuoti, kaip veido išraišką keičia emocijos. Istorijoms ir įvairioms aplinkybėms nupasakoti rekomenduojama naudoti vaikams artimas ir atpažįstamas situacijas, pavyzdžiui: Šiandien atėjė į darželį sužinojote, kad vietoje pietų miego bus ledų ir zefyrų vakarėlis; rytą atsikėlęs (-usi) pro langą pamačiau didžiulę sniego pusnį; žaisdamas (-a) lauke pastebėjau, kad nukrito mano žaislo detalė; tą kartą, kai tau buvo labai liūdna ir tu verkei, tave apkabino ir paguodė draugas (-ė). Atlikus šią užduotį veidrodėliai surenkami ir aptariama, kaip keitėsi veido išraiška, kūno kalba, ar buvo atpažįstamų situacijų iš jų gyvenimo, kada jaučiami panašūs jausmai.

Kūrinio skaitymas

Skaitymo veikla pradedama klausimais, pavyzdžiui: Kiek žmogus patiria jausmų? Kokie jie? Ką darote, kai esate laimingi, liūdni, pikti, suirzė, išsigandę? Tuomet pristatoma knyga, aptariamas jos pavadinimas, išsiaiškinama, kad ne tik mes kažką veikiamo apimti įvairių jausmų, bet ir mūsų jausmai veikia įvairius ir įdomius dalykus. Skaitymą knygą vaikai kviečiami suskaičiuoti, kiek skirtingų jausmų minima knygoje (skaitymą orientuojamasi į greitą susipažinimą, neskiriama daug laiko analizei ir diskusijoms, nes tikslas – supažindinti su jausmų įvairove ir knygos tekstu).

Perskaičius kūrinį aiškinamasi, kiek jausmų vaikai suskaičiavo, kokie jausmai jiems buvo girdimi pirmą kartą, kas buvo knygoje neaišku ar nesuprantama. Atsispiriant nuo vaikų replikų apie neaiškumus, išsamiau analizuojamas knygos tekstas ir vaizdiniai, nusakantys, kas veikiama, kokių yra jausmų.

Turinio analizei siūloma naudoti knygos iliustracijas, pavyzdžiui, tekstas uždengiamas ranka ir analizuojama, apie ką kalba vaizdas, kas matoma, kokie veikėjai, kokia jų nuotaika, kokią veiksmą jie atlieka, kokią nuotaiką kuria mato mas vaizdins, kokia spalva pieštų vaikas, kaip

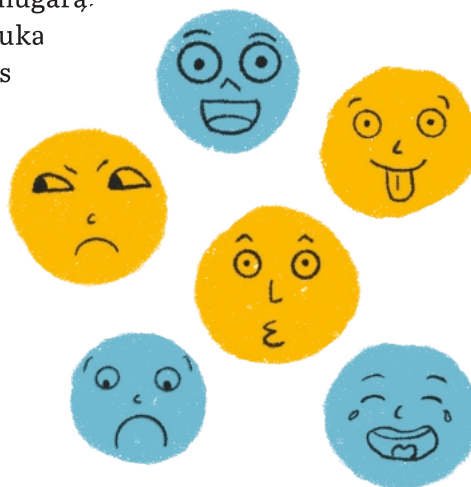
pavaizduotų tokį jausmą.

Analizuojant knygos iliustracijas svarbu kalbėtis ir apie metaforas, kas slypi jose. Šio aptarimo metu ypač svarbus yra suaugusiojo vaidmuo. Jis turi kvieisti vaikus knygoje minimus jausmus susieti su savo patirtimi, todėl labai svarbu nuolat jų klausti, ar kada patys taip jautėsi, ar kada buvo nutikusi panaši situacija, kada kasdienybėje mes taip jaučiamės. Svarbu nuolat ieškoti sąsajų su savimi.

Veikla perskaičius kūrinį

Veiklai po skaitymo siūlomas teatrinės improvizacijos žaidimas „Atsisuku su emocija“. Vaikai paskirstomi į kelias grupes po 5–6. Pirmoji grupė eina „į sceną“, o kiti lieka sėdėti žiūrovų pozicijoje. Kartu su žiūrovais (vaikais) kuriamos trumpos situacijos, kurios verčia reikšti jausmus, reaguoti į aplinkybes. Aktoriai stovi vienoje eilėje žiūrovams atsukę nugarą. o išgirdę pasiūlytą situaciją, po vieną iš kairės į dešinę atsisuka rodydami savo emociją lyg sustingusią skulptūrą. Pirmasis sustingęs laukia, kol savo reakciją parodys paskutinis eilėje, tada visi žiūrintieji paploja ir aktoriai vėl nosisuka (atsisuka nugarą). Taip viena grupė atsisuka bent 3 kartus.

Mokytojo užduotis – būti tarpininku tarp aktorių ir žiūrovų, padėti išgryninti vaikų siūlomas situacijas, jas ištransliuoti aktoriams, moderuoti visas veiklas. Tokių situacijų pavyzdžiai: įsivaizduokite, kad nusipirkote savo svajonių ledų su įvairiais pagardais; įsivaizduokite, kad išgirdote didžiulį triukšmą ir atsiskę išvydote link jūsų artėjantį dinozaurą; įsivaizduokite, kaip po sunkaus žygio aukštais kalnais, jūs brendate maudytis į šiltą ežerą.

Aptarimas

Vaikai kviečiami susėsti prie stalo. Išdalijama po lapą su nupieštu žmogaus kūno siluetu. Kiekvienas kuria savo jausmų–spalvų paletę, spalvindamas asmeninį siluetą. Kviečiama pagalvoti, kurie jausmai dominuoja kūne, kiek vietos jie užima. Siūloma pasirinktomis jausmų spalvomis nuspalvinti trafaretą, atkreipiant dėmesį, kiek vietos jausmas užima: mažai vietos užimančio jausmo spalva užima ir mažai piešinio ploto, ir atvirkščiai. Kiekvienam jausmui vaikas spalvą pasirenka individualiai. Vaikai raginami rinktis pirmą kartą išgirstus arba naujai atrastus jausmus. Po spalvinimui skirtu laiko kiekvienas pristato savo dominuojantį ir mažiausiai reikšmingą jausmą. Atsižvelgiant į vaikų gebėjimus, rekomenduojama mokytojui padėti užrašyti šalia spalvos trafarete tuos du jo paminėtus jausmus.

Galima veiklos plėtotė

1. Šis veiklos planas gali būti pretekstas kalbėtis apie jausmus visą dieną: Ryto ratas gali būti pradedamas žaidimu su veidrodžiu, o vakare diena užbaigiama spalvinant siluetą pagal tos dienos savo jausmų paletę.

2. Galima veikla po skaitymo – žaidimas „Veidrodis“. Vaikai suskirstomi poromis ir atsistoję vienas priešais kitą kartoja draugo judesius ir mimiką pagal mokytojos kuriamas trumpas istorijas, aplinkybes, įvairių emocijų keliančias situacijas.

3. Veiklai po skaitymo galima pasitelkti užduotį „Suvaidink, ką veiki“. Iš paruoštų kortelių su jausmų pavadinimais kiekvienas vaikas išsitraukia vieną sau. Padedant mokytojai perskaito jausmo pavadinimą, gauna užduotį suvaidinti, ką jis veiktų, jei būtų šis jausmas. Vaikai kviečiami ne atkartoti knygoje esančius pavyzdžius, o kurti remiantis savo patirtimi.

Alternatyvūs kūriniai ir komentarai apie juos

Marius Poškus. „Ką aš jaučiu? Jausmų žinynas 5-8 metų vaikams“ (Alma littera, 2020).

Originalaus dizaino (skaitoma iš dviejų pusių) pažintinė paveikslėlių knyga, supažindinanti vaikus su emocijų raiška. Aprašoma, kokiomis aplinkybėmis kyla viena ar kita emocija. Nurodomos konkrečios situacijos iš vaikų gyvenimo. Patariama, ką daryti, kai emocijos užvaldo. Pelnė Tarptautinės vaikų ir jaunimo literatūros asociacijos (IBBY) Lietuvos skyriaus premiją už geriausią 2020 m. pažintinę knygą vaikams. Vaikams nuo 5 metų.

Tomasz Małkowski. „Kamilis, kuris mato rankomis“ (Debesų ganyklos, 2022.)

Gausiai iliustruota tekstinė knyga apie regos negalią turintį berniuką, labai pozityvią, šviesią jo pasaulėžiūrą ir šeimos palaikymą. Nors turi negalią, Kamilis gyvena visavertį gyvenimą, išbando įvairius dalykus, patiria nuotykių. Ugdo empatiją, tarpusavio supratimą, toleranciją. Vaikams nuo 5 metų.

Aurėlie Chien Chow Chine. „Mano jausmai. Kaip elgtis, kai užvaldo įvairios emocijos“ (Baltos lankos, 2019) ir „Mano jausmai. 2 dalis. Kai aplanko margiausias emocijas“ (Baltos lankos, 2023).

Pažintinė paveikslėlių knyga apie emocijų ir jausmų raišką. Trumpos kasdienės istorijos moko vaikus atpažinti ir įvardyti užplūstančias emocijas, pataria, kaip jas priimti ir kaip su jomis elgtis. Pateikiami nurimti padedantys kvėpavimo pratimai. Vaikams patrauklus personažas – vienaragis. Vaikams nuo 4 metų.

Naudingos nuorodos norintiems sužinoti daugiau

Apie emocinį intelektą

- Gintarė Visockė. Vaikų emocinio intelekto ugdymas. Magistro darbas. Darbo vadovė prof. dr. Ona Monkevičienė. VDU, 2015. Prieiga per internetą: <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/687b6630-103b-4af3-836f-e5d9155f011c/content>
- Milda Karklytė-Palevičienė. Vaiko emocinis intelektas: kaip padėti vaikams pažinti emocijas, pasitikėti savimi ir gerai sutarti su kitais? Vilnius: Alma littera, 2021.
- Chiara Piroddi. Vaikų emocijos. Montessori laboratorija. Vilnius: Nieko rimto, 2021.

Apie paveikslėlių knygas

- Maria Nikolajeva. Paveikslėlių knygų interpretavimo kodai ir implikuotas skaitytojas. Žurnalas „Rubinaitis“, 2010, Nr. 2 (54), p. 2–6; 2010 Nr. 3 (55), p. 2–5. Prieiga per internetą: <https://www.ibbylietuva.lt/rubinaitis/2010-nr-3-55/paveikslėliu-knygu-interpretavimo-kodai-ir-implikuotas-skaitytojas/>
- Kokias paveikslėlių knygas verta skaityti ir kurių reikėtų vengti? Dr. Jolitos Liškevičienės paskaita. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/live/2Md8ampmnYU?si=evlhlYt8pbJZ-BXhK>
- Ingrida Korsakaitė. Paveikslėlių knyga: žanro samprata ir ypatybės. Acta Academiae Artium Vilmensis, 2002, t. 27, p. 233–250. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2002~1367161714466/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>

15 Alice Hemming. Lapų vagis.
Iliustravo Nicola Slater. Vilnius:
Alma littera, 2021.

6. Alice Hemming, Nicola Slater. „Lapų vagis“¹⁵

Vaikų amžius: 4–5 metai.

Rekomendacijos: Ši itin smagi istorija apie tai, kaip voveriukas nustemba susidūręs su neišvengiama metų laikų kaita, plečia vaikų žodyną, skatina jų pastabumą ir smalsumą bei supažindina vaikus su metų laikų kaita ir tos kaitos ženklais gamtoje.

Tinkamiausias metų laikas knygai skaityti – vėlyvas ruduo. Jums prireiks įvairių rudens gėry-

bių ir knygos turiniui analizuoti tinkamo oro už lango. Knygą skaityti ir nuosekliai tyrinėti siūloma visą savaitę.

Ko siekiama? Ugdyti vaikų domėjimąsi paveikslėlių knygomis, lavinti vizualinio raštingumo gebėjimus, padėti suprasti ryšį tarp verbalinio teksto ir iliustracijų.

Reikalingos priemonės: Įvairios rudens gamtos gėrybės, gyvūnų jogos paveikslėliai arba filmukas, kartono gabalėliai, knygos iliustracijos, didelis popieriaus lapas bendram darbui, guašas, pieštukai, klizai.

Rekomenduojama eiga

Pirmadienis. Įvadinis pokalbis (skaityti kelis kūrinio puslapius iki Kitą rytą...)

Veikla prasideda darželio arba grupės skaitymo kampelyje, kur iš lentynos paimama nauja knyga, pristatoma vaikams, aptariamas viršelis, jo iliustracijos ir pavadinimas. Užduodami klausimai, skatinantys mąstyti ir interpretuoti, pavyzdžiui: Kas pavaizduota knygos viršelyje? Koks metų laikas? Iš ko tai galima suprasti? Kokie bus veikėjai? Tuomet pateikiama užduotis „Detektyvas“. Vaikai kviečiami galvoti savo spėjimus – kas bus lapų vagis? Jų spėjimai su vardais užrašomi ant didelio lapo, kuris pakabinamas gerai matomoje vietoje.

Kūrinio skaitymas

Skaitoma knygos ištrauka. Aptariamas pirmosios skaitytos dalies siužetas, išskiriami pagrindiniai veikėjai bei istorijos konfliktas. Kalbant apie perskaitytą ištrauką daug dėmesio rekomenduojama skirti iliustracijoms ir informacijai, kuri nėra parašyta, bet matoma, pavyzdžiui: Koks metų laikas vaizduojamas? Kokios spalvos dominuoja? Ką jos mums sako? Kas nutiko voveriukui? Iš ko tai suprantame? Kokia jo emocija pavaizduota pradžioje? Kokia vėliau? Į ką jis kreipėsi pagalbos? Ką veikė paukštelis? Kur jis šiuo metu yra? Ką apkaltino voveriukas? Kur ir ką veikia pelytė?

Aptarus šiuos klausimus pristatoma veikla.

Veikla perskaičius kūrinį (jo ištrauką)

Žaidimas „Yra-nėra?“. Vaikai kviečiami prie stalų sustoti po du (galima poromis suskirstyti iš anksto) ir aptariama, ką jie mato ant stalo priešais

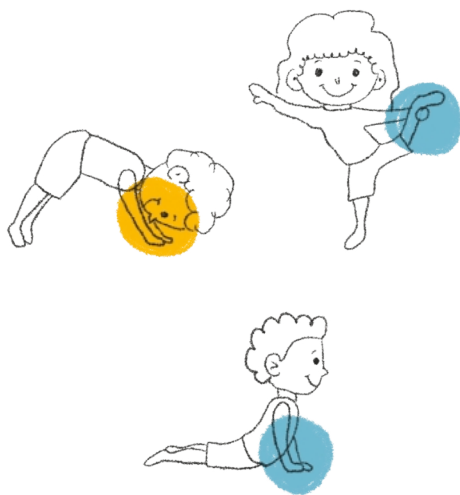
save. Kiekviena pora turi įvairių rudens gėrybių: lapų, gilių, riešutų, kankorėžių, pagaliukų ir pan. Tuomet kviečiamas vienas vaikas užmerkti ar užsidengti akis, o kitas tuo metu paima vieną daiktą ir paslepia rankose už nugaros. Atsimerkęs grupės draugas turi kuo greičiau pasakyti, kas dingo, ko nebėra ant stalo.

Taip spėliojama keletą kartų, vis pasikeičiant vaidmenimis. Žaidimą galima perkelti ir į darželio kiemą ar šalia esantį parką.

Atlikus užduotį su vaikais trumpai aptariama, kaip sekėsi, kas buvo sunku, ir prisimenama, ką staiga pastebėjo voveriukas perskaitytoje istorijoje.

Antradienis. Įvadinis pokalbis (skaityti kelis kūrinio puslapius iki Kitą rytmetį...)

Vaikams rodoma knyga ir puslapiai, kurie jau perskaityti, kviečiama prisiminti, kas vyko, kas jau žinoma, kokie veikėjai dalyvauja. Vaikų klausima: O kas toliau? Aptariamos vaikų siūlomos mintys.

Kūrinio skaitymas

Skaitoma nauja knygos dalis iki Kitą rytmetį... Aptariama šios dienos ištrauka: Kas įvyko? Kas matoma pirmame naujos ištraukos puslapyje? Koks naujas personažas atsiranda? Kaip jis atrodo? Ką jis veikia? Ką paukštelis priminė voveriukui? Ką jam pasiūlė?

Šios ištraukos veiksmas baigiasi voveriuko polsiu ir bandymu nurimti. Vaikai kviečiami pasidalyti savo patirtimi, kaip jie atsipalaiduoja ir ko-

kias poilsio veiklas mėgsta. Po diskusijos vaikai kviečiami išmokyti „Gyvūnų jogos“, išbandyti nusiramino būdą. Veiklai reikės daugiau erdvės, tad tinka sporto salė arba klasėje paruošta erdvė.

Veikla perskaičius kūrinį (jo ištrauką)

„Gyvūnų joga“. Keliais sakiniais vaikams pristatoma, kas yra joga, tuomet vaikai pakviečiami sustoti į ratą, ištraukti paveikslėlį su gyvūno jogos poza ir pabandyti ją atkartoti – parodyti grupės draugams (gyvūnų jogos paveikslėlius galima rasti internete „Animal joga“). Atlikus užduotis vaikai po vieną gali parodyti labiausiai įsiminusį judesį arba gali sukurti savo asmeninį jogos judesį ir jį pristatyti grupės draugams. Užduodį atlikti raginama giliai kvėpuojant ir skeidžiant kuo mažiau garso.

Trečiadienis. Įvadinis pokalbis (skaityti kelis kūrinio puslapius iki Kitą rytą...)

Iš anksto skaitymo erdvė papuošiama rudeniniais medžių lapais, jų pridedama visur aplink. Vaikai kviečiami susėsti, pagalvoti, su kuo jiems asocijuojasi rudeniniai lapai, paspėlioti, kas bus veikama dabar. Po pokalbio prisimenama jau perkaityta knygos dalis: Kas vyko? Kur voveriukas ieškojo vagies? Kokie nauji veikėjai atsirado? Ką suprantame iš knygos iliustracijų? Ar tai, ką matome knygoje, yra nors kiek panašu į tai, ką dabar galima pamatyti už lango? Rekomenduojama visiems kartu nueiti prie lango, pro kurį matytųsi gamta. Aptarus matomą gamtos vaizdą ir grįžus atgal, vaikai kviečiami prisiminti savo spėjimus ir „Detektyvo“ lapą. Vaikų klausima, ar kas nors pakeitė nuomonę, ar įtaria naują vagį. Vaikai gali pasiūlyti naujų savo spėjimų, todėl jie užrašomi lape.

Kūrinio skaitymas

Skaitoma nauja knygos dalis iki Kitą rytą ... Perskaičius ištrauką paaiškėja, kas yra lapų vagis. Tuomet pirmiausia aptariamas spėjimų lapas, patikrinama, kas buvo teisingas ar arčiausiai teisingo atsakymo. Verčiant knygos puslapius kviečiama ieškoti vaizdinių ir faktų, kurie atskleidžia, koks tai metų laikas, kas vyko aplink, kol voveriukas ieškojo atsakymo. Vėliau akcentuojama, kad knyga dar nesibaigė ir siūloma vaikams kurti savo knygos pabaigos versiją: O kas toliau?

Po pokalbio visi kviečiami atlikti užduotį „Vėjo gūsis“ ir patikrinti, kaip vėjas „nešioja lapus“.

Veikla perskaičius kūrinį (jo ištrauką)

„Vėjo gūsis“. Vaikai pakviečiami surinkti visus aplink esančius lapus (kurie buvo išdėlioti prieš skaitymą) ir sudėti į vieną krūvelę erdvioje klasės vietoje. Tuomet visi kviečiami susėsti ratu, kiekvienam padalijama po kartono gabalėlį. Garsiai suskaičiavus iki trijų, visi savo kartono gabalėliais ima stipriai mosuoti aplink rudeninius lapus – sukuriamas vėjas ir lapai keliami nuo žemės aukšty.

Ketvirtadienis. Įvadinis pokalbis (skaityti kūrinį iki pabaigos)

Ant žemės išdėliojami 5–7 kūrinio „stop kadrai“. Vaikai kviečiami susėsti aplink išdėliotus vaizdus, aptariama, kas kiekviename jų matoma, prisimenamas kūrinys, skaityta istorija. Tuomet vaikai kviečiami aptartus knygos „stop kadrus“ sudėti į tinkamą laiko juostą – paskatinami visi drauge atkurti kūrinio siužetą. Tinkama seka atrinkti kūrinio „stop kadrai“ priklijuojami matoje vietoje.

Prisimenama, apie kokias kūrinio galimas pabaigas diskutuota praėjusią dieną, ir skaitoma knyga iki pabaigos.

Kūrinio skaitymas

Perskaičius likusią kūrinio dalį, aptariamos paskutinės knygos iliustracijos, kas jose mato, ko nėra parašyta, bet ką galima suprasti. Pa-

diskutuojama apie tai, kaip skaitoma knyga, kas padeda suprasti tai, ko neparašė autorius. Prisimenami žinomi paveikslų pavyzdžiai ar skaitytos bežodės knygos.

Pagrindinė paskutinės knygos dalies tema – metų kaita. Su vaikais aptariami metų laikai, jie apibūdinami, nusakoma, ką pagrindiniai istorijos personažai veikia skirtingais metų laikais. Pasibaigus diskusijai, vaikai kviečiami į aktyvią kūrybinę veiklą.

Veikla perskaičius kūrinį

Vaikai kviečiami kurti savo unikalų voveriuką vaidinant visu kūnu. Vaikams lėtai judant erdvių nusakomos veiksmo aplinkybės, vaikai skatinami įsijausti ir veikti, pavyzdžiui: Jūsų voveriukas lėtai atsikelia ryte, pažiūri pro langą, o ten pavasaris, skleidžiasi medžių ir augalų žiedai, todėl voveriukas eina visko uostyti. Pasivaikščiojęs po pievą atsigula ir užminga. Kai nubunda, saulė jau labai stipriai kaitina, lauke jau vasara, todėl voveriukas keliauja paplaukioti ežere ir pan. Taip improvizuojant aplinkybes keliaujama per visus metų laikus. Dar kartą nuosekliai prisimenami, kuriami ir išgyvenami skirtingiems metų laikams būdingi požymiai.

Penktadienis. Įvadinis pokalbis

Susitikimo pradžioje prisimenama visos praėjusios dienos iš kūrinio „stop kadrai“ suklijuotos istorijos siužeto seka. Pokalbio metu prisimenama visa istorija, ruduo ir jo pagrindiniai požymiai, kiti metų laikai. Su vaikais pasikalbama apie

jiems įsiminusius ar nustebinusius momentus, atkreipiamas dėmesys į tai, ką suprato ir išmoko voveriukas.

Kūrybinė veikla

Kuriamas bendras paveikslas „Priminimai voveriukui“ apie metų laikų skirtumus. Paveiksliui dekoruoti ir papuošti naudojami rudeniniai lapai. Su guašu kuriami skirtingų spalvų lapų antspaudai ant popieriaus. Konkretiems patarimams, kuo skiriasi metų laikai ir kas jiems būdinga, naudojami paruošti paveikslėliai, kurie klijuojami bendrame paveiksle.

5–6 metų vaikai gali būti kviečiami savarankiškai nupiešti simbolius.

Aptarimas

Paskutinio pokalbio metu susėdama į ratą ir klausama vaikų, ką galima veikti rudenį namuose arba lauke, ką labiausiai mėgstama veikti rudenį, kaip manoma, kaip istorija tęsėsi toliau, ką voveriukas veikė pamatęs žiemą.

Galima veiklos plėtotė

1. Pirmadienį galima įtraukti žaidimą „Ko nebėra?“ Vaikai kviečiami sustoti į ratą. Visiems stovint ratu, vienas iš vaikų yra kviečiamas į rato vidurį. Jo prašoma užsimerkti. Likę grupės vaikai apsikeičia vietomis, o vienas iš jų pasislepia. Veiksmas vysta visiškoje tyloje. Atsimerkęs rato viduryje stovintis vaikas turi kuo greičiau pasakyti vardą to vaiko, kurio rate jau nėra, to, kuris pasislėpė. Taip žaidimą galima kartoti daug kartų, atkreipiant dėmesį į pastabumą, kokią jam įtaką daro įtampa ar skubėjimas.

2. Antradienį galima įtraukti „Gyvūnų jogos“ variacijas.

- Auklėtoja pakviečia vaikus susėsti į ratą ir rodo gyvūnų jogos įrašą, rastą internete, padeda vaikams suprasti, kas sakoma angliškai, kartu rodo ir aptaria judesius.

- Auklėtoja kviečia vaikus sustoti ratu ir, kar-tojant jos judesius bei garsus, atlikti gyvūnų jogą. Po to kviečia kiekvieną sukurti savo jogos judesį ir pristatyti draugams.

3. Trečiadienį veiklą „Vėjo gūsis“ galima keisti kitomis aktyviomis veiklomis:

- Eksperimentas su balionu arba stalo teniso

kamuoliuku ir plaukų džiovintuvu.

- Medžių lapų lenktynės vėduojant su popierine lėkšte.

4. Ketvirtadienį kita galima veikla yra eksperimentas „Sniegas“. Naudojant sodą ir plaukų kondicionierių galima pasigaminti netikrą pirmą sniegą.

5. Jei būtų nuspręsta skaityti visą knygą nuo pradžios iki pabaigos per vieną dieną, rekomenduojama nepamiršti įvadinio pokalbio ir užduoties „Detektyvas“. Iš aktyvių patyrimo veiklų rekomenduojama rinktis „Vėjo gūsi“, o skaitymą užbaigti – penktadieniui siūlomomis veiklomis.

Alternatyvūs kūriniai ir komentarai apie juos

Alice Hemming, Nicola Slater. „Tai mano gėlė!“ (Alma littera, 2023).

Tos pačios autorės paveikslėlių knyga, jau pažįstamų personažų nuotykius plėtojanti kitu metų laiku – pavasarį. Supažindina su metų laikų kaita. Kalba apie pavydo jausmą, norą savintis daiktus ir parodo, kad gamtos grožybės priklauso visiems. Komiškos situacijos. Žaismingos iliustracijos. 2–5 metų vaikams.

Sven Nordqvist, Eva-Lena Larsson, Kennert Danielsson. „Metai su Petsonu ir Findusu. Kurk ir eksperimentuok su gamta!“ (Nieko rimto, 2024).

Gausiai iliustruota tekstinė pažintinė knyga, originaliai ir išradingai siūlanti įvairias veiklas ir užduotis pagal metų laikus. Pateikiama naujų žinių apie augalus, gyvūnus, gamtos augalų, skatina ekologinį sąmoningumą. Meistrauti, konstruoti, kurti ir pažinti aplinką kviečiama kartu su

populiarios paveikslėlių knygų serijos veikėjais – dėdule Petsonu ir katinu Findusu. Vaikams nuo 4 metų.

Emilija Dziubak. „Metai miške“ (Nieko rimto, 2022).

Detaliai iliustruota paveikslėlių knyga, vaizduojanti metų laikų kaitą gamtoje, pristatanti miško gyventojus skirtingomis situacijomis ir oro sąlygomis, skirtingu paros metu. Knygos atvartai – be žodžių, tačiau pradžioje pristatomi visi miško gyvūnai, o pabaigoje pateiktas interaktyvus žaidimas. Pagal knygą yra sukurta dėlionė ir atminties lavinimo žaidimas, padedantys vaikams pažinti gyvūnus. Skirta vaikams nuo 2 metų.

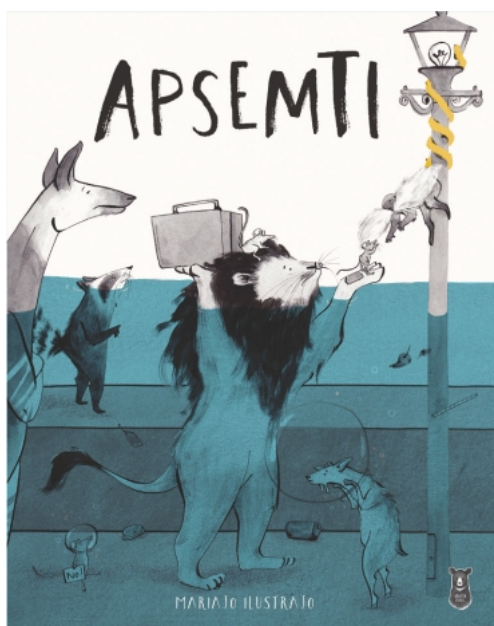
Naudingos nuorodos norintiems sužinoti daugiau

Apie emocinį intelektą

- Gintarė Visockė. Vaikų emocinio intelekto ugdymas. Magistro darbas. Darbo vadovė prof. dr. Ona Monkevičienė. VDU, 2015. Prieiga per internetą: <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/687b6630-103b-4af3-836f-e5d9155f011c/content> ;
- Milda Karklytė-Palevičienė. Vaiko emocinis intelektas: kaip padėti vaikams pažinti emocijas, pasitikėti savimi ir gerai sutarti su kitais? Vilnius: Alma littera, 2021.
- Chiara Piroddi. Vaikų emocijos. Montessori laboratorija. Vilnius: Nieko rimto, 2021.

Apie paveikslėlių knygas

- Maria Nikolajeva. Paveikslėlių knygų interpretavimo kodai ir implikuotas skaitytojas. Žurnalas „Rubinaitis“, 2010, Nr. 2 (54), p. 2–6; 2010 Nr. 3 (55), p. 2– 5. Prieiga per internetą: <https://www.ibbylietuva.lt/rubinitis/2010-nr-3-55/paveikslėliu-knygu-interpretavimo-kodai-ir-implikuotas-skaitytojas/> .
- Kokias paveikslėlių knygas verta skaityti ir kurių reikėtų vengti? Dr. Jolitos Liškevičienės paskaita. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/live/2Md8ampmnYU?si=evlhlYt8pbJZBXhK>
- Ingrida Korsakaitė. Paveikslėlių knyga: žanro samprata ir ypatybės. Acta Academiae Artium Vilnensis, 2002, t. 27, p. 233–250. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2002~1367161714466/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
- Raminta Sarapaite, Vaiva Schoroškienė. 3 – 4 metų vaikų susidomėjimo knygomis ir skaitymu ugdymas panaudojant paveikslėlių knygas. Rubinaitis, 2024, 4 (112) p.31-39;
- Schoroškienė V. Paveikslėlių knygos ir žaislo derinys- komercinis sprendimas ar pedagogo įrankis? Rubinaitis, 2024 nr. 1-2 (109-110), P.55-59

16 Mariajo Ilustrajo. Apsemti.
Vilnius: Apkabink mėnulį, 2023.

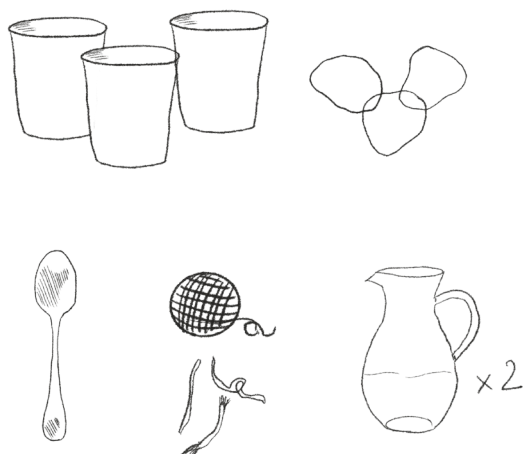
7. Mariajo Ilustrajo. „Apsemti“¹⁶

Vaikų amžius: 5–6 metai.

Rekomendacijos: Šią knygą siūloma skaityti tuomet, kai klasėje kyla poreikis kalbėtis apie bendradarbiavimą, komandinį darbą, problemų sprendimą. „Apsemti“ – paveikslėlių knyga, kurioje vyksta sinergija tarp žodinio ir vizualinio pasakojimo. Skaitant drauge vaikai turės galimybę tyrinėti paveikslėlius ir atrasti tik paveikslėliuose pavaizduotas netikėtas situacijas. Skaitant šią knygą būtina daug laiko skirti iliustracijoms aptarti.

Ko siekiama? Ugdyti vaikų gebėjimą kūrinių aiškintis bendradarbiaujant, mokyti spręsti problemas.

Reikalingos priemonės: Vienkartiniai puodeliai, kanceliarinės gumelės, siūlai arba virvelės, dvi skaidraus stiklo talpos vandeniui, įvairaus tūrio indeliai, šaukštas.

Rekomenduojama eiga

Įvadinis pokalbis

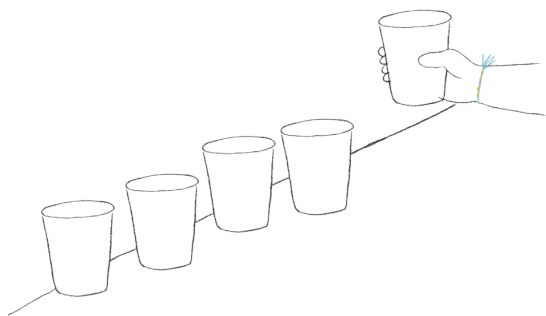
Vaikai kviečiami į skaitymo kampelį ar erdvę prie knygų lentynos, klausiama, ką reiškia žodis *apsemti*. Aptariama žodžio reikšmė. Vaikams išsakyti savo mintis, ištraukiami guminiai batai ir klausiama, kada jie jau būtų *apsemti*, kas tada atsitiktų. Po pokalbio pakviečiama sužinoti istoriją iš knygos „Apsemti“.

Kūrinio skaitymas

Pristatoma knyga ir atidžiai analizuojamos iliustracijos. Rekomenduojama skaitant knygą daugiau dėmesio skirti veikėjų elgesiui ir iliustracijomis vaizduojamoms aplinkybėms aptarti. Nuo istorijos vietos, kai miestas jau šlapias, vaikams pasiūloma išsirinkti po vieną veikėją, kurį jie stebės visos skaitomos istorijos metu, per aptarimus komentuos jo veiksmus ar nuotaiką. Kaskart, stabtelėjus prie skirtingų iliustracijų, vaikų klausiama, ką veikia jų pasirinktas veikėjas, kaip reaguoja į situaciją, ar, kaip sprendžia kylančią problemą.

Kaskart kylant vandens lygiui, vaikų klausiama, ar jau didelė problema, kam ji jau didelė. Ir vėl grįžtama prie istorijos skaitymo, kai vaikai kuria išsamesnį pasakojimą apie savo pasirinktą veikėją.

Skaitant šią knygą yra labai svarbu leisti vai-

kams patiems kurti istoriją, kad jie, susitapatinę su veikėjais, išgyventų problemą drauge. Knygos tekstas yra ne tik pretekstas, bet ir pagalba jų kūrybai. Rekomenduojama skaitant nuosekliai akcentuoti pagrindinio veikėjo Tamarino elgesį. Baigus skaityti knygą klausiama: O ką dar galėjo daryti Tamarinas? Kokie papildomi jo veiksmai galėtų padėti spręsti problemą?

Pabaigoje vaikai kviečiami dalytis savo mintimis apie didelei visuomenės daliai aktualias problemas; pateikiama keletas pavyzdžių: neatsakingas šiukšlinimas gamtoje ar kelių eismo taisyklių nesilaikymas. Vaikai kviečiami modeliuoti situacijas, kas atsitiktų bendruomenėje, jei būtų nustota laikytis taisyklių.

*Knygos aptarimo pabaigoje intrigai sukurti netikėtai gaunamas laiškas, kurį perduoda suaugęs žmogus, tačiau ir vokalas, ir laiškas yra drėgnas, tekstas šiek tiek išsiliejęs. Laiške parašyta žinia, kuri kviečia vaikus statyti užtvanką.

Veikla perskaičius kūrinį

Perskaičius laišką, keliaujama į komandiniam žaidimui paruoštą erdvę, pristatomas laukiantis iššūkis. Atžvelgiant į vaikų skaičių, užduotis gali būti atliekama vienos arba dviejų komandų. Pristatoma užduotis, veikimo principai ir aplinkybės: visi vaikai yra darbininkų komanda, kuri turi kuo greičiau pastatyti naują užtvanką miestui apsaugoti. Užtvankai pastatyti skiriama 15 minučių, ji statoma iš akmens luitų (5 vienkartinų puodelių), kuriuos reikia sustatyti į liniją prie pažymėto brūkšnio. Svarbu veikti visiems kartu, klausytis kitų nuomonės ir bendradarbiauti.

Aptarimas

Atlikus užduotį vaikai kviečiami prie stalo su refleksijai paruoštomis priemonėmis: permatomo stiklo indas su vandeniu, tuščias tūriu mažesnis permatomas indas, šaukštas, 50 arba 100 ml indelis ir apie 200 ml talpa. Pristatoma užduotis „Patarimų indas“. Trumpai primenamas kūrinio veiksmas, aptariamas pagrindinių veikėjų elgesys. Tuomet kalbama apie tai, kaip sekėsi veikti drauge ir atlikti užduotį: Kas buvo sunku? Kuo galima pasidžiaugti? Ką kitą kartą reikėtų daryti kitaip?

Vaikai kviečiami sugalvoti vieną patarimą, kuris yra labai svarbus sprendžiant visiems bendrai kylančias problemas. Sugalvojus patarimą po vieną keliaujama prie indo ir pilant pasirinktą vandens kiekį į tuščią talpą, sakomas patarimas, kuris gali būti adresuojamas sau, knygos veikėjui, klasės draugams, šeimos nariams, mokytojui. Bendras visos grupės tikslas – neperpildyti indo, į kurį pilamas vanduo. Po patarimą turi pasakyti kiekvienas vaikas, pasirinkęs norimo dydžio talpą, tačiau pilant vandenį paskutiniui kalbėtojui, vanduo negali išbėgti per kraštus.

Patarimų užduotyje dalyvauja ir mokytoja, ji irgi yra komandos dalis. Pasidalijus patarimais, trumpai aptariama, kaip sekėsi atlikti šią užduotį, ar pavyko neperpildyti indo, kas svarbu komandiniam darbui, kaip buvo siekta bendro tikslo šiuo konkrečiu atveju.

Galima veiklos plėtotė

1. Jei grupės vaikai negeba bendradarbiauti, konfliktuoja, nepavyksta surasti bendro sprendimo, prieš pradedant skaityti knygą galima aptarti realią grupės situaciją ir tada pakviesti susipažinti, kaip (ar) problemas sprendžia knygos „Apsemti“ veikėjai gyvūnai.

2. Skaitant knygą, siūloma iliustracijas vaikams rodyti dideliame ekrane, kad visi vaikai galėtų matyti. Tam galima panaudoti internete randamas nuotraukas ar nuskenuotus knygos puslapius.

3. Perskaičius knygą, aptariant visuomenei aktualias problemas, pokalbį galima pakreipti globalinio atšilimo temos link. Šios knygos aptarimas gali būti puikus įvadas į visos savaitės, mėnesio projektą globalinio atšilimo, gamtos saugos tema.

Alternatyvūs kūriniai ir komentarai apie juos

Zoë Tucker, Zoe Persico. „GRETA IR MILŽINAI: įkvėpta Gretos Thunberg siekio išgelbėti pasaulį“ (Alma littera, 2020).

Paveikslėlių knyga aplinkosaugine tematika, įkvėpiantis asmeninis pavyzdys. Vaikams patraukliu būdu perpasakota Gretos Thunberg istorija. Į mišką atkeliavę milžinai kerta vis daugiau medžių, kol jų beveik nelieka. Gelbėti mišką, savo ir gyvūnų namus imasi maža mergaitė. Ugdymo aplinkosauginį mąstymą ir ekologinį sąmoningumą. Skirta 4–7 metų vaikams.

Edward van de Vendel ir Marije Tolman. „Lapiukas“ (Nieko rimto, 2022).

Spalviniu kontrastu grįsta paveikslėlių knyga. Originali iliustracijų technika, derinanti fotografijas su piešiniais. Gamtos, sapno, kelionės tematika. Pasakojimas konstruojamas kaip mažo lapiuko sapnas, kuriame jis regi visą savo gyvenimą. Ugdymas estetiškas suvokimas. Vaikams nuo 0 metų.

Monika Vaicenavičienė. „Kas yra upė?“ (Tikra knyga, 2020).

Unikalios estetikos pažintinė paveikslėlių knyga apie upes. Knygoje dera pažintinė informacija ir poetiškas grožinis pasakojimas. Įvairiais aspektais parodoma upių reikšmė ir svarba. Originalaus stiliaus iliustracijos. Orientacija į vaiką. Knyga gausiai apdovanota Lietuvoje ir pelnusi pripažinimą pasaulyje. Vaikams nuo 5 metų.

Naudingos nuorodos norintiems sužinoti daugiau

Apie paveikslėlių knygas

• Maria Nikolajeva. Paveikslėlių knygų interpretavimo kodai ir implikuotas skaitytojas. Žurnalas „Rubinaitis“, 2010, Nr. 2 (54), p. 2–6; 2010 Nr. 3 (55), p. 2–5. Prieiga per internetą: <https://www.ibbylietuva.lt/rubinaitis/2010-nr-3-55/paveiksleliu-knygu-interpretavimo-kodai-ir-implikuotas-skaitytojas/>.

• Kokias paveikslėlių knygas verta skaityti ir kurių reikėtų vengti? Dr. Jolitos Liškevičienės paskaita. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/live/2Md8ampmnYU?si=evlhlYt8pbJZBXhK>

• Ingrida Korsakaitė. Paveikslėlių knyga: žanro samprata ir ypatybės. Acta Academiae Artium Vilnensis, 2002, t. 27, p. 233–250. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04-2002-1367161714466/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>

17 Indrė Zalieckienė. *Kaip sutramdyti žvėryną*. Vilnius: Alma littera, 2021.

8. Indrė Zalieckienė. „Arklys kambaryje“¹⁷

Vaikų amžius: 5–6 metai.

Rekomendacijos: Ši knyga ir visi jos eilėraščiai lavina vaikų fantaziją ir humoro jausmą, plečia žodyną, ugdo rimo ir ritmo pojūtį, plečia kalbos suvokimą ir skatina pačius vaikus žaisti su kalba. Veikla rekomenduojama tuomet, kai grupėje kyla emocijų ar energijos valdymo sunkumų arba kai norima analizuoti ir mokytis skaityti eiliuotą tekstą.

Ko siekiama? Teatrinės raiškos priemonėmis per patyrimą padėti vaikams suprasti siužetinio eilėraščio nuotaiką.

Reikalingos priemonės: Iš anksto suplanuotas laikas betvarkei klasėje sukurti.

Rekomenduojama eiga

Įvadinis pokalbis

Siekiant sukurti intrigą prieš vaikams ateinant į patalpą sukuriami „betvarkė“ klasėje. Išmėtomi, išvartomi daiktai ar žaislai, paliekama

keletas arklio pasagų pėdsakų. Įėjus į patalpą nustembama, sutrinkama, klausiama vaikų, kas čia įvyko. Vaikai skatinami tyrinėti paliktus pėdsakus, samprotauti, vis klausiama, kas čia galėjo nutikti. Jei vaikai užsimena, plėtojama mintis, kad kartais į mūsų kambarius ar namus „įsiveržia kažkokie gyvūnai“. Drauge randama knyga su pažymėtu puslapiu arba eilėraščiu. Siūloma visiems drauge jį perskaityti.

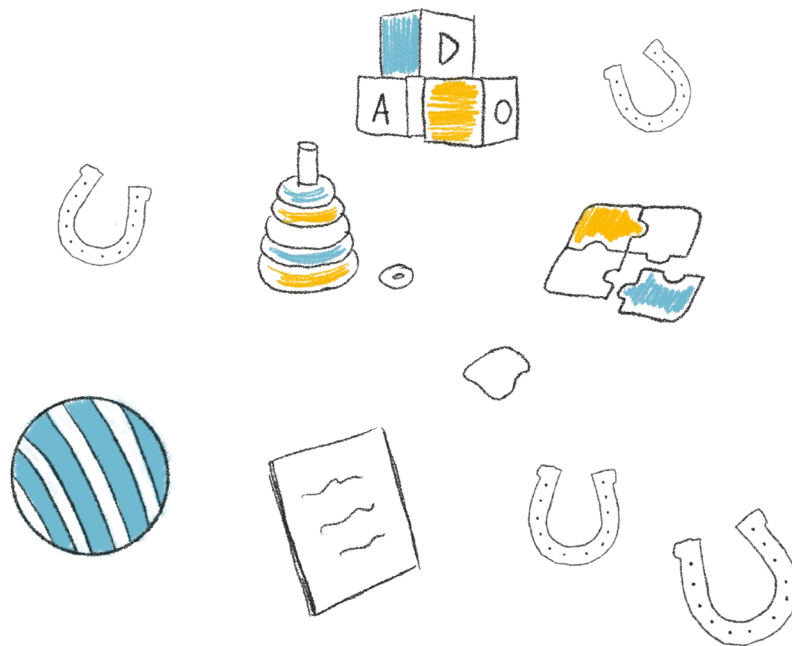
Kūrinio skaitymas

Pirmiausia perskaitomas eilėraščio pavadinimas, jis su vaikais aptariamas. Vaikai skatinami pasidalyti savo nuomone, apie ką bus eilėraštis. Tada pirmą kartą raiškiai perskaitomas eilėraštis, vėl teiraujamasi, apie ką šis eilėraštis. Vaikai skatinami palyginti, ar jų spėjimai pasitvirtino. Jei reikia, išsiaiškinami nežinomi žodžiai, pavyzdžiui, *rupšnoti*, *mosuoti*, *kanopos*, *žiaumoti*, *mąžta*, *prikrėsti*. Vaikams nuosekliai užduodami klausimai apie eilėraščio vaizduojamąjį pasaulį, skatinama prisiminti kūrinio žodžius, jei reikia, dar kartą skaitomos reikalingos eilėraščio dalys. Kokie įvykiai eilėraštyje vaizduojami? Kas ir kam vieną dieną nutiko? Kaip manote, kas ir su kuo kalbasi eilėraštyje? Ką pamačiusi arklių darė mama? Ką ji prisiminė iš savo vaikystės? Kokią išeitį ji pasiūlė? Kaip manote, kodėl arklys sumažėjo?

Antrą kartą eilėraštis skaitomas išraiškinga intonacija, su daugiau emocijų ir interaktyviais intarpais. Vaikai kviečiami kartoti garsus ir judesius. Šis skaitymas yra lyg apšilimas prieš būsimą teatrinės raiškos užduotį. Kviečiama kurti garsus ar judesius, stabtelti arba paryškinti intonaciją. Galimi intarpai:

- Skaitant PRAMERKIAU AKIS abiem rankomis rodomos plačiai atmerkiamos akys.
- Po žodžių STOVĖJO ARKLYS skleidžiamas arklio garsas.
- Ties tekstu PO VIENĄ RUPŠNOJO KNYGŲ LAPUS auklėtoja ranka lėtai imituoja glamžomą lapą.
- Skaitant KANOPOM SUTRYPS rankomis į grindis imituojamas trepsėjimas.
- Skaitant PADARĖME DEŠIMT LĖTŲ PRITŪPIMŲ vaikai kviečiami juos kartu atlikti ir pan.

Perskaičius eilėraštinę antrą kartą, vaikai skatinami apmąstyti kūrinį: *Kaip galvojate, iš kur atsirado netvarka kambaryje? Kas iš tiesų yra tas*

arklys? Kas padėjo jam nurimti? Jei yra vaikų, kurie supranta kūrinio vaizdais netiesiogiai išsakomą pamokymą ir ima kalbėti apie jį, būtina juos palaikyti, skatinti samprotauti, galbūt net prisiminti, kokie dar gyvūnai kartais pasitelkiami posakiuose žmonių darbams ar elgesiui nusakyti, įvertinti (pavyzdžiui, užsispyręs kaip oželis). Ir pokalbio metu akcentuojami emocijų ar energijos valdymo būdai.

Aptarus kūrinį vaikai pakviečiami į aktyvią veiklą.

Veikla perskaičius kūrinį

Vaikai kviečiami sustoti į ratą ir tuomet klausama: O kas siautėtų jūsų kambaryje? Koks gyvūnas ar padaras? Kokį garsą jis skleistų ir kokią išdaigą krėstų? Vaikai yra kviečiami apmąstyti, o tuomet pristatyti savo gyvūną grupės draugams (galima jį suvaidinti). Akcentuojama, kad būtina skleisti garsą iš burnos, greta pridėti judesį ar veiksmą, kurį jis atlieka kambaryje. Suvaidinus gyvūną galima kviesti draugus spėlioti arba tiesiog klausti vaidinusio vaiko, kas čia buvo. Priklausomai nuo to, kiek turima laiko ir kiek yra grupėje vaikų, rekomenduojama pasirinkti optimaliausią variantą. Galima susėsti lyg teatre, kur yra scena, kiekvienas eina vaidinti, o žiūrovai spėlioja, ką matė.

Aptarimas

Atlikus užduotis vaikai kviečiami į paskutinį pokalbį rate. Klausima: Ar jums yra taip buvę, kaip eilėraščio veikėjui? Ką patartumėte vaikui, kuris yra įsiaudrinęs? Kaip galite sau padėti tokioje situacijoje? Rekomenduojama vaikus skatinti pasakyti po vieną patarimą sau. Pabaigoje prisimenamas ar dar kartą perskaitomas paskutinis eilėraščio posmas. Vaikų klausima, kaip jie mano, ko jų kambaryje prikrestų dramblys?

Galima veiklos plėtotė

1. Jei norima analizuoti visą knygą, siūloma pradėti nuo viršelio iliustracijų ir veikėjų aptarimo, nepraleisti priešlapio ir jame „išmėtytų“ raidžių. Rekomenduojama su vaikais ieškoti paslėptų žodžių, perskaityti įvadinį knygos eilėraščių, paspėlioti, kas nutiks knygos tekstuose.

2. Eilėraščio skaitymas gali būti siejamas su teatro raiška. Tokiu atveju rekomenduojama kviešti vaikus susikurti savo arkliuką (t. y. susigalvoti jo išvaizdą ir charakterį) vaidinant, pavyzdžiui: Kiekvienas iš mūsų yra vis kitoks arklys. Visi įsivaizduokime, kad esame arkliai ir ramiai miegame. Išaušus rytui, arklys atsikelia išsigandęs, nes pramiegojo, negirdėjo žadintuvo, ir dabar visus ryto rutinos veiksmus daro paskubomis. Jis rąžosi, daro

mankštą, prausiasi, valosi dantis ir t. t. Taip pasakojant vaikams kuriamos įvairios aplinkybės, ką ir kur turėtų arklys veikti. Tokia užduotis tinkama ir prieš pradėdant skaityti eilėraštį, kaip įvestis ar sužadėjimas, ir veiklos pabaigoje, keičiant į Arklių lenktynes.

Auklėtoja (mokytoja) užduoties metu kartu vaidina savo arklį ir taip drąsina vaikus. Atsižvelgiant į aplinkybes ir vaikų amžių, galima daug kartų, ilgai kurti savo arklį vaidinant, skleisti garsus ir arklių net ko nors paklausti.

3. Jeigu eilėraštis skaitomas su 3–4 metų vaikais, daugiau dėmesio rekomenduojama skirti veiksmui, teatrinei raiškai ir interaktyviam skaitymui. Pokalbių ir diskusijų metu būtina kelti tokio amžiaus vaikams suprantamus klausimus, kurie padėtų suvokti eilėraščio perkeltinę prasmę.

Alternatyvūs kūriniai ir komentarai apie juos

Eduardas Mieželaitis. „Zuikis Puikis“ (Odilė, 2020).

Lietuvių vaikų poezijos klasika. Klasikinė eiliuota poema su ryškiu pagrindiniu personažu. Ėjimo į mokyklą, valios atsispirti trumpalaikiams malonumams, charakterio formavimosi temos. Tobulas, labai lengvai įsimenamas eiliavimas. Pagal kūrinį sukurta opera vaikams. Vaikams nuo 3 metų.

Evelina Daciūtė. „Paslapčiausia paslaptis“ (Alma littera, 2020).

Šiuolaikinės lietuvių autorės eilėraščių rinkinys. Artimos vaikams, kasdieniškos, žaidybiškos situacijos, įtikinamai perteikta vaiko pasaulėjauta bei savivoka ir šiuolaikinės vaikų auklėjimo nuostatos. Vyrauja kasdienio gyvenimo šeimoje, augimo, jausmų, vaizduotės temos. Vaikams nuo 3 metų.

„Tirpsta diena kaip ledai. Latvių poetai vaikams“ (Slinktys, 2023).

Latvių vaikų poezijos rinktinė, aprėpianti ir šiuolaikinę, ir jau klasika tapusią poeziją, o eilėraščiai atrinkti iš XIX–XXI a. Latvijos vaikų poezijos lobyno. Taip pat galima rasti ir vaikų sukurtų eilėraščių. Eilėraščiuose pasakojamos istorijos intriguoja, žadina smalsumą, kviečia kūrybiškai žvelgti į pasaulį. Platus temų spektras. Vaikams nuo 3 metų.

Naudingos nuorodos norintiems sužinoti daugiau

- Knygos anatomija: „Kaip sutramdyti žvėryną?“ Teksto ir iliustracijų anatomija pagal Indrę Zalieckienę. Prieiga per internetą: <https://knygukurejai.lt/knygos-anatomija-kaip-sutramdyti-zveryna/>.
- Antanas Šimkus. Kai morkai negali įsakyti. Žurnalas „Rubinaitis“, 2022, Nr. 1 (101). Prieiga per internetą: <https://www.ibbylietuva.lt/rubinitis/2022-nr-1-101/kai-morkai-negali-isakyti-2021-m-lietuviu-vaiku-poezija/>.

Knygos besidomintiems lietuvių vaikų poezija

- Gražina Skabeikytė-Kazlauskienė. Mitas – tautosaka – vaikų literatūra. Vilnius: Gimtasis žodis, 2007.
- Lietuvių poezija vaikams: raidos tendencijos. Mokomoji knyga. Autorių kolektyvas, sud. Irena Baliulė. Šiaulių universiteto leidykla, 2008.

18 Lina Eitmanytė-Valužienė.
Išgirsti dieną. Vilnius: Muzikija, 2023.

9. Lina Eitmanytė-Valužienė. „Išgirsti dieną“¹⁸

Vaikų amžius: 6 metai.

Rekomendacijos: Ši knyga puikiai tinkama pristatyti bežodės knygos žanrui, leidžiant vaikams tapti autentiškos istorijos kūrėjais ar pasakotojais. Svarbu, kad kiekviena autentiška istorija būtų priimama, vaikai būtų skatinami plėtoti, kurti kuo smulkesnį istorijos pasakojimą, kai veikia ir praeitis, ir dabartis, ir ateitis, kai atkuriami veikėjų jausmai ir tarpusavio santykiai. Tinkamiausias laikas knygai skaityti yra antra dienos

pusė, kai vaikai jau išgyveno dalį savo dienos.

Ko siekiama? Sudominti vaikus knygomis su pažindinant su bežodėmis knygomis, mokyti įsiklausyti, dalytis kūrinio supratimu ir išpūdžiais.

Reikalingos priemonės: Įvairių žanrų knygos, skarelės ar popierinės servetėlės, popierius, dažai, mobilusis telefonas QR kodams skenuoti.

Rekomenduojama eiga

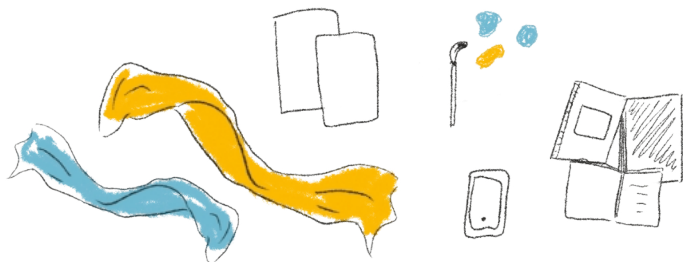
Įvadinis pokalbis

Vaikai pakviečiami susėsti aplink išdėliotas skirtingas knygas. Užduoties esminė idėja – su pažindinti su knygų žanrų įvairove, pastebėti, kuo jos skiriasi, Tad knygų pasirinkimas turėtų būti itin įvairus, pavyzdžiui, kulinarinė knyga, enciklopedija, pasakų knyga, paveikslėlių knyga, knyga vaikams iki 2 metų, fotografijų knyga, eilėraščių knyga, knyga suaugusiesiems ir pan. Vieno žanro knygų turėtų būti po keletą, nes vaikams pateikiama užduotis jas visas apžiūrėti ir sugrupuoti į krūveles. Pagal ką grupuoti knygas, iš anksto nepasakoma, vaikams reikia patiems rasti panašumų, susitarti ir panašias knygas sugrupuoti. Atlikus užduotį su vaikais aptariama, ką ir kaip jie pasirinko, kuo knygos jiems atrodo panašios.

Tuomet pristatoma knygų žanrų įvairovė. Išsamiau aptariamos būtent bežodės knygos, pavyzdžiui: šių knygų istorijos dažniausiai pasakojamos tik vaizdu, jas gali skaityti viso pasaulio vaikai, nepriklausomai nuo kalbos, kuria jie kalba, ir ar apskritai kalba; istorijos kuriamos čia ir dabar, skirtingos ir visos „teisingos“. Galima parodyti keletą šių knygų pavyzdžių ir tuomet pakviesti paskaityti bežodę knygą „Išgirsti dieną“. Rekomenduojama trumpai papasakoti apie autorei gimusią idėją sujungti gamtos stebėjimą, dailei ir muziką (idėją autorė aprašo pačioje knygoje).

Kūrinio skaitymas

ios knygos skaitymas yra bendras mokytojo ir vaikų kūrybinis darbas. Verčiant knygos lapus rekomenduojama aptarti kiekvieną matomą veikėją, jo dydį, tempą, sukurti jo asmeninę istoriją, veikėjų tarpusavio santykius, veiksmą. Istorijai plėtoti siūloma pasitelkti lapo kamputyje esantį QR kodą. Visų pirma, siūloma tyloje patiems ap-

žvelgti vaizdinius klausant muzikos, ir tik po to kurti istorijas. Vaikų klausama, ką jie mato, supranta. Istorijos plėtotei pasitelkiamas autorės aprašymas iš knygos, pateikiami rekomenduojami klausimai, siūlomos savos istorijos versijos.

Esminė knygos pabaigos mintis ta, kad kiekvienas veikėjas, nepriklausomai nuo jo dydžio ar nuotaikos, dienos pabaigoje išgyvena stebuklą. Tad baigus skaityti knygą rekomenduojama grįžti prie vaikų asmeninės patirties, jų dienų ar konkrečios dienos aptarimo, nuskaidyti, kuo skiriasi mūsų visų dienos ar kuo jos panašios. Siūloma skatinti mokinius pasidalyti įsimintiniausiu šios dienos įvykiu arba klausti, kas jiems yra dienos stebuklas.

Aptariama, kad įvairių sričių menininkai skirtingomis priemonėmis kuria ir gali pasakoti apie dieną per muziką, vaizdus, judesį, vaidinimą. Vaikai gali pasvajoti, kokiomis priemonėmis jie norėtų ar galėtų be žodžių papasakoti apie savo dieną. Tuomet vaikai pakviečiami tapti judesio teatro aktorais.

Veikla perskaičius kūrinį

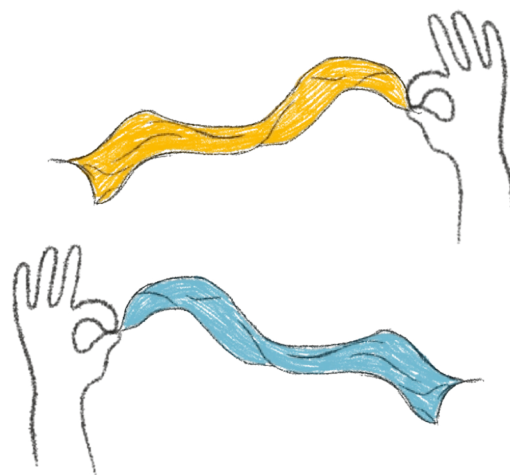
Veikla organizuojama klasėje arba salėje, kad vaikai turėtų erdvės laisvai judėti. Šioje dalyje galima daugiau dėmesio skirti knygos muzikiniams akcentams ir papasakoti vaikams apie J. S. Bacho muziką, Preliudą ir fugą C-dur iš „Gera temperuoto klavyro“ 1 dalies, specialiai knygai įgarsinti fortepijonu skambinantį pianistą Jurgį Aleknavičių.

Vaikai kviečiami pasiimti po vieną skarelę ar popierinę servetėlę ir grojant muzikai, pasiekiamai per paskutinį knygos QR kodą, judėti, šokti pagal muzikos kuriamą nuotaką. Vaikai raginami įsivaizduoti, kad šokdami papasakoja, išjaučia savo ar turimos skarelės dieną. Pristatant užduotį galima padrąsinti vaikus judėti ant žemės, atsiklaupus ar atsistojus, ieškoti skirtumo tarp labai lėto ir greitesnio judėjimo. Atlikus užduotį trumpai aptariama, kaip vaikai jautėsi, kaip jiems sekėsi.

Aptarimas

eiklai aptarti vaikai kviečiami keliauti prie stalų su paruoštomis priemonėmis, kur kiekvienas kurs savo autentišką dienos paveikslą. Trumpai prisimenami knygos veikėjai, jų pavaizduota diena knygoje, tuomet skiriama viena minutė savo dienai, nutikusiems įvykiams prisiminti tyloje. Po minutės tylos kiekvienas vaikas keliauja prie balto lapo arba plastikinio, metalinio padėklo, ant kurio, užsidėjęs 3–5 skirtingas dažų spalvas, rankomis piešia abstraktų, dienos įvykius ar nuotaką atspindintį asmeninį paveikslą (galima naudoti ir plastikinius užtraukiamus maišelius, į kurių vidų įdėjus popieriaus lapą su dažais, pirštais stumdant, maišant viduje esančius dažus, piešiamas paveikslas).

Atlikus užduotį, svarbiausia dalis skiriama vaikų mintims. Klausama: Kokia yra tavo diena piešinyje? Ką prisimini apie dieną piešdamas? Kas buvo ar yra

tavo dienos stebuklas? Ar jis užfiksuotas piešinyje?

Galima veiklos plėtotė

1. Knygai inspiravus, gamtos stebėjimą ar aplinkos garsų klausymąsi galima perkelti į darželio kiemą. Stebint aplinkoje matomų gyvų padarų (paukščių, vabalų) veiksmus, elgesį, galima kurti jų dienos istoriją, susitapatinti, istoriją pratęsti įsikūnijus į vieną iš jų, veikiant visu kūnu, vaidinant vieną ar kitą stebėtą vabalą, paukštį, gyvūną.

2. Savo dienos istoriją galima papasakoti ir pasitelkiant aplinkoje esančius daiktus, jų garsais pristatyti savo dieną. Naudojant kaladėles, pagaliukus, muzikos instrumentus ar popierių galima skleisti įvairius garsus ir taip pristatyti savo dienos istoriją. Tokias istorijas galima net įrašyti ir vėliau perklausyti, aptarti ir įsivertinti.

3. Jeigu veiklai po skaitymo turite daugiau laiko arba veiklą galite perkelti į kitą dieną, rekomenduojama su vaikais kurti savo bežodę knygą: piešiniais papasakoti istoriją, kurią vėliau galima pristatyti klasės draugams, eksponuoti ir parodyti tėvams.

4. Jeigu knyga bus skaitoma ne vieną dieną, galima skaitant kasdien akcentuoti skirtingas meno rūšis, kalbėti apie menų sintezę, išsamiau analizuoti muziką ir jos kūrėjus, paveikslus ir tapytojus arba kitus scenos menus, kurti autentiškas istorijas, inspiruotas skirtingų meno kūrinių.

5. Jei knyga bus skaitoma su vyresniais vaikais, gebančiais kurti nuoseklų pasakojimą, svarbu pakalbėti apie istorijos kūrimo esminius principus ir pagrindinio veikėjo siužetinę liniją.

Alternatyvūs kūriniai ir komentarai apie juos

Issa Watanabe. „Migrantai“ (Aukso žuvis, 2022).

Įspūdingos vizualinės raiškos bežodė knyga apie bėgimą nuo pavojų, naujų namų paieškas ir gyvenimo trapumą. Originalus iliustracijų stilius. Daug erdvės individualioms interpretacijoms. Ugdomas estetiškas suvokimas ir kūrybiškumas. Vaikams nuo 5 metų.

Ieva Babilaitė. („Ne)vienas“ (Tikra knyga, 2019).

Originalaus stiliaus iliustracinis pasakojimas apie vienvietę ir draugystę. Pagrindinis veikėjas išgyvena vienvietę ir liūdesį, kol pasiryžta iš šių

būsenų išsivaduoti, atranda draugą ir supranta esantis ne vienas. Pirmoji lietuvių autorių bežodė knyga. Pelnė Tarptautinės vaikų ir jaunimo literatūros asociacijos (IBBY) Lietuvos skyriaus premiją už geriausią 2019 m. paveikslėlių knygą vaikams.

Viktorija Valužytė. „Ar sapnas ateis?“ (Muzikija, 2023).

Lietuvių dailininkės sukurta bežodė knyga pagal liaudies lopšinę „Ой ходитъ сон“. Interaktyvi knyga, derinanti vaizdo ir garso plotmę, mokanti girdėti vaizdus, juos interpretuoti. Miego, sapno, vaizduotės, tamsos, artėjančios grėsmės ir nuo visko apsaugančio mamos glėbio motyvai. Knygos pabaigoje pateikiami lopšinės žodžiai, QR kodu užkoduota muzika ir natos, patarimai, kaip skaityti šią knygą. Vaikams nuo 3 metų.

Naudingos nuorodos norintiems sužinoti daugiau

- Bežodės knygos: kas tai? Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. Eukacinis vaizdo įrašas. Prieiga per internetą: <https://youtu.be/bKQQEPpJE8k>
- Tyliosios knygos. Skaitome knygas, kuriose nėra žodžių. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. Prieiga per internetą: https://www.lnb.lt/media/public/leidiniai/elektroniniai/Tyliosios_knygos_internetinis_kor.pdf
- Tarptautinės vaikų ir jaunimo literatūros asociacijos (IBBY) geriausių bežodžių knygų iš viso pasaulio kolekcija (informacija anglų kalba). Prieiga per internetą: <https://www.ibby.org/awards-activities/activities/silent-books>

19 Richard Scarry. Darbėnai.
Vilnius: Alma littera, 2022.

10. Richard Scarry. „Darbėnai“¹⁹

Vaikų amžius: 4–5 metai.

Rekomendacijos: Jeigu darželyje kalbama apie saugų elgesį, vyksta evakuacijos pratybos ar išsamiai nagrinėjamos įvairios profesijos, šis planas gali pagelbėti apie tai kalbant. Knygos iliustracijos padeda pažinti vaikų kalbinę raišką, žodyną bei sužadinti vaikų vaizduotę.

Ko siekiama? Ugdyti vaikų gebėjimą suprasti kūrinį pritaikant įvairiuose kontekstuose įgytas žinias ir patirtį, dalytis išpūdžiais apie kūrinį.

Reikalingos priemonės: Virvė, ugnies paveikslėliai, pagaliukai ar šakelės, krepinis popierius.

Rekomenduojama eiga

Įvadinis pokalbis

Siekiant sukurti intrigą, vaikams Ryto rato metu paaiškinama, kad šiandien vyks evakuacijos pratybos (situacija gali būti realių pratybų arba sukurta ar suvaidinta auklėtojos), išaiškinama, ką reiškia šis žodis, kaip elgiamasi evakuacijos metu. Koridoriuje, kuriuo bus keliamama išėjimo link, iš anksto suraizgomas siūlų labirintas, papuošiamas ugnies paveikslėliais. Suskambus evakuacijos skambučiui, klasė ar grupė turi evakuotis pagal Ryto rato metu sutartas taisykles, stengiantis apeiti ugnies labirintą.

Sugrįžus į klasę, vaikai skatinami pasidalyti išpūdžiais, diskutuoti: *Kaip mums sekėsi evakuotis? Ar pavyko laikytis susitarimų? Ką reikėtų daryti geriau, tiksliau? Jei tai būtų tikras gaisras, kas vyktų kitaip? Kas vyktų išėjus iš gaisravietės?*

Vaikai kviečiami susipažinti su knyga „Darbėnai“, pristatoma, aptariama tema „Drąsieji ugniagesiai“.

Kūrinio skaitymas

Pirmiausia perskaitomas ir su vaikais aptariamas skyriaus pavadinimas. Vaikai skatinami pasidalyti nuomone, ką jie jau žino apie gaisrininkus, ar yra tekę su jais susidurti. Tada pirmą kartą raiškiai perskaitomas knygos skyrius ir vėl teiraujamasi, apie ką kalbama šiame skyriuje. Vaikai skatinami palyginti savo turėtas žinias su naujai išgirstomis. Jei reikia, drauge aptariami nežinomi žodžiai. Diskusijos metu išsiaiškinama, kuo skiriasi žodis „ugniagesys“ ir „gaisrininkas“, „šalmas“ ir „kepurė“, „automobilis“ ir „mašina“. Su vaikais nagrinėjamos iliustracijos, kuriose gausu detalių, tad svarbi užduotis vaikui tampa ne tik interpretuoti jas, bet ir girdėti draugų pasakojimą pagal iliustracijas.

Atsižvelgiant į vaikų galimybes, užduodami klausimai, skatinantys vaikus kalbėti, diskutuoti: *Kas iliustracijose pavaizduota? Ką ugniagesiai veikia, kai nereikia gesinti gaisro? Kiek ugniagesių vyksta gesinti gaisro? Kokius gaisrui reikalingus įrankius, įrenginius matome? Kaip apsirengę gaisrininkai? Kas svarbiausia jų aprangoje?*

Aptarus kūrinį, vaikai skatinami dalytis lūkesčiais, ką jie dar norėtų sužinoti apie gaisrines, gaisrininko darbą.

Veikla perskaičius kūrinį

Siekiant tikresnės patirties, į darželio kiemą gali būti pasikviečiami priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojai su automobiliu, kad vaikams papasakotų apie savo darbą, parodytų inventorių bei atsakytų į vaikų klausimus. Praktinė patirtis vaikams yra ypač svarbi, tad tokį susitikimą siūloma maksimaliai išnaudoti. Prieš einant į tokį susitikimą, rekomenduojama padėti vaikams apgalvoti klausimus, patikrinti, ar jų turimos žinios ir įsivaizdavimas atitinka realybę. Sugrįžus po edukacinio užsiėmimo, vaikai turėtų būti skatinami prisiminti, ką matė, sužinojo, patyrė susitikimo metu, ir palyginti savo patyrimą su knygoje matomomis iliustracijomis, jų realumu, komišku, įvardyti panašumus ir skirtumus.

Aptarimas

Iš medienos (lauko pagaliukų) ir spalvoto krepinio popieriaus paruošiamas menamas laužas. Tuomet vaikai kviečiami „gesinti“ laužą traukiant lauk po vieną popierinę liepsnelę. Bet ją vaikai gali imti tik tuomet, kai pasako, ką nauja sužinojo apie ugniagesius, saugų elgesį arba kas labiausiai įsiminė.

Veiklos pabaigoje verta pasiteirauti, apie kokią profesiją vaikai dar norėtų sužinoti.

Galima veiklos plėtotė

1. Jeigu veiklai po skaitymo ieškoma alternatyvos, rekomenduojama komandinė praktinė veikla su vandens purkštukais ir imituojama ugnimi, sukurta vienkartinės stiklinės papuošus „ugnimi“. Priklausomai nuo skaičiaus, vaikai suskirstomi į dvi ar tris komandas. Pirmojoje stotelėje vaikai turi kuo greičiau užsidėti šalmsus, darbines pirštines ar kitą ugniagesiams tinkamą atributiką, ir tai padaryti kuo greičiau. Antrojoje stotelėje purkštukais „užgesinti“ bent vieną ugnies židinį, kitaip tariant, purkšti vandenį tol, kol nukris viena iš stiklinių. Nupurškus bent vieną ugnies židinį, estafetė perduodama draugui. Žaidimo tikslas – įsijausti į ugniagesio vaidmenį ir sparčiai, tikslingai atlikti nurodytus veiksmus.

2. Su 5–6 metų vaikais veiklai po skaitymo rekomenduojama išvyka į Priešgaisrinės technikos parodą²⁰, kurioje galima susipažinti su Lietuvos priešgaisrinės apsaugos istorija, jos raida bei

gaisrų gesinimo įranga, apsauginėmis priemonėmis. Joje esantys statinių ir įrangos maketai padeda vaikams suprasti gaisrų priežastis ir jų padarinius. Parodos lankytojai supažindinami, kaip elgtis gaisro metu ir kitose pavojingose situacijose.

Alternatyvūs kūriniai ir komentarai apie juos

Greta Alice, Roma Blėkienė. „Profesijų enciklopedija“ (Debesų ganyklos, 2022).

Gausiai iliustruota pažintinė knyga apie profesijų įvairovę, jų ypatumus ir reikalavimus norintiems jomis užsiimti. Aprašyta net 160 profesijų. Taip pat siūloma žaisti knygos puslapiuose užkoduotą žaidimą. Vaikams nuo 5 metų.

Richard Scarry. „Ką žmonės dirba visą dieną?“ (Alma littera, 2022).

Pasaulinė klasika. Pažintinė paveikslėlių knyga, žaismingu būdu pažindinanti su įvairiomis profesijomis, miesto ir kaimo darbais, transportu, įstaigomis ir kt. Patrauklūs personažai – sužmoginti gyvūnėliai. Žaismingas iliustravimo stilius. Smagios, kasdienės situacijos. Vaikams nuo 2 metų.

Gabjota Alūzaitė, Agnė Nananai. „Nuo ryto iki vakaro“ (Baltos lankos, 2021).

Lietuvių autorių kartoninė paveikslėlių knyga, iliustruojanti vieną šiuolaikiškų miestiečių dieną didmiestyje ir ūkininkų dieną kaime – nuo ryto iki vakaro. Prie kiekvienos iliustracijos pateikiamos užduotys ir klausimai, kviečiantys ką nors surasti, suskaičiuoti, atsakyti į klausimą. Lavina pastabumą. Vaikams nuo 3 metų.

Alley, R. W. Ugniagesiai skuba į pagalbą!
(Alma littera, 2024)

Detaliai iliustruota paveikslėlių knyga, pristatanti ugniagesių profesiją. Daug įrangos, amunicijos detalių ir jų pavadinimų. Žaismingos iliustracijos, patrauklūs personažai-gyvūneliai. Nuotykinės situacijos. Moko saugaus elgesio su ugnimi. Vaikams nuo 3 metų.

Naudingos nuorodos norintiems sužinoti daugiau

- Nemokamos užduotys, spalvinimo lapai, iškar-pomi automobilių modeliai ir kt. pagal Richardo Scarry knygas. Prieiga per internetą: <https://www.richardscarry.com/games>

20 Priešgaisrinė techninė paroda.
Prieiga per internetą: <https://pagd.lrv.lt/lt/priesgaisrine-technine-paroda/>

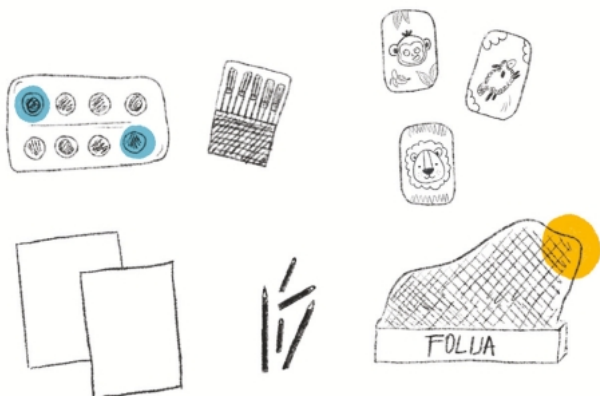

20 Marianna Coppo.
Geriausia bloga diena gyvenime.
Vilnius: Skaitau nuo gimimo, 2023.

11. Geriausia bloga diena gyvenime²⁰

Vaikų amžius: 3–5 metai.

Rekomendacijos: Šią knygą rekomenduojama skaityti tuomet, kai su vaikais norisi pasikalbėti apie jausmus – ypač prastesnės nuotaikos ar nesėkmių kupinomis dienomis. Ji padeda vaikams atpažinti ir įvardyti savo emocijas, suprasti, kad nemalonūs išgyvenimai yra natūrali patirties dalis.

Šilta ir žaisminga istorija pabrėžia draugystės, palaikymo ir buvimo kartu svarbą, skatina empatiją, atvirumą ir padeda kurti saugią erdvę pokalbiams apie vienatvę, nesėkmes ar liūdesį.

Autorė ir iliustratorė Marianna Coppo subtiliai derina minimalistines iliustracijas su lako nišku tekstu, palikdama erdvės interpretacijoms, klausimams ir diskusijoms. Dėl to ši knyga tinka skaityti grupėje, skatinant vaikus aktyviai įsitraukti, dalytis savo patirtimis ir kartu ieškoti būdų, kaip įveikti niūrią nuotaiką.

Svarbu. Rekomenduojama knygą skaityti dalimis, veiklas išskaidant per kelias dienas ir priitaikant jų trukmę pagal vaikų amžių.

Ko siekiama? Mokyti vaikus atpažinti ir įvardyti jausmus, skatinti kalbėtis apie patirtis ir nuotaikas, ugdyti empatiją ir gebėjimą suprasti kitus.

Reikalingos priemonės. Balti A4 formato popieriaus lapai, juodos spalvos kreidelės arba pieštukai, folija, flomasteriai arba akvarelė, gyvūnų paveikslėliai.

Rekomenduojama eiga

Įvadinis pokalbis

Įvadinis pokalbis pradedamas nuo pakvietimo į veiklą. Mokytoja pakviečia vaikus susėsti ratu prie stalo ir pasiūlo baltus popieriaus lapus ir juodas kreideles arba pieštukus.

Vaikai kviečiami spontaniškai piešti „maka-liūzes“ – raizginius, sudarytus iš kilpų ir linijų. Kiekvienas piešia savo raizgalynę. Nupiešus darbus, aptariama, ką juose galima įžvelgti, į ką jie panašūs.

Tuomet atverčiama knyga ir parodomas priešlapis, kuriame yra panašus piešinys.

Vaikų klausima:

- Kas čia pavaizduota?
- Ką tai galėtų reikšti?
- Kada piešiame tokius piešinius?

Pokalbis tęsiamas apžiūrint knygos viršelį: trumpai aptariama, kas matoma, kokia veikėjo nuotaika, perskaitomas knygos pavadinimas.

GERA DIENA ?

BLOGA DIENA ?

Kūrinio skaitymas

Prieš pradedant skaityti rekomenduojama su vaikais aptarti jų nuotaiką: kaip jautėsi šį rytą, ar yra tekę pabusti prastos nuotaikos.

Skaitant knygą svarbu dėmesį kreipti ne tik į tekstą, bet ir į iliustracijas: klausti vaikų, ką jie mato, kaip, jų manymu, jaučiasi veikėjas, iš ko tai galima suprasti.

Aptariant teksto ir iliustracijų neatitikimus, komiškas situacijas, svarbu skatinti vaikus „skaityti tarp eilučių“ – svarstyti, kodėl veikėjas taip jaučiasi, kas galėjo nutikti, kaip keičiasi situacija.

Be to, svarbu kalbėtis apie emocijas – liūdesį, nusivylimą, vienatvę, padėti vaikams jas atpažinti, įvardyti ir mokytis priimti.

Perskaičius knygą, naudinga aptarti draugystės temą: kaip gali padėti draugai, ką galima padaryti, kai patys ar kiti jaučiasi blogai. Reko-

menduojama paskatinti vaikus dalytis savo patirtimis, siūlyti būdus, kaip pagerinti nuotaiką.

Tokiu būdu knygos skaitymas tampa ne tik literatūrine, bet ir emocinio bei socialinio ugdymo veikla.

Interaktyvus epizodas skaitant

Scenoje, kai visi darželio gyvūnai sėdi ratu ir skleidžia savo garsą, siūloma įtraukti trumpą teatrinę veiklą, padedančią išlaikyti dėmesį, suteikiančią progą minimaliai pajudėti.

Perskaičius gyvūnų garsus ir aptarus, kuo išsiskiria vilkiukas, vaikai kviečiami sukurti savo „dienos garsą“ ir jį pristatyti. Kiti spėja, gera ar bloga diena draugui.

Su vyresniais vaikais galima įsikūnyti į gyvūnus ir papildomai spėti, koks tai gyvūnas. Jei turima laiko ir erdvės, galima pridėti ir judesį, kuris sustiprina emociją.

Su jaunesniais (iki 3 m.) vaikais rekomenduojama kurti paprastus geros ir blogos nuotaikos garsus, nesiejant jų su gyvūnais, ir taip užbaigti pirmą knygos skaitymo dieną.

Svarbūs sustojimai skaitant

Skaitant knygą itin svarbu ilgiau stabtelėti ties gyvūnų piešinių paroda ir aptarti piešinius, ieškoti panašumų tarp pingvino ir vilko, akcentuoti istorijos lūžio momentą. Galima pasiūlyti vaikui atpažinti, kuris gyvūnas šiandien galėtų būti jis pats.

Dar svarbu stabtelėti ties „popiete dviese“ ir su vaikais aptarti, ką su draugu galima nuveikti darželio grupėje, kokios veiklos leistų nurimti, ką verta siūlyti draugui veikti, kai jam liūdna ar pikta ir pan.

Tai padeda modeliuoti vaikų elgesį kasdienėse situacijose.

Skaitymo pabaiga

Knyga baigiasi komiška situacija, kai vaizdas pro langą ryte nesutampa su vilko mintimis. Tas komiškas padeda atskleisti blogos savijautos būseną, emocinį nusiteikimą susierzinus.

Veikla perskaičius kūrinį

Vaikai kviečiami vaidinti skirtingas kasdienės situacijas dviem būdais: kai „bloga diena“ ir kai „gera diena“. Galima vaikams leisti situacijas

sukurti patiems arba jas pasiūlyti, pvz., knygos skaitymas, bokšto statymas, rengimasis, kūrybinė užduotis, tvarkymasis ir pan.

Vaikai išbando, kaip ta pati veikla keičiasi priklausomai nuo nuotaikos. Taip sukuriamą progą patirti ir atskirti situacijas, įsidėmėti, kaip nuotaika, savijauta atsispindi kalbant ir veikiant.

Po vaidinimų aptariama, kada veikti buvo maloniau, kaip keitėsi elgesys ir savijauta. Kartu ieškoma būdų, kaip sau padėti „blogą dieną“, pvz., sustoti, kvėpuoti, ištrepsėti pyktį, suspausti kumščius, urgėti ar kitaip išreikšti emociją.

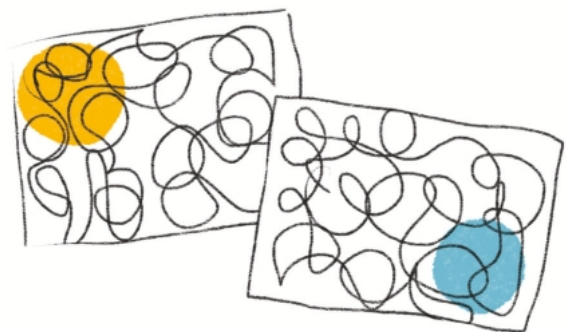
Aptarimas

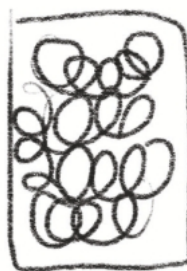
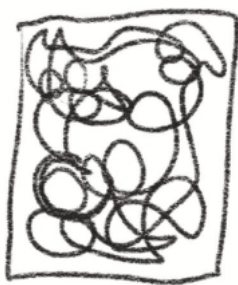
Sugrįžtama prie pradžioje kurtų „makaliūzių“. Aptariama, kaip gali keistis nuotaika ir situacija. Vaikai kviečiami sukurti „transformacijos“ darbą: pasiimti A4 dydžio folijos lakštą ir jį tuo pačiu „makaliūzės“ principu papuošti įvairiomis spalvomis piešiant flomasteriais, markeriais arba akvarele. Darbą reikia atlikti greitai, kad dažai nespėtų nudžiūti, ir tuomet spalvota puse foliją kloti ant juodai dekoruoto balto lapo, stipriai spausti ir taip „blogos dienos“ piešinį transformuoti į spalvotą, nuotaikingą „geros dienos“ paveikslą.

Jei lieka laiko, vaikai kviečiami pasidalyti savo patirtimis: kada buvo liūdna, kas padėjo pasijusti geriau.

Galimos veiklos plėtotės

- Su vyresniais vaikais garsų ir emocijų veiklą galima praplėsti naudojant gyvūnų paveikslėlius, kurių galima rasti internete arba sukurti naudojant dirbtinį intelektą.

Vaikai burtų keliu traukia gyvūną su tam tikra nuotaika ir jį suvaidina ar perteikia garsais ir judesiu. Kiti vaikai spėja, kokia tai nuotaika, pavyzdžiui, linksma karvė, pikta avis, liūdna sraigė, pašėlęs bebras.

- Vyresniems vaikams galima pasiūlyti kūrybinę refleksijos užduotį – skirtingomis spalvomis suskaidyti savo „makaliūzės“ piešinį. Kiekvienas plotelis nuspalvinamas skirtinga spalva, tarsi dėlionė. Ši veikla gali būti tęstinė, per kelias dienas vaikai palaipsniui spalvina atskirus plotelius (pvz., po 10–15 plotelių), atsižvelgdami į tuo metu išgyvenamą nuotaiką.

Po kūrybinės veiklos galima aptarti piešinius. Vaikai kviečiami kalbėti apie pasirinktas spalvas, jų ryšį su emocijomis, kylančias asociacijas. Mokytoja gali padėti apibendrinti: kokios spalvos siejamos su tam tikromis nuotaikomis, kuo jos skiriasi, ką išreiškia.

Taip ugdomas gebėjimas sieti vizualinę raišką su emocine patirtimi.

Alternatyvūs kūriniai:

Aprilkind, Barbara van den Speulhof, Stephan Pricken. „Piktulis“ (Debesų ganyklos, 2021); „Piktulis... šiandien nepyksta?!“ (2022); „Piktulis... nori laimėti“ (2023); „Piktulis... na ir Kalėdos!“ (2024); „Piktulis... pavydi“ (2025); „Piktulis... jau gana!“ (2026)

Itin populiarios paveikslėlių knygos apie emocijų raišką. Knyga „Piktulis“ – apie pykčio priežiuosius ir būdą juos įveikti. „Piktulis... šiandien nepyksta?!“ – apie tai, kas atsitinka, kai norisi pykti, bet emocija yra nuslopinama. Ugdo emocinį intelektą. Serijoje – dar 4 knygelės, kuriose iš-

ryškinamos vis kitos vaikų išgyvenamos emocijos ir būdai su jomis susigyventi. Vaikams nuo 3 metų.

Tina Oziewicz, Aleksandra Zajęc. „Ką veikia jausmai“ (Aukso žuvis, 2023).

Itin poetiška ir originali paveikslėlių knyga, padedanti pažinti jausmus per jų įvardijimą tam tikromis veiklomis, pavyzdžiui: „Džiaugsmas šokinėja ant batuto“ ar „Pasitikėjimas stato tiltus“. Knyga ugdo ne tik emocinį intelektą, estetinį suvokimą, bet ir moko suprasti perkeltinę prasmę ir metaforas. Knyga apdovanota Eugenijos Stravinskienės

Kotryna Zylė, Inga Dagilė. „Geriausia diena“ (Aukso žuvis, 2022).

Paveikslėlių knyga apie daugiabutyje gyvenančių Elzės ir Tito draugystę, padedančią išmokti džiaugtis geromis dienomis ir įveikti ne tokias geras. Autorių siūlomas prastos nuotaikos įveikimo būdas – kalbėjimasis. Iš knygos galima pasisemti idėjų įvairiems darbeliams ir dirbtuvėlėms. Vaikams nuo 4 metų.

21 Indrė Pliuškytė-Zalieckienė.
Kapt kapt kapt mieste. Vilnius:
Alma littera, 2023

12. Indrė Pliuškytė-Zalieckienė. „Kapt kapt kapt mieste“²¹

Vaikų amžius: 1–3 metai.

Rekomendacijos: Šioje knygoje gausu pasi-
kartojančių žodžių ir garsų, kurie padeda vaikams
įsiminti naujus žodžius, lavina tartį ir klausą.
Klausydamiesi paprasto pasakojimo ir stebėdami
ilustracijas vaikai susipažįsta su miesto aplinka,
kasdieniais reiškiniais, žmonėmis ir daiktais.

Šią knygą skaityti ir nuosekliai tyrinėti atsi-
žvelgiant į vaikų amžiaus tarpsnį rekomenduoja-
ma lietingu laikotarpiu visą savaitę.

Ko siekiama? Ugdyti vaikų domėjimąsi pa-
veikslėlių knygomis, išlaikyti dėmesį pasitel-
kiant ritmišką kalbą. Vaikai mokosi pažinti mies-
tą, sieti knygos iliustracijas su pažįstama aplinka
ir savo patirtimi.

Reikalingos priemonės. Barškučiai (iš antri-
nių žaliavų ir kruopų), šviesiai mėlynos, mėly-
nos ir tamsiai mėlynos spalvos popierius, miesto
objektų nuotraukos (namai, turgus, troleibusas,
parkas), konstruktorius, kaladėlės, mašinėlės, lė-
lės, skėtis, purkštuvas, storo kartono lapas, vatos
gabaliukai, mėlyni dažai.

Rekomenduojama eiga

Pirmadienis. Įvadinis pokalbis

Mokytoja pakviečia vaikus susėsti į ratą ir
pasiūlo tapti „lietaus orkestru“. Vaikai, pasitelk-
dami pirštukus ir kūno judesius, skatinami kur-
ti įvairius lietaus garsus: nuo vos girdimo, švel-
naus vasariško krapnojimo iki stipraus lietaus su
griaustiniu ir žaibais.

Mokytoja pradeda kurti garsinę seką: tyliai
taria „pradeda krapnoti – kapt, kapt...“ ir lengvai
barbena pirštais į grindis. Vaikai kartoja garsus ir
judesius, palaipsniui imituodami stiprėjantį lie-
tų. Lietui smarkėjant, garsai stiprėja, įtraukiami
kūno judesiai, kol pasiekama audros kulminaci-
ja – griaustinis ir žaibai, išreiškiami stipresniu,
ritmišku beldimu rankomis ar net trepsėjimu ko-
jomis. Kaip smagų akcentą „po lietaus“ vaikams
galima pasiūlyti šokinėti per balas: visi delnais at-
sargiai pliaukši per savo žandus pražiojus burną.

Pasibaigus veiklai, mokytoja kviečia vaikus
trumpam nurimti, įsiklausyti į tylą „po lietaus“
ir klausia, kaip lietus skamba mieste. Skatinda-
ma vaikų smalsumą ir norą tyrinėti, mokytoja
pasiūlo atsakymo ieškoti klasės bibliotekos kny-
goje „Kapt kapt kapt mieste“.

Svarbu veiklos metu stebėti vaikų tempą ir
jautrumą garsui, vengti per stipraus triukšmo.

Kūrinio skaitymas

Pirmą kartą knyga skaitoma lėtai ir raiškiai,
sąmoningai išskiriant pasikartojantį žodį „kapt“
ir atkreipiant vaikų dėmesį į paviršius, ant kurių
krinta lietaus lašai.

Mokytoja skatina vaikus įsiklausyti, kaip skir-
tingai gali skambėti lietus, kai lašai nukrinta ant
stogo, daržovių, šaligatvio ar autobuso. Toks
skaitymas padeda vaikams sieti girdimus garsus
su vaizduote ir aplinkos pažinimu.

Perskaičius knygą vaikai kviečiami apžiūrėti
ilustracijas ir pastebėti, ką jose veikia juodas ka-
tinas.

Įvadinis pokalbis ir pirmoji pažintis su knyga
sudaro pirmos dienos žaismingo skaitymo vei-
klos pagrindą.

Antradienis. Įvadinis pokalbis

Prieš skaitymą mokytoja supažindina vaikus

su skaičiais 1, 2, 3: kviečia juos įvardyti, parodyti pirštukais, suskaičiuoti daiktus. Vaikai lygina daiktų kiekį ir sieja skaičius su paprastais, jiems suprantamais pavyzdžiais.

Kūrinio skaitymas

Knyga skaitoma antrą kartą. Mokytoja prineša vaikams praėjusią dieną kurtą „lietaus orkestrą“ ir įtraukia juos į aktyvų skaitymą.

Skaitant kryptingai atkreipiamas vaikų dėmesys į lietaus lašelių skaičių. Išgirdę „kapt“, vaikai skaičiuoja, kiek lašelių nukrito: „kapt“ – vienas lašelis, „kapt kapt“ – du lašeliai, „kapt kapt

kapt“ – trys lašeliai. Atsižvelgiant į vaikų amžių bei gebėjimus, vaikai kviečiami atkartoti lašelių skaičių barbenant pirštukais kiekvieną kartą išgirdus žodį „kapt“.

Vaikai pirštukais švelniai barbendami į grindis ar kitą paviršių sukuria lietaus lašelių garsą. Taip skaitymas tampa interaktyvus, lavinamas vaikų dėmesingumas, ugdomi klausos įgūdžiai bei ritmo pojūtis, stiprinamas ryšys tarp girdimo žodžio, kuriamo garso ir skaičiaus.

Veikla perskaičius kūrinį

Vaikai kviečiami į aktyvią ir žaismingą veiklą

„Lašelių paieška“. Mokytoja paaiškina, kad klasėje „pasislėpė“ lietaus lašeliai, kuriuos reikia surasti. Lašeliai yra skirtingų spalvų ir pažymėti skaičiais: 1 – šviesiai mėlynas, 2 – mėlynas, 3 – tamsiai mėlynas.

Vaikai ieško lašelių, atpažįsta juos pagal spalvą ir skaičių. Radę lašelį, priklįjuoja jį prie atitinkamos spalvos didelio debesies.

Tokiu būdu vaikai ne tik juda, tyrinėja aplinką, bet ir mokosi sieti skaičių su spalva, rūšiuoti ir grupuoti objektus.

Trečiadienis. Įvadinis pokalbis

Mokytoja su vaikais prisimena skaitomą knygą ir skaičius 1, 2, 3. Juos pakartoti padeda anksčiau veiklos metu sukurti debesėliai.

Kūrinio skaitymas

Skaitant knygą, vaikai skatinami atkreipti dėmesį į iliustracijose pavaizduotus miesto objektus – pastatus, lankytinas vietas ir transporto priemones. Mokytoja kviečia vaikus įsižiūrėti ir pasakyti, ką jie mato: kokie pastatai, kokios transporto priemonės, kokios miesto erdvės vaizduojamos knygoje.

Skaitant vaikų klausiama:

- Ar mūsų mieste yra tokių objektų?
- Kur juos galima pamatyti?
- Kaip jie atrodo realybėje?

Siekiant sustiprinti ryšį su vaikų patirtimi, mokytoja parodo miesto objektų vaizdus – troleibusą, turgų, devynaukštį namą (spausdintus arba projektoriaus ekrane). Vaikai kviečiami juos apžiūrėti, palyginti su knygos iliustracijomis ir ieš-

koti panašumų bei skirtumų.

Tokia veikla padeda pažinti artimą aplinką, ugdo pastabumą ir kalbinę raišką, skatina sieti vaizdinę informaciją su realiu pasauliu.

Veikla perskaičius kūrinį

Vaikai kviečiami kurti savo miesto maketą iš klasėje turimų kaladėlių, figūrėlių ir antrinių žaliavų, esančių pojūčių dėžėje. Jie konstruoja pastatus, dēlioja įvairius miesto elementus, aplinką papildo savo lipdytais medžiais.

Kūrybinio proceso metu vaikai mokosi bendradarbiauti. Sukūrus miestą, jie kviečiami įsitraukti į vaidybinį žaidimą – „gyventi mieste“. Vaikai kuria įvairias situacijas, juda su figūrėlėmis, imituoja kasdienį miesto gyvenimą.

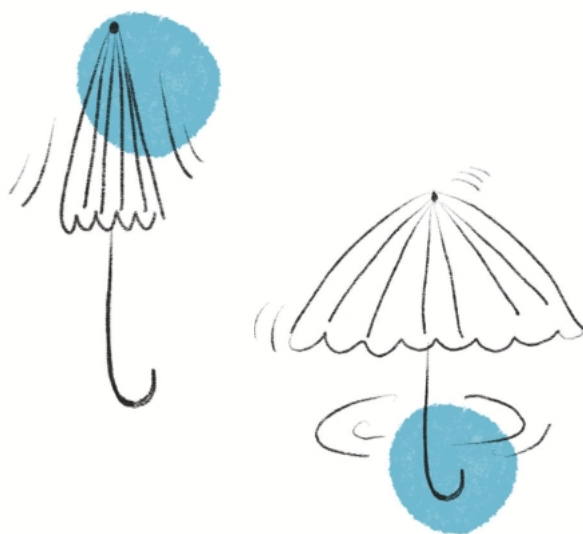
Siekiant praturtinti patirtį, miestas kartais „atgaivinamas“ lietumi – purkštuvu sukuriamas lengvas lietaus efektas. Tai suteikia papildomų pojūčių, stiprina sensorinį patyrimą ir sieja veiklą su skaitoma knyga.

Ketvirtadienis. Įvadinis pokalbis

Mokytoja su vaikais prisimena ir pakartoja, ką jau žino apie skaičius 1, 2 ir 3. Sugrįžtama prie sukurtų debesėlių, aptariami miesto objektai, apžiūrimas anksčiau sukurtas miesto maketas.

Kūrinio skaitymas

Skaitant knygą dėmesys sutelkiamas į veikė-

jus ir tai, kas vaizduojama knygos pabaigoje – po dideliu skėčiu.

Vaikų klausiama:

- Kokia skėčio spalva?
- Ar jie turi skėtį?
- Kokios jis spalvos?
- Kokie objektai pavaizduoti ant skėčio?

Veikla perskaičius kūrinį

Vaikai kviečiami į smagią ir aktyvią veiklą „Skėčio mankšta“. Mokytoja naudoja skėtį kaip judesio signalą: išskleidus skėtį, vaikai išskečia rankas ir kojas, tarsi patys taptų dideliu skėčiu. Skėtį suglaudus – vaikai taip pat susiglaudžia, sumažėja ratas. Sukant skėtį, vaikai sukasi aplink save, linguojant skėtį į šonus – vaikai taip pat linguoja, sekdami judesio ritmą.

Ši veikla atliekama žaismingai, derinant judesius su gamtos garsų muzika, todėl vaikai lengvai įsitraukia ir aktyviai dalyvauja.

Veiklos pabaigoje vaikai kviečiami subėgti ir susiburti po bendru skėčiu, patiriant bendrystės akimirką.

Penktadienis. Veikla

Dienos pradžioje organizuojama aktyvi veikla „Šokis per balas“. Ją galima papildyti muzika, kuri įtraukia vaikus į žaidimą, padeda palaikyti ritmą, suteikia judesiams dinamikos.

Ant grindų išdėliojami mėlyno popieriaus skrituliai – „balos“. Vaikai kviečiami šokinėti nuo vienos „balos“ prie kitos judant ritmingai ir saugiai.

Mokytojai sušukus „kapt!“, vaikai pritūpia ir pirštukais pabarbeną į grindis, imituodami krantinčių lietaus lašų garsą.

Po aktyvios veiklos pereinama prie visos savaitės refleksijos.

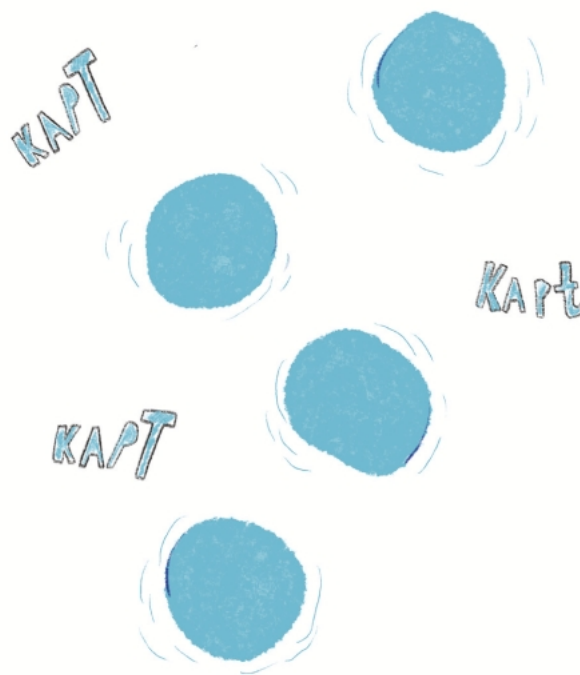
Aptarimas

Pradžioje mokytoja trumpai primena, ką vaikai veikė visą savaitę: prisimenama knyga ir jos veikėjai.

Vaikų klausiama:

- Ar jiems patinka, kai lyja?
- Ar jie mėgsta šokinėti per balas?
- Ką jie jaučia klausydamiesi lietaus garsų?
- Ar jie yra kada sušlapę lietuje?

Tokie klausimai skatina vaikų saviraišką, pade-

da įvardyti, apibūdinti pojūčius ir dalytis patirtimi.

Po aptarimo vaikai kviečiami kurti bendrą „lietaus paveikslą“. Naudodami purkštuvus, jie „purškia lietų“ ant didelio popierinio debesies, nudažyto mėlynais dažais arba apklijuoto mėlynu krepiniu popieriumi. Vaikai gali patys pasirinkti lietaus intensyvumą ir nuotaiką.

Ši veikla lavina smulkiąją motoriką, skatina kūrybiškumą ir kuria teigiamą emocinę patirtį apie lietų ir gamtą.

Galimos veiklos plėtotės

• Lietaus instrumentai

Pirmąją dieną, prieš pradedant skaityti knygą, rekomenduojama su vaikais iš antrinių žaliavų ir kruopų susikurti muzikos instrumentus arba perkusijos „lietaus vamzdį“. Jie pasitelkiami įvadinėje veikloje: pradžioje lietaus garsai kuriami pirštukais barbenant į grindis, vėliau, lietu stiprėjant, galima panaudoti papildomas priemones – pagaliukus ar pačių vaikų pasigaminčius barškučius, kurie praturtina garsinę patirtį ir sustiprina įsitraukimą.

Ši veikla ne tik lavina vaikų klausą, ritmo pojūtį ir kūrybiškumą, bet ir skatina bendradarbiavimą.

• **Kūrybinė-eksperimentinė veikla „Lietaus lašeliai“**

Ant popieriaus lapo pavaizduojamas debesėlis. Naudodami skystus dažus ir šiaudelius vaikai kuria „lietaus“ efektą.

Mokytoja parodo, kaip ant lapo užlašinti kelis lašus dažų ir pučiant per šiaudelį išsklaidyti juos į įvairias puses. Vaikai, pūsdami per šiaudelius, stebi, kaip dažai juda, šakojasi ir sukuria lietaus ar vandens srovių vaizdą.

Kiekvieno vaiko darbas tampa unikalus – lietaus kryptis, stiprumas ir forma priklauso nuo pūtimo stiprumo ir krypties.

• **Kūrybinė-eksperimentinė veikla „Lietus maišelyje“**

Skaidrus maišelis naudojamas kaip „lietaus

erdvė“, kurioje vaikai gali stebėti ir patys kurti vandens judėjimą.

Į sandarų plastikinį maišelį įdedama šiek tiek krepinio popieriaus lapelių. Ant maišelio išorės vaikai nupiešia, pavyzdžiui, skėtį ar kitus lietaus atributus. Pūsdami per šiaudelį į maišelio vidų vaikai stebi, kaip popieriniai „lašeliai“ juda, kyla ir leidžiasi, primindami tikrus lietaus lašus.

Veikla skatina sensorinį patyrimą, lavina rankų-akių koordinaciją, stiprina kvėpavimo kontrolę.

• **Eksperimentas „Spalvotas lietus“ (vyresniems vaikams)**

Į skaidrų indą (stiklinę ar stiklainį) pripilama vandens – tai bus „dangus“. Ant vandens viršaus užpurškiamas storas sluoksnis skutimosi putų, kurios simbolizuoja debesį. Svarbu, kad putų

sluoksnis būtų pakankamai purus ir vientisas.

Tuomet į mažus indelius įlašinama maistinių dažų (galima pasirinkti kelias spalvas) ir šiek tiek vandens, kad dažai būtų skystesni.

Naudojant pipetę ant putų lašinami su vandeniu sumaišyti maistiniai dažai. Iš pradžių spalvos kaupiasi putose, o po kurio laiko pradeda „lyti“ – spalvoti lašeliai prasiskverbia pro putas ir leidžiasi žemyn į vandenį, sukurdami įspūdingą spalvoto lietaus efektą.

Eksperimento metu vaikai stebi, kaip „debesys“ prisipildo lietaus ir jį „išleidžia“.

Alternatyvūs kūriniai:

Aušra Kiudulaitė. „Maksas ir 92 musės“ (Tikra knyga, 2020)

Nuotaikinga paveikslėlių knyga apie nuobodžiaujančią šunį, kuris vasarą susidraugauja su musėmis. Ugdo estetinį skonį. Padeda mokytis skaičiuoti. Įkvėpia įvairias interaktyvias veiklas ir pažinti artimiausią (savo daugiabučio, rajono) aplinką. Apdovanota Domicėlės Tarabildienės premija už gražiausią 2020 metų knygą. Vaikams nuo 0 metų.

Kristina Rinkevičiūtė, Monika Šlančiauskaitė. „Čia – pradžia, čia – ne pabaiga“ (Alma littera, 2020)

Patiems mažiausiems skirta eiliuota paveikslėlių knyga, skatinanti pažinti objektus ir jų dalis. Rimas padeda įsiminti žodžius. Iliustracijos, atliktos imituojančios vaiko piešimą, – sukuria artumo, savumo įspūdį. Tinka įvairiems darbams ir žaidimams. Vaikams nuo 0 metų.

Indrė Pliuškytė-Zalieckienė. „Bz Bz Bzt namuose“ (Alma littera, 2024)

Eiliuota paveikslėlių knyga patiems mažiausiems skaitytojams žaismingai padeda susipažinti su namų aplinka ir jos objektais. Sekdami musės skrydį ir ieškodami puslapiuose pasislėpusio katinėlio vaikai ugdo pastabumą, plečia žodyną, pratinasi prie poezijos žanro. Vaikams nuo 0 metų.

Užrašai

Užrašai

Sudarė – Vaiva Schoroškienė,
Eugenija Sutkute – Toliešienė,
Indrė Ovčnikova, Inga Mitunevičiūtė.

Redagavo – Danutė Visockienė
Iliustravo – Monika Laukytė

2026

Metodinė priemonė
ikimokyklinio ugdymo
įstaigų pedagogams

2026